

РАХУНКОВА ПАЛАТА

ЗАТВЕРДЖЕНО
рішення Рахункової палати
від 07.12.2021 № 32-4

ЗВІТ

про результати аудиту ефективності використання коштів субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на проектні, будівельно-ремонтні роботи, придбання житла та приміщень для розвитку сімейних та інших форм виховання, наближених до сімейних, та забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа

Київ 2021

Зміст

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ / АБРЕВІАТУР	3
ПРЕАМБУЛА	5
ВСТУП	8
1. СТАН РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОПОЗИЦІЙ РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПОПЕРЕДНЬОГО АУДИТУ	9
2. ОЦІНКА НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ СУБВЕНЦІЙ	11
3. ФІНАНСОВЕ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ СУБВЕНЦІЙ	19
3.1. <i>Планування видатків субвенцій</i>	19
3.2. <i>Затвердження, фінансування та використання коштів субвенцій</i>	20
3.3. <i>Створення і функціонування регіональних і місцевих комісій</i>	24
3.4. <i>Взяття на облік потребуючих поліпшення житлових умов дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування</i>	27
3.5. <i>Наявність рецензованих звітів про оцінку майна</i>	29
3.6. <i>Стан внутрішнього контролю в Мінсоцполітики з питань використання коштів субвенцій</i>	32
4. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ СУБВЕНЦІЙ	36
4.1. <i>Законність і ефективність використання коштів субвенцій на придбання житла у введених в експлуатацію житлових будинках та виплату грошової компенсації</i>	36
4.2. <i>Законність і ефективність використання коштів субвенцій на нове будівництво, капітальний ремонт/реконструкцію житла, придбання приміщень для дитячих будинків сімейного типу та виготовлення проєктної документації</i>	51
5. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТНОЇ ПРОГРАМИ	61
ВИСНОВКИ	68
ПРОПОЗИЦІЇ	75
ДОДАТОК	79

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ / АБРЕВІАТУР

БКУ	- Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456 (зі змінами і доповненнями)
ДБН В.2.2-15:2019	- ДБН. Будинки і споруди. Житлові будинки. Основні положення (затверджені наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства від 26.03.2019 № 87)
Житловий кодекс	- Житловий кодекс Української РСР від 30.06.1983 № 5464 (зі змінами і доповненнями)
Загальні умови підряду № 668	- Загальні умови укладення та виконання договорів підряду в капітальному будівництві, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 01.08.2005 № 668 (зі змінами)
Закон № 2342	- Закон України від 13.01.2005 № 2342 «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування»
Закон № 2402	- Закон України від 26.04.2001 № 2402 «Про охорону дитинства»
Закон № 2658	- Закон України від 12.07.2001 № 2658 «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» (зі змінами)
Закон № 294	- Закон України від 14.11.2019 № 294 «Про Державний бюджет України на 2020 рік» (зі змінами)
ККУ	- Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341 (зі змінами і доповненнями)
Національна стратегія	- Національна стратегія реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017–2026 роки, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09.08.2017 № 526-р
ПКУ	- Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755 (зі змінами і доповненнями)
Порядок та умови № 877/2019	- Порядок та умови надання у 2019 році субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на проектні, будівельно-ремонтні роботи, придбання житла та приміщень для розвитку сімейних та інших форм виховання, наближених до сімейних, забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 15.11.2017 № 877 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 26.06.2019 № 616)
Порядок та умови № 877/2020	- Порядок та умови надання у 2020 році субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на проектні, будівельно-ремонтні роботи, придбання житла та приміщень для розвитку сімейних та інших форм виховання, наближених до сімейних, та забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 15.11.2017 № 877 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 № 515)

Порядок та умови № 615/2021	- Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на проектні, будівельно-ремонтні роботи, придбання житла та приміщень для розвитку сімейних та інших форм виховання, наближених до сімейних, підтримку малих групових будинків та забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 26.05.2021 № 615
Порядок № 866	- Порядок провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 № 866
Порядок виплати грошової компенсації № 615	- Порядок виплати грошової компенсації за належні для отримання житлові приміщення для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 26.05.2021 № 615
ДБСТ	- дитячий будинок сімейного типу
ДПСУ	- Державна податкова служба України
Казначейство	- Державна казначейська служба України
КМДА	- Київська міська державна адміністрація
МГБ	- малий груповий будинок
Мінсоцполітики, Міністерство	- Міністерство соціальної політики України
Мінфін	- Міністерство фінансів України
ОДА	- обласна державна адміністрація
ПКД	- проектно-кошторисна документація
РДА	- районна державна адміністрація
ФДМУ	- Фонд державного майна України

ПРЕАМБУЛА

Підстава для проведення заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) (далі – аудит): стаття 98 Конституції України, статті 4, 7, 15 Закону України «Про Рахункову палату», План роботи Рахункової палати на 2021 рік, доручення для виконання повноважень члена Рахункової палати на забезпечення здійснення заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) від 19.07.2021 № 18-42.

Мета аудиту: встановлення фактичного стану справ щодо виконання заходів з використання коштів субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на проектні, будівельно-ремонтні роботи, придбання житла та приміщень для розвитку сімейних та інших форм виховання, наближених до сімейних, та забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа, стану внутрішнього контролю розпорядників бюджетних коштів.

Предмет аудиту: кошти субвенції за КПКВК 2511180 «Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на проектні, будівельно-ремонтні роботи, придбання житла та приміщень для розвитку сімейних та інших форм виховання, наближених до сімейних, та забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа» (далі – субвенція). Нормативно-правові та інші документи, які регламентують надання та використання, механізм управління та контролю за витрачанням у 2019 – 2020 роках коштів субвенцій.

Масштаб аудиту: аналіз обґрунтованості планування та розподілу, своєчасності та повноти перерахування і використання коштів субвенцій – **1338,9 млн. грн**, з них 843,5 млн грн – 2019 рік, 795,4 млн грн – 2020 рік, перевірка законності і ефективності використання коштів субвенцій.

Об'єкти аудиту: Міністерство соціальної політики України;

у **Вінницькій області** – Департамент соціальної та молодіжної політики Вінницької обласної державної адміністрації (далі – Департамент соцполітики Вінницької ОДА), Управління будівництва Вінницької обласної державної адміністрації (далі – УБ Вінницької ОДА), Управління праці та соціального захисту населення Вінницької районної державної адміністрації (далі – УПСЗН Вінницької РДА), Управління соціального захисту населення Гайсинської районної державної адміністрації (далі – УСЗН Гайсинської РДА);

у **Донецькій області** – Департамент соціального захисту населення Донецької обласної державної адміністрації (далі – ДСЗН Донецької ОДА), Служба у справах дітей Донецької обласної державної адміністрації, Виконавчий комітет Маріупольської міської ради (далі – виконком Маріупольської міськради), Бахмутська міська рада;

у **Дніпропетровській області** – Департамент соціального захисту населення Дніпропетровської обласної державної адміністрації (далі –

ДСЗН Дніпропетровської ОДА), Служба у справах дітей Дніпропетровської обласної державної адміністрації, Департамент капітального будівництва Дніпропетровської обласної державної адміністрації (далі – ДКБ Дніпропетровської ОДА), Департамент соціального захисту населення Дніпропетровської міської ради (далі – ДСЗН Дніпропетровської міськради), Управління соціального захисту населення Кам'янської районної державної адміністрації (далі – УСЗН Кам'янської РДА);

у **Закарпатській області** – Департамент соціальної політики Ужгородської міської ради, Управління соціального захисту населення Мукачівської міської ради (далі – УСЗН Мукачівської міськради);

у **Київській області** – Департамент соціального захисту населення Київської обласної державної адміністрації (далі – ДСЗН Київської ОДА), Служба у справах дітей та сім'ї Київської обласної державної адміністрації (далі – Служба у справах дітей Київської ОДА);

у **Львівській області** – Департамент соціального захисту населення Львівської обласної державної адміністрації (далі – ДСЗН Львівської ОДА), Служба у справах дітей Львівської обласної державної адміністрації, управління соціального захисту Департаменту гуманітарної політики Львівської міської ради (далі – УСЗН Львівської міськради);

в **Одеській області** – Департамент соціальної та сімейної політики Одеської обласної державної адміністрації (далі – Департамент соцполітики Одеської ОДА), Департамент праці та соціальної політики Одеської міської ради (далі – Департамент праці Одеської міськради), Управління соціального захисту населення Роздільнянської районної державної адміністрації (далі – УСЗН Роздільнянської РДА), Мологівська сільська рада Білгород-Дністровського району (далі – Мологівська сільрада);

у **Харківській області** – Департамент соціального захисту населення Харківської обласної державної адміністрації (далі – ДСЗН Харківської ОДА), Департамент капітального будівництва Харківської обласної державної адміністрації (далі – ДКБ Харківської ОДА), Департамент служб у справах дітей Харківської міської ради, Мереф'янська міська рада;

у **м. Києві** – Служба у справах дітей та сім'ї виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) (далі – Служба у справах дітей КМДА), Служба у справах дітей та сім'ї Шевченківської районної у місті Києві державної адміністрації (далі – Служба у справах дітей Шевченківської РДА), Служба у справах дітей та сім'ї Солом'янської районної у місті Києві державної адміністрації (далі – Служба у справах дітей Солом'янської РДА).

Надсилання запитів: Мінфіну, ДПСУ, ФДМУ, обласним і Київській міській державним адміністраціям, департаментам фінансів обласних і Київської міської державних адміністрацій.

Критерії оцінки ефективності використання коштів:

продуктивність – досягнення найкращого співвідношення між результатами діяльності розпорядників та одержувачів коштів і використаними для досягнення таких результатів коштами субвенцій;

результативність – повнота забезпечення за рахунок коштів субвенцій прав дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа на житло та належні умови виховання у відповідних будинках та центрах;

економність – досягнення розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів максимального результату при використанні визначеного бюджетом обсягу коштів;

законність – дотримання нормативно-правових актів при прийнятті управлінських рішень уповноваженими органами (посадовими особами) у процесі розподілу та використання коштів субвенцій.

Критерії оцінки ефективності управління коштами субвенцій: обґрунтованість визначення потреби і розподілу коштів субвенцій між адміністративно-територіальними одиницями, пріоритетності фінансування об'єктів (напрямів); своєчасність відкриття асигнувань; повнота перерахування та використання коштів.

Критерії оцінки стану внутрішнього контролю: спроможність системи внутрішнього контролю головного розпорядника субвенцій запобігати неефективному та незаконному використанню коштів державного бюджету.

Методи проведення аудиту: аналіз нормативно-правових, розпорядчих актів та інших документів, що регулюють порядок надання, розподілу та використання коштів субвенцій; дослідження результатів та методів роботи об'єктів аудиту щодо цього; документальна перевірка; аналіз статистичної, фінансової, бюджетної звітності; проведення обстежень, контрольних обмірів та опитувань; фотодокументування встановлених порушень/недоліків; отримання пояснень; аналіз інформації центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, одержаної на запити з питань аудиту.

Початкові обмеження щодо проведення аудиту:

часові – 2019–2020 роки;

географічні – Вінницька, Донецька, Дніпропетровська, Закарпатська, Київська, Львівська, Одеська, Харківська області та м. Київ.

Термін проведення аудиту: серпень – грудень 2021 року.

За результатами контрольних заходів складено 32 акти.

ВСТУП

За даними Мінсоцполітики, кількість дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа, які потребують житла, загалом по Україні за останні три роки зросла на 21 відс. і на 01.01.2021 становила **33243 особи**.

З метою забезпечення законних прав на житло цієї вразливої категорії населення у 2017 році було запроваджено надання з державного бюджету місцевим бюджетам субвенції на придбання житла та приміщень для розвитку сімейних та інших форм виховання, наближених до сімейних, та забезпечення житлом дітей-сиріт, осіб з їх числа.

Аудитом, проведеним у 2018 році, встановлено, що Мінсоцполітики як головним розпорядником коштів субвенцій, низкою ОДА, КМДА та окремими органами місцевого самоврядування не забезпечено належного управління коштами субвенцій, виділених місцевим бюджетам у 2017 і 2018 роках у загальній сумі 795,4 млн гривень. Як наслідок, створено ризики недосягнення передбаченого Національною стратегією реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017–2026 роки, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09.08.2017 № 526-р, очікуваного збільшення на 20 відс. щороку (починаючи з 2018 року) чисельності забезпечених житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа, які перебувають на квартирному обліку.

Законами про державний бюджет на **2019** та **2020** роки Мінсоцполітики за загальним фондом затверджено бюджетні призначення за КПКВК 2511180 «Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на проектні, будівельно-ремонтні роботи, придбання житла та приміщень для розвитку сімейних та інших форм виховання, наближених до сімейних, та забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа» у сумі **717,7 та 795,4 млн грн** (як видатки розвитку), тобто у значно більшому обсязі.

Враховуючи зазначене та кардинальну зміну напрямів використання субвенцій (з 2019 року передбачено спрямування її коштів на виплату грошової компенсації за належні для отримання житлові приміщення), а також передачу з 2021 року окремих функцій Мінсоцполітики щодо забезпечення прав вказаної категорії населення на житло до новоутвореної Національної соціальної сервісної служби України, тема аудиту (з перевіркою використання коштів, виділених у 2019 і 2020 роках) є актуальною.

1. СТАН РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОПОЗИЦІЙ РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПОПЕРЕДНЬОГО АУДИТУ

Попередній аудит ефективності використання коштів субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на придбання житла та приміщень для розвитку сімейних та інших форм виховання, наближених до сімейних, та забезпечення житлом дітей-сиріт, осіб з їх числа, яким охоплено видатки 2017 року і 9 місяців 2018 року, проведено у 2018 році (Звіт за результатами аудиту затверджено рішенням Рахункової палати від 29.11.2018 № 30-1).

За результатами розгляду вказаного рішення Рахункової палати Кабінет Міністрів України доручив (доручення Прем'єр-міністра України від 16.01.2019 № 636/1/1-19) Міністрові соціальної політики (скликання), міністрам, головам обласних, Київської міської держадміністрацій (за списком) опрацювати це рішення, вжити заходів до усунення виявлених порушень та про підсумки поінформувати Рахункову палату і Кабінет Міністрів України; з питань, що потребують прийняття рішень Уряду, подати узгоджені пропозиції в установленому порядку.

Із **чотирьох** рекомендацій, наданих за результатами попереднього аудиту **Кабінету Міністрів України** в межах компетенції Мінсоцполітики, Міністерством забезпечено реалізацію **трьох** рекомендацій.

Зокрема, на виконання рекомендації щодо ініціювання внесення змін до Закону № 2342 з метою врегулювання права на житло осіб з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, яким виповнилося 23 і більше років, **забезпечено підготовку і прийняття Закону України від 16.12.2020 № 1095 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту житлових прав дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа»**. Цим Законом визначено, серед іншого, право осіб з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебувають на квартирному обліку після досягнення ними 23 років, на позачергове отримання житла із житлового фонду соціального призначення до надання впорядкованого жилого приміщення для постійного проживання; надання впорядкованого жилого приміщення для постійного проживання або за їх бажанням **отримання грошової компенсації** за належне їм для отримання жиле приміщення. Відповідні зміни внесені до статті 46 Житлового кодексу, статті 33 Закону № 2342 та статті 25 Закону № 2402.

Рекомендацію про розроблення та внесення в установленому порядку на розгляд Верховної Ради України **законопроекту**, спрямованого на запровадження грошової компенсації дітям-сиротам, дітям, позбавленим батьківського піклування, особам з їх числа за належні їм для отримання жилі приміщення, **реалізовано шляхом** запровадження Законом № 1095 грошової компенсації та врегулювання Порядком та умовами № 877/2019 механізму

надання грошової компенсації за належні для отримання житлові приміщення для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа.

Рекомендацію про ініціювання внесення змін до законів України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» і «Про публічні закупівлі» з метою поширення їх на закупівлі житла на вторинному ринку, **частково реалізовано** Кабінетом Міністрів України і Мінсоцполітики шляхом встановлення у Порядку та умовах № 877/2019 вимоги про подання з пакетом документів для визначення потреби у коштах субвенції рецензованого звіту про оцінку майна, яке придбавається, складеного відповідно до Закону № 2658.

Водночас **не виконано** рекомендації щодо забезпечення своєчасної підготовки та затвердження порядку та умов надання субвенції у 2019 році: цей порядок у новій редакції затверджено лише у червні 2019 року (постанова Кабінету Міністрів України від 26.06.2019 № 616). Слід зазначити, що Мінсоцполітики розпочало погодження проєкту цього акта з Мінфіном, Мінекономрозвитку, Мінрегіоном, Мін'юстом, всеукраїнськими асоціаціями органів місцевого самоврядування ще у березні 2019 року.

Порядок та умови надання у 2019 році субвенції викладено в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 26.06.2019 № 616, розробником якої було Мінсоцполітики. У зазначеній редакції **враховано всі чотири рекомендації**, надані безпосередньо Міністерству. Зокрема, порядком, викладеним у новій редакції: встановлено можливість спрямування субвенції на рецензування звітів про оцінку житла, яке придбавається на вторинному ринку (пункт 4 Порядку та умов № 877/2019); визначено, що умовою надання субвенції є відповідність об'єктів нового будівництва/капітального ремонту/реконструкції, житла, що придбавається для дітей, державним будівельним нормам і санітарному законодавству (пункт 5 Порядку та умов № 877/2019); врегульовано основні засади порядку пошуку та відбору житлових приміщень (пункт 16 Порядку та умов № 877/2019); передбачено застосування розпорядниками бюджетних коштів при закупівлі житла на вторинному ринку положень Закону № 2658 (пункт 32 Порядку та умов № 877/2019).

Постановою Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 № 515 Порядок та умови надання субвенції викладено у новій редакції, актуальній на 2020 рік. Рекомендацію Рахункової палати щодо встановлення критеріїв відбору житлових об'єктів, відповідність яким має забезпечити належні умови проживання в них, реалізовано в абзаці другому пункту 20 Порядку та умов № 877/2020, **однак лише частково** – немає посилення на державні будівельні норми і санітарне законодавство, дотримання яких дає право зробити висновок про придатність житла для проживання.

На виконання рекомендації Рахункової палати щодо вжиття спільно з обласними і Київською міською державними адміністраціями додаткових заходів щодо забезпечення виконання бюджетної програми за КПКВК 2511180 в

частині повного освоєння виділених у 2018 році бюджетних асигнувань, своєчасного влаштування дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, до дитячих будинків сімейного типу, передачі придбаного соціального житла/ житла особам з їх числа відповідно у тимчасове чи постійне користування (власність), Мінсоцполітики повідомило, що 26.11.2018 під головуванням Віце-прем'єр-міністра України – Міністра регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства проведено селекторну нараду з керівниками обласних державних адміністрацій і КМДА. На нараді обговорено питання невиконання взятих регіонами зобов'язань щодо придбання житлових приміщень, наголошено на необхідності оперативно розподілити залишки субвенцій.

З метою обговорення питання ефективності використання субвенцій 05.12.2018 проведено Всеукраїнську селекторну нараду, в якій взяли участь заступник Міністра соціальної політики з питань європейської інтеграції України, заступник Міністра регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, Уповноважений Президента України з прав дитини, заступники голів обласних та Київської міської державних адміністрацій, керівники служб у справах дітей та інші представники, дотичні до зазначених питань.

Таким чином, вбачається, що за результатами попереднього аудиту Мінсоцполітики із 7 рекомендацій Рахункової палати повністю реалізувало 5 та **частково – 2** (не забезпечено своєчасного затвердження порядку та умов надання субвенції; не врегульовано належно питання критеріїв визначення житла придатним для проживання).

2. ОЦІНКА НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ СУБВЕНЦІЙ

Частиною третьою статті 52 Конституції України встановлено, що утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, покладається на державу.

До **31.03.2021** згідно з частиною п'ятою статті 25 Закону № 2402 діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, які до передачі під опіку чи піклування, влаштування в дитячі будинки сімейного типу, прийомні сім'ї, заклади для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, не мали впорядкованого житла або вселення яких у приміщення, що зберігалося за ними, неможливе внаслідок його знищення чи пошкодження або з інших поважних причин, що унеможлиблюють проживання там цих дітей, **забезпечувалися позачергово впорядкованим житлом** за місцем їх походження або проживання до влаштування в сім'ї громадян, відповідні заклади або за місцем обліку внутрішньо переміщених осіб, якщо вони зареєстровані як внутрішньо переміщені особи, **в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.**

З **31.03.2021**, ураховуючи зміни, внесені до частини п'ятої статті 25 Закону № 2402 згідно із Законом № 1095, які набрали чинності з 31.12.2020 і введені в дію з 31.03.2021, діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, а також особи з їх числа, які до передачі під опіку чи піклування, влаштування в дитячі будинки сімейного типу, прийомні сім'ї, заклади для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, не мали впорядкованого житла або вселення яких у приміщення, що зберігалося за ними, неможливе внаслідок його знищення чи пошкодження або з інших поважних причин, що унеможлиблюють проживання в них таких дітей, **забезпечуються позачергово впорядкованим житлом** за місцем їх перебування на обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, **або, за їх бажанням, – грошовою компенсацією** за належне їм для отримання жиле приміщення **в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України**, або забезпечуються позачергово соціальним житлом за місцем їх перебування на соціальному квартирному обліку.

Цими ж змінами статтю 25 Закону № 2402 доповнено частиною, згідно з якою особи з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, **після досягнення 23 років не втрачають право на позачергове отримання жилого приміщення** або, за їхнім бажанням, – грошової компенсації за належне їм для отримання жиле приміщення, на позачергове отримання соціального житла **за умови їх перебування у встановленому порядку на обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, на момент досягнення 23-річного віку.**

Згідно із Законом № 1095 статтю 33 Закону № 2342, який визначає правові, організаційні, соціальні засади та гарантії державної підтримки дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб із їх числа, і є складовою частиною законодавства про охорону дитинства, доповнено такою нормою: особи з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, після досягнення 23 років **не втрачають право на позачергове отримання благоустроєного жилого приміщення або соціального житла** до надання їм благоустроєного жилого приміщення для постійного проживання або, за їхнім бажанням, – грошової компенсації за належне їм для отримання жиле приміщення, за умови перебування у встановленому порядку на обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, або соціальному квартирному обліку на момент досягнення 23-річного віку.

Отже, на законодавчому рівні закріплено обов'язок держави піклуватися про захист житлових прав дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа.

Здійснення видатків на зазначені цілі є функціями держави, які на основі принципу субсидіарності згідно зі статтями 82 і 83 БКУ, з метою забезпечення ефективності (за місцем квартирному чи соціального квартирному обліку таких дітей) передано на виконання місцевому самоврядуванню. Ці видатки

здійснюються за рахунок коштів місцевих бюджетів, у тому числі трансфертів з державного бюджету.

Частиною другою статті 97 БКУ встановлено, що порядок та умови надання субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам визначаються Кабінетом Міністрів України.

Порядок та умови надання у 2019 році субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на проектні, будівельно-ремонтні роботи, придбання житла та приміщень для розвитку сімейних та інших форм виховання, наближених до сімейних, забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 15.11.2017 № 877 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 26.06.2019 № 616).

Відповідно до пункту 1 Порядку та умов № 877/2019 цей документ визначав механізм надання субвенції у 2019 році. **Головним розпорядником** субвенції та відповідальним за виконання бюджетної програми визначено **Мінсоцполітики** (пункт 2 Порядку та умов № 877/2019).

Пунктом 3 Порядку та умов № 877/2019 передбачено, що розпорядниками субвенції за місцевими бюджетами в розрізі напрямів використання субвенції є **структурні підрозділи з питань капітального будівництва**, реставрації, реконструкції та ремонту об'єктів обласних, Київської міської, районних, районних у м. Києві держадміністрацій, виконавчі органи міських, районних у місті (у разі утворення) рад, сільських, селищних рад об'єднаних територіальних громад; **структурні підрозділи з питань соціального захисту населення** обласних, Київської міської, районних, районних у м. Києві держадміністрацій, виконавчі органи міських, районних у містах (крім м. Києва) рад (далі – органи соціального захисту населення).

Згідно з пунктом 4 Порядку та умов № 877/2019 **субвенція спрямовувалася**, зокрема, на нове будівництво приміщень для розміщення малих групових будинків, житла для дитячих будинків сімейного типу, капітальний ремонт/реконструкцію житла для дитячих будинків сімейного типу, яке перебуває в комунальній власності; придбання житла у прийнятих в експлуатацію житлових будинках для дитячих будинків сімейного типу, соціального житла, житла для дітей; виплату грошової компенсації за належні для отримання житлові приміщення для дітей з метою придбання житла для зазначеної категорії осіб (далі – грошова компенсація); рецензування звітів про оцінку житла, яке придбавається на вторинному ринку.

Порядок та умови надання у 2020 році субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на проектні, будівельно-ремонтні роботи, придбання житла та приміщень для розвитку сімейних та інших форм виховання, наближених до сімейних, та забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа затверджені постановою

Кабінету Міністрів України від 15.11.2017 № 877 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 № 515).

Пунктом 4 Порядку та умов № 877/2020 встановлено напрями використання субвенції, які по суті нічим не відрізняються від напрямів, визначених на 2019 рік. Разом з тим умови надання субвенції, що були визначені пунктом 5, на 2020 рік дещо змінені. Зокрема, передбачено нову умову надання субвенції – придбання житла за ринковою вартістю в разі, коли вона нижча за опосередковану.

Отже, законодавством у цілому визначено порядок та умови надання субвенції у 2019 та 2020 роках. Водночас при встановленні у Порядках та умовах надання субвенції нормативу загальної площі житла, який застосовується для придбання житла і розрахунку суми грошової компенсації, виявлено певні розбіжності. Крім того, **належно не врегульовано** питання ефективного використання коштів субвенції.

✓ Так, пунктом 22 Порядку та умов № 877/2019 норматив загальної площі житла, який застосовувався у 2019 році для придбання у власність житла, визначено в розмірі **31 м²**. Такий же показник (31 м²) передбачено і пунктом 14 Порядку та умов № 877/2020, хоча Порядком та умовами надання субвенції у 2018 році цей норматив становив **31,5 м²**, тобто у Порядках та умовах № 877/2019 і № 877/2020 розмір нормативної площі житла без пояснень занижено на 0,5 м². Оскільки цей норматив використовується у розрахунку виплати грошової компенсації, зазначене питання потребує нормативного урегулювання.

✓ Пунктами 4, 8, 13, 14, 20, 28, 32 Порядку та умовами № 877/2019 було передбачено використання коштів субвенції і прийняття рішення про придбання за її рахунок житла для дітей сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа **за наявності звітів про оцінку майна**, здійснену суб'єктами оціночної діяльності згідно із Законом № 2658. Водночас **вимог про придбання житла** для цієї пільгової категорії населення **за ринковою вартістю** Порядок та умови № 877/2019 не містили. Це давало можливість придбавати житло за ціною, що відповідає визначеній сумі грошової компенсації, навіть якщо його ринкова вартість була значно меншою (через меншу від нормативу загальну площу чи нижчу якість житла). Таким чином **створено передумови для неекономного використання коштів субвенцій.**

У 2020 році Мінсоцполітики вжито заходів для удосконалення законодавства з метою недопущення неекономного використання коштів субвенцій шляхом внесення змін до Порядку та умов № 877/2019. У результаті пунктом 5 Порядку та умов № 877/2020, який набрав чинності з **27.06.2020**, однією з умов надання субвенції визначено **придбання житла за ринковою вартістю в разі, коли вона нижча за опосередковану.**

Незважаючи на встановлену норму, мали місце випадки оплати коштами субвенції договорів купівлі-продажу житла за цінами, вищими від ринкових,

визначених суб'єктами оціночної діяльності (окремі приклади зазначені в підрозділі «Придбання житла за цінами, вищими за ринкову вартість» розділу 4.1 Звіту).

Недієвість цієї норми в основному спричинена визначенням її у пункті 5 Порядку та умов № 877/2020, яким регулюється тільки **умови надання субвенції** (відповідно, лише її розподіл Мінсоцполітики регіонам). По суті ця норма декларативна, бо механізм забезпечення її виконання не встановлено. Зокрема, у **пунктах Порядку та умов № 877/2020, якими визначається використання коштів субвенції, умову про придбання житла за ринковою вартістю** у разі, коли вона нижча за опосередковану, **не передбачено**. Отже, місцева комісія не має законних підстав відмовити у перерахуванні коштів із спеціального рахунка, якщо ціна придбання житла вища ринкової вартості, але знаходиться в межах суми грошової компенсації.

Така норма передусім мала би бути передбачена у **пункті 28**, яким визначено умови прийняття місцевою комісією рішення про перерахування коштів із спеціального рахунка як оплати за відповідним договором купівлі-продажу, а також у **пункті 30**, де визначено підстави відмови місцевої комісії дитині в наданні дозволу на перерахування коштів із спеціального рахунка як оплати за відповідним договором купівлі-продажу.

Оскільки норма про придбання житла за ринковою вартістю у разі, коли вона нижча за опосередковану, у Порядку та умовах № 615/2021 знову визначена у пункті 5, яким регулюється лише надання субвенції, вона у 2021 році також є недієвою. З огляду на це потрібно внести відповідні зміни до порядку та умов надання субвенції.

✓ Подібно Порядком та умовами надання субвенції у 2019 і 2020 роках належно не було врегульовано вимогу щодо технічного стану житла, яке придбавається за кошти субвенції. Так, пунктом 5 Порядку та умов № 877/2019 визначено, що умовами надання субвенції, зокрема, є **наявність у житлі, що придбавається для дітей, необхідних приміщень, зокрема санітарно-гігієнічного призначення**, та у разі необхідності – капітального ремонту/реконструкції згідно з державними будівельними нормами та санітарним законодавством. Посилання на конкретні державні будівельні норми і санітарне законодавство в Порядках та умовах № 877/2019 і № 877/2020 немає, наслідки цього наведені в додатку до цього Звіту.

Пунктом 28 Порядку та умов № 877/2019 передбачено, що до заяви про придбання житла або виплату грошової компенсації додаються такі документи: акт обстеження технічного стану житлового приміщення (будинку, квартири), що придбавається, складений комісією, утвореною рішенням місцевого органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування, в якому зазначається інформація **про технічний стан, наявність комунікацій, придатність для проживання у ньому дітей**. Водночас у пункті 33, де визначено підстави, за яких місцева комісія відмовляє дитині в наданні дозволу на перерахування

коштів із спеціального рахунка як оплати за відповідним договором купівлі-продажу, відсутність у житлі приміщень санітарно-гігієнічного призначення, комунікацій водопостачання і водовідведення тощо не визначено підставою, за якої місцева комісія відмовляє дитині в наданні дозволу на перерахування коштів із спеціального рахунка як оплати за відповідним договором купівлі-продажу.

Неналежне врегулювання зазначеного питання, зокрема у пунктах 28 і 33 Порядку та умов № 877/2019 (пунктах 28 і 30 Порядку та умов № 877/2020), дало можливість без перешкод придбавати за кошти субвенції (грошової компенсації) житло у сільській місцевості, яке за технічним станом, наявністю комунікацій та приміщень санітарно-гігієнічного призначення не відповідає вимогам статті 50 Житлового кодексу.

Вказане питання потребує регламентації у Порядку та умовах № 615/2021. Наслідки такої неврегульованості наведені в підрозділі «Придбання житла, що не відповідає вимогам житлового та санітарного законодавства» розділу 4.1 Звіту.

✓ Пунктом 8 Порядку та умов № 877/2019 встановлено, що до повноважень місцевої комісії належить серед іншого перевірка наявності **рецензованого звіту про оцінку майна** (акта оцінки майна), складеного відповідно до Закону № 2658. Згідно з пунктом 20 Порядку та умов № 877/2019 до пропозицій щодо потреби у придбанні житла місцевій комісії додається **рецензований звіт про оцінку майна. Рішення про придбання на вторинному ринку житла** дитині приймається місцевою комісією з урахуванням рецензованого звіту про оцінку майна (акта оцінки майна), складеного відповідно до Закону № 2658 (пункт 32).

Отже, Порядком та умовами № 877/2019 не було визначено норми про **обов'язковість подання** рецензованого звіту про оцінку житла разом з документами, які додаються до заяви про **виплату грошової компенсації** за рахунок субвенції. Така норма не передбачена і в Порядку та умовах № 877/2020, що створило суттєві ризики неекономного використання бюджетних коштів.

✓ Також у Порядках та умовах № 877/2019, № 877/2020 і № 615/2021 **неналежно врегульовано питання використання коштів субвенції розпорядниками для придбання житла** для дітей у введених в експлуатацію житлових будинках. Зокрема, не визначено, чи має бути розпорядник стороною договору купівлі-продажу такого житла, не встановлено порядку передачі дитині житла, придбаного розпорядником.

Порядок та умови № 877/2019 містять таку норму: «16. Для **придбання житла для дітей** та дитячих будинків сімейного типу районні, районні у м. Києві держадміністрації, виконавчі органи міських, районних у містах (у разі утворення) рад, сільських, селищних рад об'єднаних територіальних громад розміщують інформацію про пошук відповідних об'єктів на офіційних

вебсторінках місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, у засобах масової інформації, здійснюють моніторинг інтернет-ресурсів тощо». **Опису інших етапів придбання житла для дітей розпорядниками цим Порядком та умовами не визначено.**

Довідково. Мінсоцполітики листом від 21.06.2018 № 11926/0/2-18/37 надано роз'яснення обласним і Київській міській державній адміністрації, яке містить таке положення: «При розподілі субвенції районні, районні у м. Києві держадміністрації, виконавчі органи міських рад міст обласного значення та сільських, селищних і міських рад об'єднаних територіальних громад приймають рішення про спрямування коштів на придбання житла для дитини-сироти, особи з їх числа... Покупцем є особа з числа дітей-сиріт. При укладанні в нотаріуса договору купівлі-продажу вказується, що продаж житлового приміщення здійснюється відповідно до рішення районної, районної у м. Києві держадміністрації, виконавчих органів міських рад міст обласного значення та сільських, селищних, міських рад об'єднаних територіальних громад про виділення коштів на придбання житла. Перерахування коштів здійснюється органами державної влади та місцевого самоврядування на рахунок продавця».

Отже, навіть у роз'ясненні не вказано, хто має підписувати договір купівлі-продажу жилого приміщення за умови придбання його розпорядником субвенції (лише продавець і дитина як покупець чи і орган державної влади, орган місцевого самоврядування, що здійснює оплату за житло).

Зазначене призводить до порушення бюджетного законодавства (приклад такого порушення наведено у підрозділі «Придбання житла розпорядниками коштів субвенції» розділу 4.2 Звіту).

Урегулювання цього питання видається важливим, оскільки **встановлений у роз'ясненні Мінсоцполітики порядок** (де зазначено дві сторони – дитина як покупець і власник як продавець) **не дає можливості відносити вартість одержаного дитиною таким чином житла до доходів**, які не включаються до розрахунку місячного (річного) оподаткованого доходу, як це визначеного статтею 165 ПКУ.

Так, згідно з підпунктом 165.1.34 пункту 165.1 статті 165 ПКУ до доходів, які не включаються до розрахунку місячного (річного) оподаткованого доходу, відноситься, зокрема, вартість житла, яке **передається з державної або комунальної власності** у власність платника податку безоплатно або із знижкою відповідно до закону, а також сума державної підтримки на будівництво чи придбання доступного житла, яка надається платникові податку відповідно до законодавства.

З огляду на те, що придбане розпорядниками житло до державної чи комунальної власності не передається, передача житла дітям не оформлюється ордерами і підстав для застосування у цьому разі п.п. 165.1.34 п. 165.1 статті 165 ПКУ немає.

Такі обставини змусили звернутися Рахункову палату із запитом від 02.11.2021 (№ 18-2735) до **Державної податкової служби України**, на який ДПСУ (лист від 30.11.2021 № 16521/5/99-00-04-03-02-05) повідомила: «При цьому у постанові № 615 **чітко не визначено порядку оформлення переходу**

права власності від продавця житлового приміщення до дитини-сироти чи дитини, позбавленої батьківського піклування, **яке придбавається місцевими органами влади за рахунок субвенції** з державного бюджету або грошової компенсації за належні для отримання житлові приміщення, зокрема, **чи відбувається передача такого житла до державної чи комунальної власності** тощо.

Зазначене може призвести до неоднозначного трактування норм законодавства органами місцевого самоврядування **при оформленні угод** на придбання житлових приміщень, а також визначення відповідності таких угод нормам Кодексу в частині звільнення від оподаткування податком на доходи фізичних осіб придбання житлових приміщень для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, зокрема, підпунктів 165.1.1, 165.1.23 та 165.1.34 пункту 165.1 статті 165 ПКУ.

Таким чином, порядок оформлення придбання житлових приміщень для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, **який відповідатиме вимогам Кодексу** в частині звільнення від оподаткування, **може бути визначений відповідним актом Уряду, зокрема, в постанові № 615».**

З огляду на зазначене, Мінсоцполітики має внести відповідні зміни до Порядку та умов № 615/2021 та уточнити своє роз'яснення від 21.06.2018 № 11926/0/2-18/37 в частині укладання договорів за умови придбання розпорядниками житла на вторинному ринку і порядку передачі його у власність особам з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Висновки до розділу II

Отже, нормативно-правовими актами в цілому врегульовано питання надання субвенцій.

Водночас слід уточнити розмір загальної площі житла, який використовується для призначення грошової компенсації. У Порядку та умовах надання субвенції потрібно встановити, що однією з умов, за яких місцева комісія приймає рішення про перерахування коштів із спеціального рахунка як оплати за відповідним договором купівлі-продажу, є придбання житла за кошти субвенції (грошової компенсації) за ринковою вартістю у разі, коли вона нижча за опосередковану. Необхідно визначити підстави, за яких місцева комісія відмовляє дитині в наданні дозволу на перерахування коштів із спеціального рахунка через технічний стан житла та/або відсутність приміщень санітарно-гігієнічного призначення, комунікацій водопостачання і водовідведення, а також умови, за яких рецензування звітів про оцінку житла, що придбавається за кошти грошової компенсації, є обов'язковим.

3. ФІНАНСОВЕ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ СУБВЕНЦІЙ

3.1. Планування видатків субвенцій

На виконання інструктивного листа Мінфіну Мінсоцполітики надано пропозиції щодо капітальних видатків субвенції на 2019 рік у сумі **979,2 млн грн**, що дає можливість, за розрахунками Міністерства, забезпечити житлом 2064 дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа, які перебувають на обліку громадян, що потребують поліпшення житлових умов, на рівні **10 відс.** потреби та придбати/побудувати 133 од. житла для МГБ та ДБСТ (орієнтовно для 1330 дітей).

В уточненому бюджетному запиті на 2019 рік фінансування бюджетної програми Мінсоцполітики заплановано за загальним фондом у сумі 517,7 млн грн (на рівні видатків, затверджених за КПКВК 2511180 законом про держбюджет на 2018 рік), що, за розрахунками Міністерства, давало можливість спрямувати кошти на розбудову МГБ та ДБСТ із розрахунку задоволення потреби регіонів на рівні **15 відс.** (з обов'язковим створенням одного МГБ у кожному регіоні) та задовольнити потребу у придбанні житла для відповідної категорії громадян на рівні **5 відсотків**. Додаткова потреба у коштах субвенції визначена Мінсоцполітики в сумі 461,5 млн грн (різниця між загальною потребою у 979,2 млн грн та потребою у межах граничного обсягу 517,7 млн гривень). Задоволення такої потреби дало б змогу додатково придбати 1023 од. житла та створити 64 ДБСТ.

Довідково. У проєкті Закону України «Про Державний бюджет України на 2019 рік» (реєстр. № 9000 від 15.09.2018), який було подано на перше читання, обсяг видатків субвенції визначено в сумі 517,7 млн грн, при поданні на друге читання обсяг видатків субвенції збільшено на 200,0 млн грн, які Міністерством розподілено між регіонами суто на створення додаткових 57 МГБ.

Отже, кошти субвенції 2019 року в сумі **717,7 млн грн** Мінсоцполітики розподілено між регіонами на створення 82 МГБ на суму 280,6 млн грн, 44 ДБСТ – 86,4 млн грн та придбання 1041 квартири – 350,7 млн гривень.

Складання бюджетного запиту на **2020 рік** здійснювалося Мінсоцполітики відповідно до граничного обсягу видатків за КПКВК 2511180, доведеного Мінфіном в інструктивному листі, в сумі **431,3 млн грн**, що, за розрахунками, давало можливість задовольнити потребу на рівні 5 відс. для забезпечення житлом та 6 відс. для створення МГБ та ДБСТ.

У бюджетному запиті зазначено, що обсяг видатків, необхідний для виконання бюджетної програми, становить **895,4 млн грн**, з яких не забезпечено граничним обсягом 464,1 млн гривень. На цей обсяг складено додатковий бюджетний запит. Фінансування бюджетної програми в обсязі 895,4 млн грн давало можливість забезпечити 1966 дітей-сиріт та осіб з їх числа житлом на

рівні 10 відс. потреби та придбати/побудувати 43 од. приміщень для МГБ та ДБСТ (орієнтовно 11 відс. потреби).

За результатами наради щодо підготовки проєкту Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» до другого читання, доручено врахувати збільшення на 364,1 млн грн обсяг видатків розвитку за бюджетною програмою КПКВК 2511180. З урахуванням зазначеного здійснено розрахунок та скориговано загальну потребу з 895,4 млн грн до 795,4 млн грн, тобто на 100,0 млн гривень (за рахунок зменшення кількості придбання квартир).

У результаті **795,4 млн грн** субвенції Мінсоцполітики розподілено між регіонами для створення 25 МГБ (1 на кожний регіон) на суму 90,7 млн грн, 18 ДБСТ – 57,7 млн грн та придбання 1701 од. житла – 647,0 млн гривень.

Оскільки відповідно до Порядків та умов № 877/2019 і № 877/2020 обсяги коштів субвенції **за напрямами** (в межах затвердженого обсягу) визначалися регіональними комісіями, показники фактичного розподілу субвенції за напрямами, як засвідчили результати аудиту, значно відрізнялись від показників розподілу Мінсоцполітики.

Затверджені законом про держбюджет видатки субвенції, за розрахунками Мінсоцполітики, давали можливість забезпечити житлом у 2019 році 1041 особу та у 2020 році – 1701 особу, що становить **5,3 відс.** та **8,5 відс.** кількості дітей та осіб з їх числа, які перебували на обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, на 01.01.2019 та 01.01.2020 відповідно. Зазначене не узгоджувалося з очікуваними результатами реалізації Національної стратегії (визначені до 2021 року) в частині збільшення щороку (починаючи з 2018 року) чисельності забезпечених житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа **на 20 відсотків** загальної кількості таких осіб, які перебувають на квартирному обліку.

3.2. Затвердження, фінансування та використання коштів субвенцій

Затверджений законом про держбюджет обсяг видатків субвенції на 2019 рік становить 717,7 млн грн, який відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.11.2019 № 1081-р¹ (далі – розпорядження № 1081-р) збільшено на 125,8 млн грн, тобто до **843,5 млн гривень**.

Довідково. За поясненням Мінсоцполітики, враховуючи низький відсоток забезпечення житлом дітей та відповідно до усного звернення директора Департаменту забезпечення прав дітей та оздоровлення Мінсоцполітики, регіонами було надіслано листи про виділення додаткових коштів за бюджетною програмою за КПКВК 2511180. Оскільки термін реалізації додаткових коштів був максимально стислий, то Полтавською, Сумською, Херсонською, Чернігівською областями та м. Києвом листів про додаткову потребу в коштах направлено не було. Відповідно, видатки субвенції розпорядженням № 1081-р їм не збільшено.

¹ «Про перерозподіл та розподіл деяких видатків державного бюджету, передбачених Міністерству соціальної політики на 2019 рік».

Затверджений законом про держбюджет обсяг видатків субвенції на 2020 рік становив **795,4 млн грн** та протягом року не змінювався.

Відповідно до помісячного розпису виділення асигнувань субвенції на 2019 рік затверджено з березня по грудень.

Протягом року за ініціативою Мінсоцполітики (листи до Мінфіну від 28.02.2019 № 4162/0/2-19/44, 14.03.2019 № 442/0/242-19, 17.04.2019 № 7721/0/2-19/44, 18.04.2019 № 675/0/242-19/44) **видатки субвенції** в загальній сумі 50,9 млн грн **перенесені** з березня на серпень, а в сумі 26,8 млн грн – з квітня на листопад, про що складені відповідні довідки. У листі від 28.02.2019 № 4162/0/2-19/44 Мінсоцполітики зазначено, що Порядок та умови надання субвенції на 2019 рік потребують внесення змін у частині назви бюджетної програми, терміну дії порядку, уточнення напрямів спрямування субвенції. При цьому вказано, що оскільки проєкт відповідного нормативного акта опрацьовується структурними підрозділами Міністерства, використання коштів можливе лише після внесення відповідних змін і доцільно здійснити **перенесення видатків** за бюджетною програмою.

Через довготривалий процес розроблення нової редакції Порядку та умов (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 26.06.2019 № 616), у 2019 році виділення коштів субвенції розпочато із **затримкою на чотири місяці**, тобто у липні, в сумі 286,7 млн грн (з урахуванням видатків, передбачених на березень-липень). Виділення асигнувань субвенції в наступних місяцях здійснювалося відповідно до помісячного розпису (зі змінами). Встановлено, що додатково збільшений розпорядженням № 1081-р обсяг видатків субвенції у сумі 125,8 млн грн був виділений регіонам **27.12.2019**, тобто за три дні до завершення року.

У 2019 році виділені з державного бюджету **кошти субвенції протягом тривалого часу на місцях не розподілялися**, що свідчить про вкрай незадовільну роботу місцевих та обласних комісій і неефективне управління коштами субвенції. Так, **станом на 01.10.2019 кошти субвенції взагалі не розподілено за місцевими бюджетами у 16 областях та м. Києві**, хоча за цей період на рахунки цих обласних бюджетів та бюджету м. Києва перераховано **383,8 млн грн** субвенції. У решті областей (8) кошти субвенції розподілено таким чином: в повному обсязі – у Полтавській, Херсонській, Хмельницькій, Чернівецькій; не розподілено до 2 відс. затвердженого обсягу – у Волинській, Закарпатській та Чернігівській; **74 відс.** затвердженого обсягу не розподілено у Луганській області.

Крім того, в 2019 році аудитом встановлено затвердження та розподіл коштів субвенції на місцевому рівні з недотриманням вимог пункту 3 Порядку та умов № 877/2019, яким передбачено визначення за відповідними напрямами розпорядниками субвенції за місцевими бюджетами структурних підрозділів з питань капітального будівництва, реставрації, реконструкції, ремонту об'єктів та структурних підрозділів з питань соціального захисту населення.

У м. Києві рішенням Київської міської ради від 13.12.2018 № 416/6467 «Про бюджет міста Києва на 2019 рік» бюджетні призначення на суму **13,9 млн грн** за бюджетною програмою 0916083 «Проектні, будівельно-ремонтні роботи, придбання житла та приміщень для розвитку сімейних та інших форм виховання, наближених до сімейних, та забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа» (джерелом фінансування якої є кошти субвенції) затверджені Службі у справах дітей та сім'ї виконавчого органу Київської міської ради (КМДА), які розподілено нею лише окремим районним держадміністраціям (у тому числі їх структурним підрозділам у справах дітей та сім'ї).

Це призвело у 2019 році до розбалансування системи управління коштами субвенції на міському та районному рівнях через визначення у низці районів міста Києва (зокрема, у Солом'янському) розпорядниками вказаних коштів структурних підрозділів з питань соціального захисту населення районних у м. Києві держадміністрацій, які не знаходяться у сфері управління Служби у справах дітей та сім'ї виконавчого органу Київської міської ради (КМДА).

У 2020 році асигнування субвенції затверджені для виділення з квітня по грудень. Протягом року зміни до розпису не вносилися.

Подібно з 2019 роком, через довготривалий процес актуалізації на 2020 рік Порядку та умов (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 № 515), **виділення коштів субвенції розпочато із затримкою на три місяці, тобто у липні, в сумі 159,1 млн грн (з урахуванням видатків, передбачених на квітень-липень). У наступних місяцях асигнування виділялися відповідно до помісячного розпису.**

Слід відмітити, що у **2020 році кошти субвенції між місцевими бюджетами розподілялися дещо краще, але у 6 областях (Запорізька, Івано-Франківська, Миколаївська, Одеська, Сумська, Харківська) станом на 01.10.2020 в повному обсязі між місцевими бюджетами не розподілені.** За вказаний період обсяг коштів субвенції, який обліковувався на рахунках цих обласних бюджетів, становив **87,0 млн гривень.**

У 2019 та 2020 роках асигнування субвенцій виділені у затверджених обсягах – 843,5 млн грн та 795,4 млн грн, з яких використано 834,0 млн грн та 784,7 млн грн відповідно: станом на кінець 2019 та 2020 бюджетних років рівень використання коштів субвенцій є високим (98,9 та 98,7 відс. відповідно). Обсяг невикористаних на кінець бюджетного року коштів субвенцій становить 9,5 млн грн та 10,7 млн грн відповідно. Разом з тим, оскільки житло за рахунок коштів субвенцій фактично придбавалося у наступному році, згідно зі звітними даними регіонів фактичний обсяг невикористаних та повернутих коштів субвенції 2019 року на 01.01.2021 становив **28,1 млн грн, або 3,3 відс. профінансованого.**

Відомості щодо затвердження, фінансування та використання у 2019 та 2020 роках коштів субвенцій за КПКВК 2511180 наведені у табл. 1.

Таблиця 1
Зведені відомості про затвердження, фінансування та використання у 2019 та 2020 роках коштів субвенцій за КПКВК 2511180

млн грн

Період надання субвенції (рік)	Затверджено законом про держбюджет	Розпис зі змінами	Направлено відкритих асигнувань	Касові видатки	Відс. використання	Обсяг невикористаних коштів станом на кінець року
2019	717,7	843,5	843,5	834,0	98,9	9,5
2020	795,4	795,4	795,4	784,7	98,7	10,7
Всього	1 513,1	1 638,9	1 638,9	1 618,7		20,2

У дев'яти регіонах, де проведено аудит, на реалізацію бюджетної програми у 2019 році передбачено видатків субвенції в сумі 425,7 млн грн (50,5 відс. річних призначень субвенції по державі), з яких на кінець бюджетного року використано 419,5 млн гривень. У 2020 році для зазначених регіонів передбачені видатки субвенції в сумі 335,1 млн грн, або 42,1 відс. річних призначень, з яких на кінець бюджетного року використано 330,8 млн гривень.

Відомості про фактичні напрями та обсяги використання субвенцій у 2019 та у 2020 роках наведено на схемі.

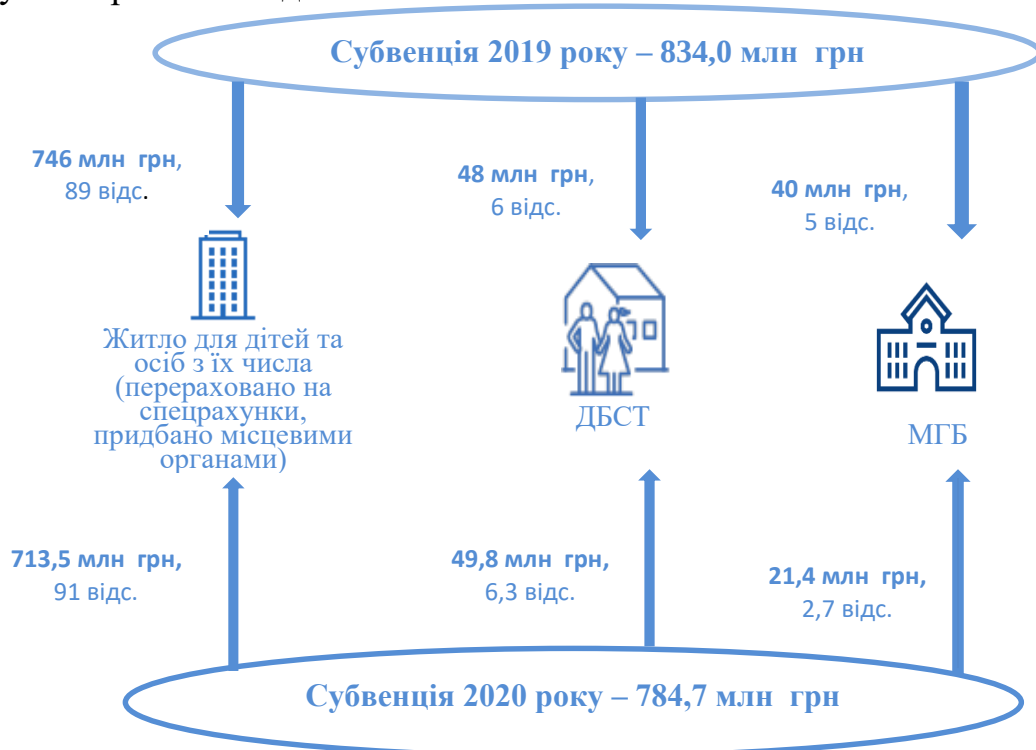

Схема. Відомості щодо використання у 2019 та 2020 роках коштів субвенцій за напрямками.

Встановлено, що у регіонах, де проведено аудит, **через неефективне управління коштами субвенції не використано 9,6 млн грн**, зокрема, у **Дніпропетровській області – 6,2 млн грн (3,3 відс. профінансованого), Одеській – 1,6 млн грн (1,1 відс.), Харківській – 1,1 млн грн (1,5 відсотка).**

ДСЗН Дніпропетровської ОДА, Службою у справах дітей Дніпропетровської ОДА, ДКБ Дніпропетровської ОДА не забезпечено своєчасного перерозподілу залишку коштів субвенцій між заходами в сумах 1607,6 тис. грн (2019 рік), 883,9 тис. грн (2020 рік) і 3685,9 тис. грн (2019/2020 роки) відповідно, що стало причиною їх повернення до державного бюджету.

У 2019 році на забезпечення житлом дітей та осіб з їх числа, у тому числі із застосуванням механізму грошової компенсації, використано коштів субвенції в сумі 746 млн грн, або 89 відс. загального обсягу використання, на розбудову сімейних форм виховання (створення ДБСТ та МГБ) – 88 млн грн, або 11 відсотків. У 2020 році на забезпечення житлом використано 713,5 млн грн, або 91 відс., на розбудову сімейних форм виховання – 71,2 млн грн, або 9 відсотків.

3.3. Створення і функціонування регіональних і місцевих комісій

Порядками та умовами № 877/2019 і № 877/2020 передбачено, що для формування пропозицій щодо потреби в субвенції за рішенням місцевих органів утворюється відповідна комісія, яка є консультативно-дорадчим органом (далі – **місцева комісія**). До повноважень місцевої комісії належить, зокрема, формування потреби в субвенції за напрямками; формування та затвердження загального списку дітей, які перебувають на квартирному обліку, та орієнтовної потреби в коштах, необхідних для придбання житла; затвердження списку дітей для виплати грошової компенсації із визначенням окремо щодо кожної дитини обсягу такої компенсації; обстеження стану житлового приміщення (будинку, квартири), що придбавається, **погодження щодо житлових об'єктів, які планується придбати для забезпечення житлом ДБСТ, соціальним житлом, житлом для дітей**, у тому числі за рахунок грошової компенсації. Отже, вся робота, пов'язана із відбором та погодженням придбання житла, належить до повноважень місцевих комісій.

Результати аудиту засвідчили випадки вкрай незадовільної роботи місцевих комісій, через що одні діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, які перебували на обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, були позбавлені можливості отримати житло (виплату грошової компенсації для його придбання), а інші – включені до регіональних списків громадян без правових підстав, що призвело до завищення розрахованої потреби в коштах субвенції на виплату грошової компенсації.

Так, місцеву комісію Шевченківської районної в місті **Києві** державної адміністрації (далі – Шевченківська РДА) утворено 09.08.2019 № 613, а

положення про місцеву комісію затверджено 04.09.2019 № 679 (zareєстровано в Головному територіальному управлінні юстиції у місті Києві лише 26.09.2019). Зазначене спричинило неможливість прийняття місцевою комісією в межах граничного терміну (до **15.08.2019**), встановленого пунктом 11 Порядку та умов № 877/2019, рішень про формування пропозицій щодо потреби у коштах субвенції та подання їх у термін до 28.08.2019 на розгляд міської комісії. З цієї причини у 2019 році кошти субвенції до Шевченківського району, де на квартирному обліку загалом перебувало **54 особи** відповідної категорії, **не надходили**. Отже, у 2019 році внаслідок неухвалення своєчасних управлінських рішень керівництвом Шевченківської РДА (голова Приходько В. А.) не було за рахунок субвенції забезпечено державних гарантій та прав на житло жодній такій особі віком від 16 до 23 років.

Місцеву комісію Солом'янської районної у місті Києві державної адміністрації (далі – Солом'янська РДА) утворено 09.08.2019, проте положення про неї в порушення пункту 7 Порядку та умов № 877/2019 **не затверджено**. Неналежна робота місцевої комісії з формування пропозицій щодо потреби в коштах субвенції, з огляду на встановлений Порядком та умовами № 877/2019 стислий граничний термін прийняття рішень, призвела до вилучення з відповідних списків попередньо внесених місцевою комісією та затверджених Солом'янською РДА окремих осіб пільгової категорії.

Довідково. Враховуючи роз'яснення головного розпорядника коштів державного бюджету Мінсоцполітики (лист від 07.11.2019 № 2156/0/141-19/372), виключення із вказаного списку гр. Ш. І. (17.08.1996 р. н.) не є обґрунтованим, оскільки на момент прийняття (13.08.2019) рішення місцевої комісії зазначеній особі ще не виповнилося 23 роки.

У Солом'янському районі **жодна** дитина-сирота, дитина, позбавлена батьківського піклування, особа з їх числа (за даними Служби у справах дітей та сім'ї Солом'янської РДА загалом перебувало на обліку громадян, що потребують поліпшення житлових умов, **20 таких осіб**) **не одержала** за рахунок субвенції у 2020 році грошової компенсації, що не дало змоги цій категорії осіб реалізувати законне право на забезпечення житлом. Це обумовлено рішенням Київської комісії з питань розподілу коштів субвенції у 2020 році (протокол № 1 від 04.08.2020), відповідно до якого Солом'янська РДА не увійшла до переліку розпорядників бюджетних коштів, яким в установленому порядку заплановано передачу бюджетних призначень, тобто кошти субвенції у 2020 році цій РДА не надходили.

Через непризначення голови (заступника голови) Теплицької РДА у 2019 році, місцевої комісії **не було створено** у Теплицькому районі **Вінницької області**, що не дало змоги реалізувати законні права на житло щонайменше одній особі з **32** дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування.

У **Львівській області** засідання місцевих комісій проведено в період з 16 по 29 серпня 2019 року, тобто з порушенням визначеного терміну (до 15.08.2019). Як наслідок, пропозиції виконавчих органів міських рад

міст Борислав, Дрогобич, Новий Розділ, Стрий та Червоноград, а також Бродівської і Мостиської райдержадміністрацій, надані із запізненням за результатами цих засідань, були відхилені регіональною комісією з питань розподілу коштів субвенції.

Через надання недостовірних відомостей про відсутність потреби у коштах субвенції п'ятьма райдержадміністраціями Львівської області (Буська, Миколаївська, Самбірська, Старосамбірська, Яворівська) та ненадання потреби Пустомитівською РДА (за даними служби у справах дітей ОДА станом на 01.08.2019 у цих 6 районах на обліку громадян, що потребують поліпшення житлових умов, перебувало 33 дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування), місцеві бюджети цих районів не були враховані при розподілі субвенції, а отже, **33 особи** пільгової категорії були позбавлені можливості отримати житло.

✓ У **2020 році** через неналежні управлінські рішення виконавчого комітету Чкаловської селищної ради **Харківської області** не використано і повернено до держбюджету **422,25 тис. грн** субвенції. Причина – відсутність з 23.10.2020 по 21.12.2020 контакту з дитиною-сиротою Г.І. та неповідомлення ДСЗН Харківської ОДА та обласної комісії про неможливість використання коштів, передбачених для виплати грошової компенсації. У той же час обласною комісією 23.11.2020 та 08.12.2020 розглядалися за листами місцевих розпорядників субвенції питання неможливості використання коштів, передбачених для виплати грошової компенсації 8 особам, які в результаті були перерозподілені на інших дітей-сиріт з черги. Зазначені дії виконавчого комітету Чкаловської селищної ради (селищний голова Соловійов В.) призвели до неможливості перерозподілу коштів грошової компенсації у розмірі 422,25 тис. грн з метою спрямування їх на виплату особі, наступній у черзі в регіональному списку дітей. Як наслідок, ці кошти субвенції повернено до бюджету як невикористані, що **свідчить про неефективне управління ними**.

Крім того, незважаючи на вимоги статті 40 Житлового кодексу, для включення до регіонального списку дітей у Харківській області на 2020 рік місцевою комісією Великобурлуцької РДА (голова РДА Сорокін В.) запропоновано особу, яка з 24.04.2019 вже має права власності на житловий будинок загальною площею 60,2 м², житловою – 32 м²; місцевими комісіями Дергачівської РДА, Красноградської РДА, Оскільської сільської ради (голова комісії – заступник голови Лизлов К., голова комісії – заступник голови Машко О., голова комісії – голова Загоруйко Г.) – трьох осіб, які відбувають покарання у місцях позбавлення волі строком від 3 років і більше.

***Довідково.** Відповідно до статті 40 Житлового кодексу громадяни знімаються з обліку потребуючих поліпшення житлових умов, зокрема, у випадках: поліпшення житлових умов, внаслідок якого відпали підстави для надання іншого жилого приміщення, та засудження до позбавлення волі на строк понад шість місяців, заслання або вислання. Зняття з обліку потребуючих поліпшення житлових умов провадиться органами, які винесли або затвердили рішення про взяття громадянина на облік.*

Вказане свідчить, що цими чотирма місцевими комісіями під час формування регіонального списку не проведено належної роботи та не здійснено контролю за відомостями про дітей, які мають право на поліпшення житлових умов та отримання житла або виплати грошової компенсації. Як наслідок, обласною комісією необґрунтовано включено до регіонального списку чотирьох дітей, що призвело до завищення у 2020 році розрахованої потреби на виплату грошової компенсації в загальному обсязі **1689,0 тис. гривень**.

У **Дніпропетровській області** станом на 09.08.2019 було створено місцеві комісії у **13** з 22 райдержадміністрацій, у **7** з 12 міських виконавчих комітетах та у **4** з 7 районних у місті Кривому Розі рада, а також у **31** із 60 об'єднаних територіальних громад. Пропозиції щодо формування потреби в коштах субвенції надійшли від **31** адміністративно-територіальної одиниці. При цьому уповноваженими посадовими особами **2** міст (Вільногірська та Першотравенська) обсяг обрахованої потреби **не надавався** з посиланням на відсутність потреби у коштах субвенції. Водночас у наступному 2020 році заплановано виплату грошової компенсації **дев'яти** дітям м. Вільногірська. Також у 2019 році не надано пропозицій **шістьма** райдержадміністраціями, в тому числі Магдалинівською РДА, якою у 2020 році заплановано виплату грошової компенсації **65** дітям району, з яких троє мають інвалідність; Новомосковською РДА за відсутності сформованої потреби у 2019 році, на 2020 рік передбачено виплату грошової компенсації для **дев'яти дітей** району.

Зазначене свідчить про неналежне виконання покладених обов'язків посадовими особами окремих органів місцевого самоврядування Дніпропетровської області у 2019 році, що позбавило цю категорію пільговиків права на своєчасне отримання грошової компенсації для придбання житла.

✓ Аудитом у **ДСЗН Дніпропетровської ОДА** встановлено укладання договору купівлі-продажу від 05.02.2020 (покупець Ш. К.), в якому немає запису про **накладення заборони на відчуження цього житла** протягом десяти років, що не відповідає пункту 41 Порядку та умов № 877/2019, та невнесення до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно відповідної інформації про державну реєстрацію обтяжень. Вказане свідчить про **неналежний контроль** місцевої комісії та управління соціального захисту Петропавлівської РДА, якими надано згоду на перерахування коштів субвенції як оплати за цим договором у сумі 355,5 тис. гривень. Зазначене порушення усунуто під час аудиту.

3.4. Взяття на облік потребуючих поліпшення житлових умов дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування

Відповідно до статті 39 Житлового кодексу та пункту 64 Порядку № 866 діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, при досягненні **16 років** беруться відповідними органами місцевого самоврядування на облік громадян, які потребують поліпшення житлових умов.

У більшості випадків на місцях дотримано умову про взяття на облік громадян, які потребують поліпшення житлових умов, віком не раніше 16 років. Разом з тим у **Вінницькій, Дніпропетровській, Київській і Львівській** областях виявлено **136** випадків недотримання норм законодавства у цій частині, за якими видатки субвенцій у 2019–2020 роках становили **10214,9 тис. гривень**.

У **Дніпропетровській** області до затвердженого у 2020 році регіонального списку включено **89** дітей пільгової категорії, **взятих на облік громадян, що потребують поліпшення житлових умов, після 01.07.2010 у віці від 5-ти до 15-ти років**. З них двом дітям, позбавленим батьківського піклування, П. Р. і П. В. (взято на облік 03.10.2012) та дитині-сироті А. О. (взято на облік 23.02.2011), тобто у 13-річному віці, станом на 01.01.2021 виплачено грошову компенсацію в загальній сумі 1 168,452 тис. грн (по 389,5 тис. грн кожному) на придбання квартир у м. Кам'янському та м. Вільногірську.

При цьому аудитом в УСЗН Кам'янської РДА Дніпропетровської області встановлено **одночасне включення** до списків по Верхньодніпровському та Криничанському районах **однієї й тієї ж особи** з числа дітей-сиріт – К. А. (05.01.1997 року народження), яку **взято на облік** в березні 2013 року та березні 2014 року відповідно за рішеннями різних органів місцевого самоврядування цих районів. У 2020 році гр. К. А. призначено УСЗН Верхньодніпровської РДА грошову компенсацію в сумі 389,5 тис. грн, яку використано на придбання житла. З метою недопущення неправомірного призначення грошової компенсації гр. К. А. у Криничанському районі, **під час аудиту згідно з рекомендаціями контрольної групи УСЗН Кам'янської РДА надіслано листа** від 29.10.2021 № 890 Криничанській територіальній громаді про зняття гр. К. А. з обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов. Криничанська селищна рада листом від 09.11.2021 повідомила, що на сьогодні гр. К. А. на зазначеному обліку не перебуває.

У **Київській** області встановлено включення до регіонального списку на одержання грошової компенсації **5 осіб** (взято на облік громадян, які потребують поліпшення житлових умов, за рішеннями Кошівської сільської ради Тетіївського району 1 особу, виконавчого комітету Обухівської міської ради – 2 особи, Красятицької селищної ради Поліського району – 1 особу, виконавчого комітету м. Славутич – 1 особу), які взято на облік в **11-13 років** і яким у 2020 році розподілено субвенції в сумі 2 264,8 тис. грн (використано 2257,8 тис. гривень).

У **Львівській** області до регіонального списку із 311 осіб, що потребують поліпшення житлових умов, за поданням місцевих комісій включено **35 дітей**, які не досягли 16 років (взяті на облік від 6 до 15 років), з них **11 осіб** отримали грошову компенсацію за належні для отримання житлові приміщення для придбання житла за рахунок субвенції у 2020 році в загальній сумі **5761,2 тис. гривень**.

Недотримання законодавства про взяття на облік громадян, які потребують поліпшення житлових умов, створило ризики недотримання принципу черговості придбання житла для дітей.

3.5. Наявність рецензованих звітів про оцінку майна

Аудитом встановлено, що місцеві комісії в багатьох випадках при недотриманні суб'єктами оціночної діяльності законодавства в частині обов'язкової реєстрації звітів про оцінку в Єдиній базі даних звітів про оцінку (далі – Єдина база звітів) **не вимагали рецензованого звіту** про оцінку майна, що придбавалося за кошти грошової компенсації, через відсутність норми про обов'язковість рецензування.

Аудитом у Департаменті соцполітики Вінницької ОДА встановлено, що місцевою комісією, створеною Калинівською міською радою, не забезпечено належного аналізу та контролю за поданими документами, що в окремих випадках призвело до порушення законодавства. Зокрема, **рецензування** висновків про ринкову вартість об'єктів оцінки (житлового будинку КПНЧСК456438 із земельною ділянкою в с. Павлівка Калинівського району Вінницької області), складених ФОП Пустовєтова С. В., **не здійснювалось**, в договорах купівлі-продажу про це не зазначено та, відповідно, до аудиту рецензій не надано.

При цьому звіт з експертної грошової оцінки житлового будинку та земельної ділянки по вказаному об'єкту, складений 15.01.2020 суб'єктом оціночної діяльності ФОП Пустовєтова С. В., не містить номера, пароля пошуку звіту про оцінку у відкритому доступі. Згідно з пунктом 172.3 статті 172 ПКУ (в редакції Закону від 07.12.2017 № 2245) звіт про оцінку, не зареєстрований у Єдиній базі, без присвоєного унікального реєстраційного номера є **недійсним**. Отже, місцевий розпорядник в особі УСЗН Калинівської РДА (начальник Виноградський І.) в порушення пункту 27 Порядку та умов № 877/2020 листом від 21.01.2020 вніс подання (**надав згоду**) місцевій комісії для прийняття рішення про перерахування коштів із спеціального рахунка, хоча **звіт про оцінку майна був недійсним**, а місцева комісія, створена Калинівською міською радою (голова комісії Щьов О. В.), **незважаючи на такий документ, ухвалила рішення** про перерахування із спеціального рахунка **354,2 тис. грн** як оплати за відповідним договором купівлі-продажу.

За таких обставин розпорядник не скористався правом, визначеним статтею 13 Закону № 2658, щодо звернення до осіб, які мають право здійснювати рецензування звіту про оцінку майна (акта оцінки майна), з метою використання його результатів для прийняття рішень. Як наслідок, **неекономно використано кошти субвенції** на вказану суму.

Аудитом у Департаменті служб у справах дітей Харківської міськради встановлено, що 16 звітів про оцінку майна (із 19 перевірених) **не містять інформації** про пароль пошуку звіту в Єдиній базі звітів. У звітах відсутня

довідка про внесення інформації зі звіту до Єдиної бази звітів про оцінку, яка повинна долучатися до цього звіту, що не відповідає вимогам пункту 9 Порядку ведення Єдиної бази даних звітів про оцінку, затвердженого наказом ФДМУ від 17.05.2018 № 658 (далі – наказ ФДМУ № 658). Оскільки такі незареєстровані звіти згідно із законодавством до 01.07.2020 **вважалися недійсними**, а з 01.07.2020 – такими, що **не застосовуються для цілей оподаткування**, органи соцзахисту та місцеві комісії не мали права їх враховувати в роботі.

Отже, за 16 звітами про оцінку майна, які складено з порушенням вимог наказу ФДМУ № 658, неправомірно прийнято рішення про перерахування із спеціальних рахунків загалом **11253,2 тис. грн** як оплати за відповідними договорами купівлі-продажу.

Перевірку цього питання безпосередньо під час посвідчення правочинів (договорів купівлі-продажу квартир) **мають здійснювати нотаріуси**. Аудитом встановлено, що усі 16 договорів посвідчено одним приватним нотаріусом Харківського міського нотаріального округу У. О.

Крім того, з'ясовано, що звіт із незалежної оцінки майна, затверджений директором ТОВ «Експерт еліт» Д. Д., складено 17.07.2020 оцінювачем К. А., якого на час підготовки звіту (15.07.2020) було **позбавлено** спеціалізації 1.1 «Оцінка нерухомих речей (нерухомого майна, нерухомості), у тому числі земельних ділянок, та майнових прав на них». Статтею 16 Закону № 2658 передбачено, що проведення оцінки майна фізичною особою, яка не отримала кваліфікаційного свідоцтва, яку **позбавлено** кваліфікаційного свідоцтва або дія кваліфікаційного свідоцтва якої зупинена, **забороняється**. Отже, **оцінка майна**, підписана оцінювачем К. А., є **недійсною**.

Незважаючи на зазначене, Департамент служб у справах дітей Харківської міськради сформував справу та передав на розгляд місцевій комісії, яка неправомірно, **за наявності у складі документів недійсного звіту про оцінку майна**, прийняла рішення про перерахування із спеціального рахунка гр. С. О. 675,6 тис. грн як оплати за відповідним договором купівлі-продажу. Як наслідок, з порушенням законодавства використано **675,6 тис. гривень**.

Водночас приватним нотаріусом Харківського міського нотаріального округу У. О. попри нечинність документа, звіт про оцінку майна, виконаний оцінювачем К. А., враховано при складанні та посвідченні договору купівлі-продажу квартири від 22.07.2020, укладеного між гр. Є. О. (продавець) та особою з числа дітей-сиріт гр. С. О. (покупець).

У **Дніпропетровській області** встановлено, що оцінка об'єктів нерухомості та складання звітів про проведення оцінки здійснювались переважно протягом одного дня із застосуванням виключно порівняльного підходу. При цьому оцінювачами аналізувались відповідні сегменти ринку з мережі Інтернет, як правило, за чотирма пропозиціями з подальшим використанням декількох коефіцієнтів коригування. Водночас у **жодному звіті**

не зазначено про проведення візуального огляду, а в деяких вказано про здійснення оцінювання за відомостями замовника. Переважно звіти про оцінку, а в деяких випадках і рецензії до звітів про оцінку, складались іногородніми оцінювачами.

Зокрема, звіти про оцінку житлових приміщень покупцям Р. В., К. Ю. та К. А. складено директором ТОВ «Інвестиційно-консалтингове бюро «ТРИАДА» (м. Одеса) П. Л., позитивну рецензію до яких надано С. Л. (ТОВ «ВЕДИ» (м. Київ). На житло покупця К. Д. звіт про оцінку складено оцінювачем ТОВ «Експертбюро» (м. Світловодськ, Кіровоградська область), покупця гр. Г. С. – оцінювачем ТОВ «VIKONT» (м. Київ).

Звіт про оцінку однокімнатної квартири (покупець гр. П. В.) за замовленням продавця складено ТОВ «СТОЛИЦЯ – ГРУП» (м. Київ) оцінювачем С. І. (м. Дніпро). При цьому, за заявою оцінювача, технічний стан майна оцінено за відомостями замовника оцінки. Інформація, отримана від замовника та інших незалежних джерел, повинна бути достовірною, але спеціальна перевірка її достовірності не проводилась.

Рецензування всіх звітів про оцінку майна, яке придбавалось для дітей на вторинному ринку за рахунок грошової компенсації, у Дніпропетровській області виконувалось оцінювачами–рецензентами за замовленням оцінювачів, якими і складались відповідні звіти. Жодною місцевою комісією потреба в коштах субвенції на проведення рецензування звітів про оцінку житла не формувалась та на розгляд регіональної комісії не подавалась.

Як наслідок, на час аудиту без проведення незалежного рецензування звітів про оцінку майна, придбаного на вторинному ринку, використано грошової компенсації: по ДСЗН Дніпровської міськради – на придбання 10 квартир у сумі **6207,1 тис. грн** за рахунок коштів субвенції 2019 року та 6 житлових приміщень (5 квартир та 1 житлового будинку) в сумі **3813,1 тис. грн** за рахунок коштів субвенції 2020 року; по УСЗН Кам'янської РДА – на придбання 12 квартир у сумі **4336,5 тис. грн** за рахунок коштів субвенції 2019 року та **48 об'єктів** нерухомості в сумі **17 291,3 тис. грн** за рахунок коштів субвенції 2020 року.

Незацікавленість місцевих органів влади в проведенні рецензування звітів про оцінку майна, яке придбавалось за рахунок коштів субвенції, сприяли неекономічному використанню коштів субвенції.

Крім того, в окремих випадках у 2020 році рецензування звітів про оцінку майна проводилося за рахунок коштів осіб з числа дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування. Зокрема, у Шевченківському районі м. Києва 5 одержувачів грошової компенсації сплатили за вказані послуги **6,2 тис. грн**, що не відповідає положенням пункту 4 Порядку та умов № 877/2020: рецензування звітів про оцінку майна здійснюється за рахунок коштів субвенції.

3.6. Стан внутрішнього контролю в Мінсоцполітики з питань використання коштів субвенцій

Частиною третьою статті 26 БКУ встановлено, що розпорядники бюджетних коштів в особі їх керівників організовують внутрішній контроль і внутрішній аудит та забезпечують їх здійснення у своїх установах і на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери управління таких розпорядників бюджетних коштів (чинна з 11.01.2019).

Функціонування системи внутрішнього контролю в Мінсоцполітики забезпечується шляхом видання наказів, затвердження порядків, стандартів, положень, інструкцій, методичних рекомендацій, планів, здійснення моніторингу виконання завдань, регламентації взаємодії та обміну інформацією, у тому числі з центральними органами виконавчої влади та громадськістю, а також її систематичного та оперативного оприлюднення.

Реагування на ризики, що виникають при виконанні завдань та функцій, здійснюється через прийняття управлінських рішень керівниками самостійних структурних підрозділів, заступниками Міністра, державним секретарем і Міністром залежно від ступеня ризику (видання доручень, окремих доручень, наказів).

Крім того, з метою ідентифікації, оцінки ризиків та визначення способів реагування на них утворено Робочу групу з управління ризиками в апараті Мінсоцполітики (далі – Робоча група) та затверджено положення про її діяльність (наказ Мінсоцполітики від 13.02.2019 № 203).

З метою зменшення впливу ідентифікованих ризиків у діяльності Міністерства затверджено план заходів, який схвалено на засіданні Робочої групи (протокол від 10.10.2019 № 1), що сприяло підвищенню рівня внутрішнього контролю в апараті Мінсоцполітики.

На виконання пункту 10 Основних засад здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 12.12.2018 № 1062, Мінфіну надіслано звіти про стан організації та здійснення внутрішнього контролю у розрізі елементів внутрішнього контролю Міністерства соціальної політики України за 2019 та 2020 роки (листи від 27.01.2020 № 1245/0/2-20 та від 28.01.2021 № 1518/0/2-21).

Наказом Мінсоцполітики від 22.10.2019 № 1527 затверджено План дій з удосконалення системи управління якістю Міністерства соціальної політики України. За результатами обстеження системи управління якістю Мінсоцполітики, Національним агентством України з питань державної служби видано сертифікат за ефективну і якісну організацію та проведення у 2019 році попереднього обстеження системи управління якістю органу виконавчої влади.

Незважаючи на зазначене вище, контрольною групою Рахункової палати під час проведення аудиту в Мінсоцполітики з питання звітування про використання коштів субвенції встановлено суттєві недоліки у роботі **системи**

внутрішнього контролю у частині використання коштів субвенції. Так, розроблена Мінсоцполітики **форма звітування** для розпорядників коштів субвенції на місцях за 2019 рік **не передбачала звітування** про розподілені та фактично використані кошти, спрямовані **на капітальний ремонт** (фактично фінансувалося 3 об'єкти, проте невідомо, куди віднесені видатки за цим напрямом), а також **на рецензування звітів про оцінку житла**, яке придбавалося на вторинному ринку. Крім того, не передбачено надання інформації про використання субвенції на будівництво житла для ДБСТ та МГБ. Порядок заповнення форми звітності Мінсоцполітики не розроблявся (на запит контрольної групи до перевірки не наданий) та областям не надсилався. У **2020 році** у формі звітності уже запроваджено графу для обліку видатків, спрямованих на капітальний ремонт/реконструкцію, однак не передбачено надання інформації про кількість об'єктів, на які розподілено кошти за напрямом капітальний ремонт/реконструкція та виготовлення проєктної документації.

Перевірка даних розпорядників коштів на місцях про звітування за використання коштів субвенції, які зведено Міністерством та надано до аудиту, засвідчила незабезпечення логічного контролю при складанні звітних даних. Встановлено, що обсяг перерахованих місцевим бюджетам (на рівні регіонів) у 2019 році коштів субвенції сумарно становить 841,6 млн грн, а їх обсяг за напрямами – 842,7 тис. грн, тобто **показники різняться** на 1,1 млн гривень. Подібно у 2020 році обсяг перерахованих місцевим бюджетам (на рівні регіонів) коштів субвенції сумарно становить 780,4 млн грн, а обсяг за напрямами – 779,5 млн грн (різниця майже 875 тис. гривень).

Вибірковою перевіркою встановлено, що у 2019 році по Дніпропетровській області на будівництво 6 МГБ розподілено 43,0 млн грн коштів субвенції, з яких використано 39,9 млн гривень. Оскільки форма звітності не передбачала графу про використаний обсяг коштів при будівництві МГБ, видатки в сумі 39,9 млн грн у звіті не відображені. У 2020 році по цій області немає даних щодо будівництва 3 перехідних МГБ, тоді як за даними Казначейства розподілено 10,4 млн грн, з яких використано 9,8 млн гривень. З огляду на зазначене загальна кількість об'єктів будівництва МГБ у зведених даних Міністерства викривлена на 3 одиниці.

Порядками та умовами № 877/2019 і № 877/2020 передбачено, що Казначейство щомісяця до 25 числа інформує головного розпорядника субвенції (Мінсоцполітики) та Мінфін про обсяг перерахування субвенції та касові видатки в розрізі місцевих бюджетів, а також **об'єктів і напрямів**, що фінансуються за її рахунок.

Водночас мають місце випадки, коли Казначейство надавало інформацію за групою об'єктів, а не пооб'єктно. Так, Казначейством за 2020 рік прозвітовано по м. Маріуполю про будівництво/придбання житла для дитячих будинків сімейного типу на суму 6,98 млн грн, по Володимирецькому району Рівненської області – про використання коштів на проєктні, будівельно-ремонтні роботи,

придбання житла та приміщень для розвитку сімейних та інших форм виховання, наближених до сімейних, та забезпечення житлом дітей-сиріт, осіб з їх числа на суму 1,97 млн грн, по ОТГ м. Олевська – про придбання житла для дитячих будинків сімейного типу на суму 3,8 млн гривень.

Звітування за такими узагальненими блоками не дає можливості оцінити кількість побудованих/придбаних об'єктів у конкретному регіоні, напрями використання коштів субвенції – на будівництво, придбання житла чи розробку ПКД тощо. Такі звітні дані не є достатніми для прийняття ефективних управлінських рішень головним розпорядником субвенції.

Результати оцінки ефективності бюджетної програми за КПКВК 2511180 за **2020 рік**, складені Мінсоцполітики на виконання наказу Мінфіну від 19.05.2020 № 223² (далі – Оцінка), опубліковані на вебсайті Міністерства.

Встановлено, що у графі «Результативні показники» Оцінки зазначено, що за рахунок субвенції у 2020 році придбано 1750 квартир, однак таке твердження є неправильним, оскільки механізм надання грошової компенсації передбачає придбання квартир також у році, наступному за звітним. Так, станом на 01.10.2021 за звітними даними областей за кошти субвенції, виділеної у 2020 році, придбано лише 1362 квартири, що на 388 квартир менше, ніж вказано в Оцінці.

Така кількість на 3 квартири є більшою, ніж звітні дані областей, де йдеться про 1747 квартир: на спецрахунки перераховано грошову компенсацію для придбання 1742 квартир, решту коштів розподілено для придбання 5 квартир місцевими органами.

Слід зазначити, що при заповненні пункту 7.1 Оцінки визначено показники відхилення факту від плану зі змінами, однак пояснень відхилень не надано. Також не надано пояснень щодо динаміки результативних показників у пункті 7.2 Оцінки. Зазначене є порушенням абзацу четвертого підпункту 6 пункту 3 розділу IV Порядку здійснення оцінки ефективності бюджетних програм головними розпорядниками коштів державного бюджету, затвердженого наказом Мінфіну від 19.05.2020 № 223.

Висновки до розділу III

Затверджені законами про держбюджет на 2019 та 2020 роки видатки субвенцій в сумі 717,7 млн грн та 795,4 млн грн відповідно були меншими за визначену у бюджетних запитах Мінсоцполітики загальну потребу, яка задовольняла потребу у житлі і розбудові сімейних форм виховання **лише на рівні 10 відсотків**.

Затвердження видатків субвенції у цих обсягах не могло забезпечити досягнення очікуваних результатів реалізації Національної стратегії (визначені до 2021 року) в частині збільшення щороку (починаючи з 2018 року) чисельності забезпечених житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування,

² Про оцінку ефективності бюджетних програм державного бюджету.

та осіб з їх числа на 20 відс. загальної кількості таких осіб, які перебувають на обліку громадян, що потребують поліпшення житлових умов, та припинення до 2026 року діяльності всіх типів закладів інституційного догляду. **При цьому в подальшому Кабінет Міністрів України скасував відповідну норму Національної стратегії з огляду на ситуацію, що склалася.**

У 2019 та 2020 роках майже 90 відс. коштів субвенції використано місцевими органами на придбання житла для дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа і лише 10 відс. – на розвиток сімейних форм виховання, хоча при розподілі за регіонами коштів субвенції, здійсненому Міністерством при складанні бюджетного запиту, таке співвідношення на 2019 рік становило 49 відс./51 відс. (350,7 млн грн на житло та 367,0 млн грн на розвиток сімейних форм виховання відповідно), на 2020 рік – 81/19 (647,0 тис. грн та 148,4 млн грн). Зазначене є наслідком того, що відповідно до Порядків та умов № 877/2019 і № 877/2020 формування пропозицій щодо розподілу обсягу субвенцій між місцевими бюджетами за напрямками віднесено до повноважень регіональних комісій. Оскільки остаточний розподіл коштів субвенцій проводиться на місцях, показники фактичного розподілу значно відрізняються від показників Мінсоцполітики при формуванні бюджетного запиту.

З огляду на довготривалу актуалізацію Порядків та умов № 877/2019 і № 877/2020, виділення коштів субвенції розпочато із затримкою у чотири та три місяці відповідно. Крім того, через незадовільну роботу низки місцевих та регіональних комісій, станом на 01.10.2019 кошти субвенції взагалі не були розподілені за місцевими бюджетами у 16 областях та м. Києві, станом на 01.10.2020 – у 6 областях, що призводило до невикористання таких коштів протягом тривалого часу. Додаткові кошти субвенції в сумі 125,8 млн грн, затверджені розпорядженням № 1081-р, були виділені регіонам 27.12.2019, тобто за три дні до завершення року, що створило ризики при їх використанні.

З огляду на те, що житло за рахунок коштів субвенції фактично придбавалося у наступному році, за звітними даними регіонів встановлено: фактичний обсяг невикористаних та повернутих коштів субвенції 2019 року на 01.01.2021 становив 28,1 млн грн, або 3,3 відс. профінансованого; з них внаслідок неефективного управління коштами субвенції не використано у регіонах, де проведено аудит, 9,6 млн грн, зокрема у Дніпропетровській області – 6,2 млн грн, Одеській – 1,6 млн грн, Харківській – 1,1 млн гривень.

В окремих випадках через неналежну роботу місцевих комісій у 2019–2020 роках діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, яких взято на квартирний облік, не мали можливості отримати житло. Внаслідок взяття на облік громадян, що потребують поліпшення житлових умов, окремих осіб відповідної пільгової категорії віком молодше 16 років, створено ризики для отримання грошової компенсації особами, взятими на цей облік з 16 років.

Встановлено, що місцеві комісії в багатьох випадках не вимагали рецензування звітів про оцінку майна, що придбавалося за кошти грошової компенсації, навіть при недотриманні суб'єктами оціночної діяльності законодавства в частині обов'язкової реєстрації звітів про оцінку в Єдиній базі звітів.

У Міністерстві загалом належно організовано роботу системи внутрішнього контролю. Водночас звітування про використання коштів субвенцій, виділених у 2019 та 2020 роках, потребує вдосконалення у частині узгодження форм звітування з напрямками використання, визначеними пунктом 4 Порядків та умов № 877/2019 і № 877/2020, а також посилення логічного контролю в частині заповнення форми звітування розпорядниками коштів субвенцій на місцях. Крім того, дані Казначейства, які за окремими територіями надавалися у згорнутому вигляді, не дають змоги головному розпорядникові здійснювати контроль за напрямками використання коштів субвенцій.

4. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ СУБВЕНЦІЙ

4.1. Законність і ефективність використання коштів субвенцій на придбання житла у введених в експлуатацію житлових будинках та виплату грошової компенсації

За результатами аудиту використання субвенцій на виплату грошової компенсації встановлено випадки невідповідності нормативам площі придбаного за грошову компенсацію житла; придбання за рахунок грошової компенсації земельних ділянок для ведення особистого селянського господарства; недотримання умов придбання житла за ринковою вартістю; неналежного використання показників опосередкованої вартості; безпідставної сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування; придбання житла, що не відповідає вимогам житлового законодавства, тощо.

Відповідність нормативам площі придбаного за компенсацію житла

Згідно з пунктом 45 Порядку та умов № 877/2019 орган соціального захисту населення дає згоду на переказ коштів із спеціального рахунка дитини на рахунок, зазначений у договорі купівлі-продажу, зокрема за умови, що предметом договору є придбання у власність дитини житлового приміщення, площа якого є **не меншою від нормативів**, зазначених у пункті 22 цих Порядку та умов.

Фактично в окремих випадках органи соціального захисту населення перевірених регіонів надавали згоду на перерахування коштів при придбанні у власність дитини житлового приміщення площею, меншою від основного нормативу (31 м²).

У цілому в 2019–2020 роках з порушенням цієї норми законодавства в **11 випадках** використано **2996,0 тис. грн** субвенцій, з них у **Київській** області – 1896,1 тис. грн, **Одеській** – 1713,9 тис. грн, **Харківській** – 386,0 тис. гривень.

Так, Управлінням соціального захисту населення Броварської РДА Київської області (начальник Яіцька Л. П.) у 2019 році надано згоду на перерахування 366,9 тис. грн в оплату однокімнатної квартири загальною площею **28,3 м²**, житловою – 13,7 м², що придбана в с. Богданівка для гр. Н. К., чим не дотримано вимоги пункту 45 Порядку та умов № 877/2019.

У 2020 році Службою у справах дітей та сім'ї Поліської РДА Київської області (начальник Ярмач М. В.) надано згоду на переказ 394,5 тис. грн в оплату однокімнатної квартири загальною площею **23,6 м²**, житловою – 12 м², що придбана в смт Іванків для гр. П. П., що на 7,4 м² менше нормативу загальної площі у квартирах, садибних (одноквартирних) будинках, визначеного пунктом 14 Порядку та умов № 877/2020 для розрахунку граничної вартості житла для дітей та обсягу грошової компенсації.

Подібно в **Одеській** області органи управління соцзахисту у Роздільнянському (начальник Знахарук Л. В.), Іванівському (начальник Сергієвський Д. В) та Арцизькому (начальник Замараєва І. К.) районах у 2019 році в 5 випадках дали згоду на перерахування грошової компенсації в загальній сумі **1713,9 тис. грн** за придбання житла, загальна площа якого становила від 22,2 до 30,2 м², що не відповідає встановленому нормативу, чим не дотримано вимоги пункту 45 Порядку та умов № 877/2019.

Фактів придбання громадянам житла жилою площею, що є меншою рівня середньої забезпеченості громадян жилою площею, не встановлено.

Придбання за рахунок грошової компенсації земельних ділянок для ведення особистого селянського господарства

У **Вінницькій та Донецькій** областях встановлено окремі випадки надання органами соціального захисту населення згоди на перерахування коштів із спеціальних рахунків в оплату за договорами купівлі-продажу придбання не тільки житла та земельних ділянок, на яких воно розміщується, а ще й земельних ділянок для ведення особистого селянського господарства.

Так, на підставі заяви гр. Б. О. від 12.12.2019 щодо придбання житла за кошти субвенції УСЗН **Ямпільської РДА** (начальник Івасенко О. І.) визначено потребу для придбання житла вказаній особі та розмір грошової компенсації в сумі 354,21 тис. гривень.

У подальшому за рахунок коштів виплаченої гр. Б. О. грошової компенсації здійснено оплату вартості **житлового будинку та земельних ділянок**.

Зокрема, до аудиту надано копії договорів купівлі-продажу житлового будинку з відстрочкою платежу від **02.07.2020** (далі – договори 02.07.2020, 02.07.2020/1), за якими гр. Ш. Л.³ на підставі довіреності, посвідченої приватним нотаріусом, від імені гр. Б. О. вчинила купівлю житлового будинку, що розташований у с. Степанівка Вінницького району Вінницької області і

³ За даними УСЗН Ямпільської РДА гр. Ш. Л. – прийомна мати гр. Б. О.

знаходиться на присадибній земельній ділянці площею 0,25 га, цільове призначення – для будівництва і обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд, що належні продавцю гр. О. О. на праві власності.

Крім того, згідно з договором купівлі-продажу земельної ділянки з відстрочкою платежу від 02.07.2020 (далі – договір 02.07.2020/2) гр. Ш. Л. від імені гр. Б. О. вчинила купівлю земельної ділянки площею 0,2087 га в с. Степанівка Вінницького району Вінницької області, цільове призначення земельної ділянки – **для ведення особистого селянського господарства.**

Продаж земельної ділянки за договором 02.07.2020/2 вчинено за **103,46 тис. грн**, які покупець (в особі представника) зобов'язується сплатити продавцю (протягом 10 днів з дня нотаріального посвідчення вказаного договору) за рахунок коштів грошової компенсації, що передбачено протоколом засідання районної комісії від 27.12.2019 № 8, без залучення власних коштів шляхом безготівкового перерахування зі спеціального рахунка покупця.

У подальшому відповідно до згоди **районної комісії на перерахування коштів із спеціального рахунка, УСЗН Ямпільської РДА 07.07.2020 надало письмову згоду на переказ коштів** із спеціального рахунка як оплати за договорами 02.07.2020, 02.07.2020/1 та **02.07.2020/2** продавцю.

Пунктом 22 Порядку та умов № 877/2019 визначено, що у разі придбання житлового будинку для дітей враховуються витрати з придбання земельної ділянки, на якій розташований житловий будинок, тобто **здійснення витрат** з придбання земельних ділянок, крім тих, на яких розташований житловий будинок (зокрема і для ведення особистого селянського господарства), **за рахунок субвенції законодавством не передбачено.**

Довідково. Земельним кодексом України визначено, що громадяни України мають право на безоплатну передачу їм земельних ділянок із земель державної або комунальної власності для будівництва і обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка) у селах – **не більше 0,25 гектара**, в селищах – **не більше 0,15 гектара**, в містах – **не більше 0,10 гектара**.

У той же час пунктом 50 Порядку та умов № 877/2019 передбачено, що додаткові кошти на спеціальний рахунок дитини можуть бути внесені за рахунок коштів місцевого бюджету, особистих коштів дитини, благодійних надходжень від юридичних і фізичних осіб, з інших джерел, не заборонених законодавством.

Отже, **районною комісією Ямпільської РДА** (голова комісії – заступник голови РДА Труба М. Г.) при прийнятті рішення про надання дозволу на перерахування коштів із спеціального рахунка гр. Б. О. як оплати за договором **02.07.2020/2** на придбання для вказаної особи земельної ділянки з цільовим призначенням – **для ведення особистого селянського господарства** та **УСЗН Ямпільської РДА** (начальник Івасенко О. І.) при наданні **07.07.2020 згоди** на переказ коштів із спеціального рахунка вказаного заявника на рахунок, зазначений у договорах купівлі-продажу, не забезпечено дотримання вимог

пункту 22 Порядку та умов № 877/2019, внаслідок чого **не за цільовим призначенням** використано **103,5 тис. гривень**. Вказані видатки підлягають відшкодуванню до державного бюджету за рахунок місцевого бюджету або інших не заборонених законодавством джерел.

При цьому за наявності джерел оплати вартості такої земельної ділянки за рахунок коштів місцевого бюджету, особистих коштів дитини, благодійних надходжень від юридичних і фізичних осіб, з інших джерел, не заборонених законодавством, кошти за вказаними джерелами не були залучені, а **загальна площа придбаних за рахунок коштів грошової компенсації земельних ділянок (0,4587 га (0,25+0,2087)) перевищила розмір земельних ділянок, які б могли бути безоплатно передані громадянам України згідно зі статтею 121 Земельного кодексу України.**

Подібно **Ямпільською та Погребищенською РДА Вінницької області** не забезпечено дотримання вимог пункту 22 Порядку та умов № 877/2019 при придбанні у грудні 2019 року житлових будинків та земельних ділянок особам з числа дітей, позбавлених батьківського піклування, Б. С. та Ш. Я., внаслідок чого допущено **нецільове використання коштів субвенції на суму 11,8 і 11,1 тис. гривень.**

У **Донецькій області** гр. О. О. придбав за рахунок коштів грошової компенсації житловий будинок з господарськими будівлями та спорудами загальною площею 62,4 м², житловою – 40,5 м², у с. Новоселидівка (Мар'їнський район) за ціною 277,0 тис. грн; земельну ділянку 0,25 га для будівництва й обслуговування житлового будинку і споруд за ціною 105,8 тис. грн та земельну ділянку **0,081 га для ведення особистого селянського господарства** за ціною **23,9 тис. грн** відповідно до договору купівлі-продажу від 22.04.2021 (загальна вартість – 406,71 тис. гривень).

Рішення про надання дозволу на перерахування коштів із спеціального рахунка гр. О. О. як оплати за земельну ділянку **для ведення особистого селянського господарства** для вказаної особи прийнято районною комісією Покровської РДА (голова комісії Новіков С. С.), а згоду на переказ коштів із спеціального рахунка вказаної особи на рахунок продавця земельної ділянки надано Службою у справах дітей Покровської РДА (в. о. начальника Вовченко С.).

Вказаними витратами допущено **нецільове використання коштів субвенції на суму 23,9 тис. грн**, що підлягають відшкодуванню до державного бюджету за рахунок місцевого бюджету або інших не заборонених законодавством джерел.

Придбання житла за цінами, вищими за ринкову вартість

Аудитом у 2019 і 2020 роках у **Вінницькій, Київській, Харківській** областях встановлено **14 випадків** придбання житла за рахунок грошової компенсації за опосередкованою вартістю, що загалом на **1188,2 тис. грн**

перевищувала його ринкову вартість. Заборони на оплату житла за цінами, які перевищують ринкову вартість, законодавством не встановлено.

Так, аудитом, проведеним у Департаменті соціалітики **Вінницької ОДА**, встановлено, що гр. Т. Ю., особою з числа дітей, позбавлених батьківського піклування, за договором купівлі-продажу від **26.02.2020** придбано житловий будинок та земельну ділянку за ціною **354,2 тис. гривень**. Згоду на переказ коштів грошової компенсації із спецрахунка пільговика надано начальником управління соціальної політики Барської РДА 27.02.2020. Водночас згідно з висновками про ринкову вартість житлового будинку та земельної ділянки, складеними суб'єктом оціночної діяльності ФОП Ваколук Л. М., ринкова вартість такого майна становила всього **152,77 тис. грн** (132,18+20,59). Перерахування коштів грошової компенсації, наданої гр. Т. Ю., за погодженням місцевого органу соцзахисту за завідомо завищеною ціною, ніж визначено експертом, призвело до надлишкового витрачання коштів субвенції і свідчить про неекономне використання **201,4 тис. гривень**.

У **Вишгородському районі** Київської області особою з числа дітей, позбавлених батьківського піклування, В.(П.)Д. за договором купівлі-продажу від **01.09.2020** за кошти грошової компенсації у сумі **366,8 тис. грн** придбано житловий будинок з надвірними будівлями та спорудами у с. Сукачі Іванківського району, загальна площа 81 м², на земельній ділянці площею 0,2378 гектара. Відповідно до звіту про незалежну експертну оцінку від 11.08.2020, складеного ТОВ «Проектно-консалтингова група» за договором з продавцем С. Т., ринкова вартість житлового будинку з господарськими будівлями та спорудами становила **156,4 тис. гривень**. Отже, сплачена сума перевищує оціночну ринкову вартість нерухомості на **210,4 тис. грн**, що є неекономним використанням коштів субвенції.

Придбання житла з ознаками завищення вартості

У **Київській, Донецькій та Дніпропетровській** областях встановлено **6 випадків** придбання особами з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, за рахунок грошової компенсації житла, яке має **ознаки** завищення вартості на **1938,6 тис. грн** порівняно з вартістю купівлі продавцями цього житла в недалекому минулому.

✓ Так, аудитом у **Службі у справах дітей Київської ОДА** встановлено, що згідно з договором купівлі-продажу квартири від **22.04.2021** гр. М. С. (покупець) придбано у продавця А-Д. Я. за кошти грошової компенсації в сумі **501,5 тис. грн** двокімнатну квартиру загальною площею 39,1 м², житловою – 25,9 м², яка знаходиться у Броварському районі «Семиполки» військового містечка». Ціна продажу квартири дорівнює сумі грошової компенсації, призначеної покупцеві рішенням комісії Київської ОДА від 07.08.2020, протокол № 2. Договір посвідчено приватним нотаріусом Броварського районного нотаріального округу Київської області Є. С.

До аудиту надано копії звіту у скороченій формі про експертну оцінку цього майна (дата складання – 20.04.2021) та висновку № 16 про вартість майна, складених експертом **ТОВ «Інститут земельних реформ та раціонального землекористування»**, що підписані директором Я. Н. та оцінювачем П. Ю. Згідно з цими документами експерт визначив **ринкову вартість** вказаної квартири станом на 20.04.2021 у сумі 501,5 тис. гривень. Звіт про оцінку внесено до Єдиної бази звітів.

Разом з тим до аудиту надано копію договору купівлі-продажу квартири від **06.11.2020**, відповідно до якого А-Д. Я. (громадянин Республіки Ірак) придбав вказану квартиру у громадян П. О. та П. Т. за **ціною 156,5 тис. гривень**. Згідно з пунктом 6 цього договору оціночна вартість квартири відповідно до звіту про оцінку майна № 32 від 30.09.2020, складеного суб'єктом оціночної діяльності **ТОВ «Інститут земельних реформ та раціонального землекористування»**, становить **156,5 тис. гривень**. Договір посвідчений приватним нотаріусом Київського міського нотаріального округу Броварського району Київської області Л. О.

Різниця у вартості цієї квартири, визначеної одним і тим же суб'єктом оціночної діяльності (ТОВ «Інститут земельних реформ та раціонального землекористування») у листопаді 2020 року та квітні 2021 року, становить **345,0 тис. грн**, тобто вартість зросла протягом шести місяців більше ніж **утричі**.

При цьому під час телефонного опитування покупцем М. С. висловлено незадоволення санітарно-побутовими умовами у придбаному житлі, повідомлено, що квартира повністю вражена цвілью та грибком, проживання у такій квартирі є небезпечним для здоров'я.

✓ Аудитом у ДСЗН Донецької ОДА встановлено, що гр. **З. Я.** придбала за рахунок коштів грошової компенсації двокімнатну квартиру у гр. К. Я. загальною площею 41,48 м², житловою – 25,71 м², у м. Бахмут по вул. Леваневського відповідно до договору купівлі-продажу від **17.07.2020**, посвідченого приватним нотаріусом К. Є. Вартість житла становить **382,0 тис. грн**, що підтверджено звітом про оцінку майна та висновком про вартість житлової квартири, складеними суб'єктом оціночної діяльності ФОП Дикун Л. Б. станом на 07.07.2020.

При розгляді документів, доданих до заяви гр. З. Я., встановлено, що згідно з правовстановлюючими документами на квартиру власник К. Я. придбав зазначене житло **за два з половиною місяці до продажу**, а саме **23.04.2020** за договором купівлі-продажу, оформленим тим же приватним нотаріусом К. Є., у гр. М. Т. за **58 тис. гривень**. Вартість підтверджено звітом про оцінку майна та висновком про вартість житлової квартири, складеними суб'єктом оціночної діяльності ПП «Юридична фірма «Деменкова і партнери» станом на **17.04.2020**.

Отже, різниця у вартості двокімнатної квартири, розташованої в м. Бахмут по вул. Леваневського (загальна площа 41,48 м²), що визначена експертами у **квітні і липні 2020 року**, становить **324,0 тис. грн**, тобто протягом двох з

половиною місяців вартість зросла **більше ніж у 6,5 рази**, що не відповідає темпам росту цін на житло.

Громадянин **Ч. Р.** придбав за рахунок коштів грошової компенсації двокімнатну квартиру у гр. К. Я. загальною площею 44,18 м², житловою – 27,81 м², розташовану у м. Бахмут по вул. Оборони, відповідно до договору купівлі-продажу від **20.11.2020**, посвідченого приватним нотаріусом К. Є. Вартість житла становить **385,5 тис. грн**, що підтверджено звітом про оцінку майна та висновком про вартість житлової квартири, складеними суб'єктом оціночної діяльності ФОП Дикун Л. Б. станом на 18.11.2020.

При розгляді документів, доданих до заяви гр. Ч. Р., встановлено, що згідно з правовстановлюючими документами на квартиру власник гр. К. Я. придбав зазначене житло **за місяць до продажу**, а саме **13.10.2020** за договором купівлі-продажу, посвідченим приватним нотаріусом Б. Г., у громадян Г. Л. та С. Ю. за **67,2 тис. гривень**. Загальна вартість квартири згідно зі звітом про оцінку майна, складеним 12.10.2020 суб'єктом оціночної діяльності ФОП Дикун Л. Б., становить 67,2 тис. гривень. Реєстрацію вказаного звіту в Єдиній базі звітів нотаріусом перевірено 13.10.2020, якому присвоєно унікальний номер.

Отже, різниця у вартості двокімнатної квартири, розташованої в м. Бахмут по вул. Оборони (загальна площа 41,18 м²), що визначена експертами у **жовтні і листопаді 2020 року**, становить **381,3 тис. грн**, тобто вартість зросла протягом одного **місяця більше ніж у 5,7 рази**.

Громадянин К. О. придбав за рахунок коштів грошової компенсації двокімнатну квартиру у власника П. І. загальною площею 40,42 м², житловою – 25,2 м², розташовану у м. Бахмут по вул. захисників України, відповідно до договору купівлі-продажу від **15.07.2020**, посвідченого приватним нотаріусом Б. Г. Вартість житла становила **385,0 тис. грн**, що підтверджено звітом про оцінку майна та висновком про вартість житлової квартири, складеними суб'єктом оціночної діяльності ФОП Бородай Р. С. станом на **15.07.2020**.

При розгляді документів, доданих до заяви гр. К. О., встановлено, що згідно з правовстановлюючими документами на квартиру власник П. І. придбав зазначене житло **10.07.2020** (тобто за 5 днів до продажу) за договором купівлі-продажу у гр. Д. І. за **58,6 тис. гривень**. Загальна вартість квартири відповідно звіту про оцінку майна, складеного **06.07.2020** тим же суб'єктом оціночної діяльності ФОП Бородай Р. С., – 58,6 тис. гривень. Реєстрацію вказаного звіту в Єдиній базі звітів нотаріусом перевірено 10.07.2020, якому присвоєно унікальний номер.

Отже, різниця у вартості двокімнатної квартири, розташованої в м. Бахмут по вул. захисників України (загальна площа 40,42 м²), що визначена одним і тим же експертом протягом **липня 2020 року**, становить **324,4 тис. грн**, тобто

вартість зросла протягом **9 днів більше ніж у 6,6 рази**.

Аналізом цих звітів про оцінку майна встановлено їх невідповідність вимогам пунктів 6, 47, 48 Національного стандарту №1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 10.09.2003 № 1440, в частині використання як порівняльних об'єктів оголошень лише продавців квартир і **невикористання оголошень покупців житла**. Без використання оголошень покупців неможливо визначити відповідність відібраних об'єктів-аналогів встановленим критеріям, зокрема в частині подібності умов угод купівлі-продажу та умов оплати.

Керівництвом УСЗН Бахмутської РДА надано письмові пояснення продавців квартир, де причиною збільшення вартості квартир на момент їх купівлі пільговиками в основному зазначається проведення ремонтних робіт, проте виконати в короткий строк (зокрема, протягом 9 днів) значний обсяг ремонтних робіт неможливо, тим більше в зимовий період, при цьому документальних підтверджень конкретно проведених ремонтних робіт взагалі не надано.

У наданому 15.07.2020 на ім'я начальника УСЗН Бахмутської РДА поясненні, гр. П. І. як власник квартири, придбаної у м. Бахмут по вул. Захисників України, стверджує, що придбав квартиру в **лютому** 2020 року та весь цей час здійснював капітальний ремонт (заміна підлоги, стін, вікон, сантехніки, електроживлення, водопроводу, стояків, дверей), проте це суперечить наданим документам (про оцінку і придбання квартири у **липні** 2020 року).

✓ У **Дніпропетровській** області аналізом договорів купівлі-продажу нерухомого майна, на підставі яких продавцями набувалось право власності на об'єкти нерухомості, що в подальшому придбавались за рахунок коштів субвенцій, виділених у 2019–2020 роках, **встановлено 3 випадки придбання житла з ознаками завищення вартості**.

Так, за рахунок коштів субвенції, виділеної у 2019 році, гр. Г. Н. у вересні 2020 року придбано двокімнатну квартиру у м. Кривий Ріг вартістю 344,9 тис. грн у гр. С. В., який придбав цю квартиру в листопаді 2019 року за 115,9 тис. гривень. Подібно за рахунок коштів субвенції, виділеної у 2020 році, гр. Р. К. у березні 2021 року придбано двокімнатну квартиру у м. Кам'янському за 389,5 тис. грн у гр. П. Є., яким вказану квартиру придбано в лютому 2021 року за 68,1 тис. гривень. Також гр. Ш. Т. в червні 2021 року придбано двокімнатну квартиру в м. Кам'янському вартістю 389,5 тис. грн у гр. К. Н. та С. М., яку вони придбали в листопаді 2019 року за 72,8 тис. гривень.

Слід зазначити, що **рецензування звітів** про оцінку майна за ініціативою УСЗН Верхньодніпровської, Криничанської та П'ятихатської РДА **не проводилось**. Рецензії на звіти про оцінку майна виконувались на замовлення продавців об'єктів нерухомості.

Отже, враховуючи ситуацію, яка свідчить як про заниження ринкової вартості житла в інтересах попередніх власників, так і завищення в інтересах наступних, доцільно у разі придбання за кошти субвенції житла, перепроданого в межах одного року, **зобов'язати розпорядника бюджетних коштів ініціювати рецензування звіту про оцінку житла** (без рецензії видатки на оплату договору купівлі-продажу вважати незаконними).

Сплата збору на обов'язкове державне пенсійне страхування

Згідно з пунктом 9 статті 1 Закону України від 26.06.1997 № 400 «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування» (зі змінами, далі – Закон № 400) громадяни, які придбавають житло і перебувають у черзі на одержання житла або придбавають житло вперше, не є платниками збору на обов'язкове державне пенсійне страхування.

Водночас аналізом договорів купівлі-продажу житла, оплату за які здійснено за рахунок грошової компенсації, встановлено сплату загалом **95 особами** з числа дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебували у черзі на одержання житла і придбавали його вперше, цього збору в розмірі 1 відс. вартості придбаного житла на загальну суму **404,4 тис. грн:** по **Вінницькій** області (25 осіб) – 84,5 тис. грн, **Донецькій** (19 осіб) – 80,4 тис. грн, **Дніпропетровській** (7 осіб) – 30,5 тис. грн, **Київській** (28 осіб) – 113,1 тис. грн, **Харківській** (15 осіб) – 87,8 тис. грн, **м. Києву** (1 особа) – 8,2 тис. гривень.

Так, у **Київській області** у **28 громадян**, які у 2019 році придбали житло за рахунок грошової компенсації, в нотаріально засвідчених договорах купівлі-продажу міститься умова про сплату збору на обов'язкове державне пенсійне страхування (1 відсоток). У результаті, наприклад, у м. Ірпені Київської області громадяни Г. В., Ш. Н., С. І., що є особами з числа дітей, позбавлених батьківського піклування, сплатили такий збір у сумах 4649,6, 4589,6, 3668,5 грн відповідно.

Громадяни Х. В. та Л. А. (особи з числа дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування) при придбанні житлового будинку з господарськими будівлями та спорудами в м. Переяслав та квартири у смт Ставище відповідно сплатили 3614,2 і 4012,4 грн збору на обов'язкове державне пенсійне страхування (приватні нотаріуси П. С. (Переяславський міський територіальний округ), Д. А. (Білоцерківський районний нотаріальний округ Київської області)).

Посадовці Баришівського відділу соціального захисту населення Броварської РДА, Бородянського відділу соціального захисту населення Бучанської РДА, управлінь соціального захисту населення Яготинської і Фастівської РДА та Переяславської і Ржищівської міських рад Київської області, де було допущено таку оплату, не вважають себе відповідальними за це (стверджують, що це прямо не визначено Порядком та умовами надання субвенції) і покладають відповідальність за дотримання вимог пункту 9 статті 1 Закону № 400 виключно на нотаріусів.

У **Вінницькій** області встановлено незаконне включення умови про обов'язкову сплату цього збору до низки договорів купівлі-продажу житла, що призвело до додаткового фінансового навантаження на 25 осіб з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, щодо його сплати на загальну суму **84,5 тис. грн.** за документами, наданими до аудиту УПСЗН Вінницької РДА, встановлено таких фактів на 48,6 тис. грн, Департаментом соціалістики – 35,9 тис. гривень.

Наприклад, покупцем О. Н. (особа з числа дітей, позбавлених батьківського піклування) на підставі договору купівлі-продажу від 29.01.2020 про придбання житлового будинку з господарськими будівлями та земельної ділянки, посвідченого приватним нотаріусом Липовецького районного нотаріального округу Вінницької області М. М., сплачено збір на обов'язкове державне пенсійне страхування в сумі 3600,0 гривень.

У **Харківській** області встановлено 15 випадків незаконного включення умови про сплату збору на обов'язкове державне пенсійне страхування до договорів купівлі-продажу житла, за якими сплачено цього збору на загальну суму **87,8 тис. грн.** що підтверджено інформацією ГУ Пенсійного фонду України в Харківській області, з них: у м. Харків за 11 договорами (оформленими приватним нотаріусом Харківського міського нотаріального округу У. О.) – 74,3 тис. грн; Красноградському районі Харківської області за 3 договорами (оформленими приватним нотаріусом Красноградського районного нотаріального округу Харківської області М. Н.) – 9,6 тис. грн; Чугуївському районі Харківської області за 1 договором (оформленим приватним нотаріусом Дергачівського районного нотаріального округу Харківської області С. В.) – 3,86 тис. гривень.

У м. **Києві** гр. Ш. Д. (особа з числа дітей, позбавлених батьківського піклування) при придбанні квартири сплачено згідно з пунктом 22 договору купівлі-продажу від 07.12.2020, посвідченого приватним нотаріусом Київського міського нотаріального округу К. Н., збір на обов'язкове державне пенсійне страхування у сумі 8217,0 гривень.

Несвоєчасне повернення коштів грошової компенсації банками

Відповідно до умов пункту 53 Порядку та умов № 877/ 2019 та пункту 42 Порядку та умов № 877/2020 у разі укладення договору купівлі-продажу на суму, меншу від перерахованої на спеціальний рахунок дитини, уповноважений банк не пізніше ніж через три банківські дні після переказу коштів згідно з договором купівлі-продажу повертає залишки коштів на рахунок місцевого розпорядника/підрозділу.

Разом з тим за документами, наданими Департаментом соціалістики **Одеської ОДА**, встановлено 13 випадків порушення уповноваженими банками терміну повернення невикористаних коштів грошової компенсації на загальну суму 441,1 тис. грн, **ДСЗН Дніпровської міськради** – 10 випадків на

25,1 тис. грн, УСЗН Кам'янської РДА Дніпропетровської області – 2 випадки на **12,4 тис. гривень**. Кошти перебували у розпорядженні АТ «Ощадбанк» від 4 до 12 днів замість передбаченого договорами терміну 3 банківські дні.

Слід зазначити, що застосування штрафних санкцій за несвоєчасне повернення банками коштів субвенцій Порядками та умовами № 877/2019, № 877/2020 і № 615/2021, а також договором про надання послуг банками не передбачено.

Придбання житла, що не відповідає вимогам житлового та санітарного законодавства

За результатами аудиту у **Вінницькій** області виявлено випадки придбання особами з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, за кошти грошової компенсації та розпорядниками за кошти субвенції житла, що неповною мірою відповідає вимогам санітарного законодавства та державним будівельним нормам.

Так, аудитом в **УПСЗН Вінницької РДА** встановлено, що окремими органами соціального захисту населення⁴ (які на сьогодні входять до складу УПСЗН Вінницької РДА) прийняті рішення про призначення грошових компенсацій 4 особам⁵ з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, для придбання житла на загальну суму **1411,3 тис. грн** та надано згоду на перерахування коштів на придбання житла, яке за своїми характеристиками не відповідає вимогам статті 50 Житлового кодексу.

Довідково. Відповідно до статті 50 Житлового кодексу живе приміщення, що надається громадянам для проживання, має бути благоустроєним стосовно до умов даного населеного пункту, відповідати встановленим санітарним і технічним вимогам.

Зокрема, відповідно до акта обстеження технічного стану житлового приміщення (будинку, квартири) від 20.01.2020 № 1⁶ (розміщеного с. Сиваківці Липовецького району Вінницької області) в **будинку немає водопостачання, каналізації та приміщення санітарно-гігієнічного призначення**. Незважаючи на це, **місцевою комісією Вінницької РДА** (голова комісії Бегус О. М) **будинок визнано придатним для проживання** (таким, що потребує поточного ремонту) і прийнято рішення про призначення гр. **М. А.** грошової компенсації в сумі 354,2 тис. грн на його придбання. Вказані видатки – **непродуктивне використання коштів у зазначеній сумі**.

Громадянин **Ф. В.**, що є особою з числа дітей-сиріт, відповідно до договору купівлі-продажу від 15.01.2020 придбав за кошти грошової компенсації

⁴ Іллінецький район (голова комісії Трохимець Л. М., начальник УПСЗН Бурдельна Л.); Вінницький район (голова комісії Олійник Ю., Бегус О. М., начальник УПСЗН Ходацька Н. П.)

⁵ Призначено грошову компенсацію: гр. Г. А. – 354,3 тис. грн; гр. К. В. – 387,4 тис. грн; гр. М. А. – 354,2 тис. грн; гр. Ф. В. – 354,2 тис. гривень.

⁶ Обстеження проведено комісією, утвореною відповідно до розпорядження першого заступника голови Вінницької РДА від 01.08.2019 № 217.

в сумі 315,4 тис. грн житловий будинок з господарськими будівлями у с. Василівка Тиврівського району Вінницької області загальною площею 74,9 м², житловою – 43,1 м².

Згідно з актом обстеження технічного стану житлового приміщення (будинку, квартири) від 11.12.2019 № 01 місцевою комісією зроблено висновок: будинок придатний для проживання, однак потребує ремонту (тріщини в стінах), та рекомендовано гр. Ф. В. продовжити пошук житла для придбання за рахунок субвенції або спланувати найближчим часом ремонтні роботи в разі придбання зазначеного будинку.

Візуальним оглядом житлового будинку, проведеним контрольною групою Рахункової палати, встановлено, що ззовні будинок шлаковий, виявлено тріщини на стінах та фундаменті. Бокові стіни мають злушене фарбоване покриття. Відмостка навколо будинку має значну кількість тріщин та просідання. Прибудова до будинку (веранди) з тріщиною від фундаменту до підвіконня, в окремих місцях товщиною до 1 см, що укріплена монтажною піною (зі слів власника – ним особисто).

Прибудова до житлового будинку, в якій, зі слів власника, буде розміщено котельню, укріплена двома змурованими опорами з цегли. У приміщенні котельні немає підлоги та штукатурки на стінах. Стіни та стеля в будинку (кімнаті, коридорі, кухні, веранді) пофарбовані вапняковим розчином. У приміщенні кухні двері замуровані, одна стіна заштукатурена без жодного покриття, має численні тріщини. Вікна та двері в будинку дерев'яні, мають сліди злушення фарби, підлога в приміщенні будинку дерев'яна. У будинок проведено електро- та газопостачання. На підвір'ї розташовані господарські будівлі. Будинок та всі господарські будівлі, зі слів власника, потребують ремонту (**фото 1-7** додатка до Звіту).

З метою створення умов для проживання у придбаному будинку на час проведення огляду (тобто майже через два роки) новим власником перероблено пічне опалення, проведено водопостачання та зроблено водовідведення (каналізацію), замінено зовнішню та внутрішню мережі електропостачання, відремонтовано одну житлову кімнату. При цьому в будинку немає санітарного вузла та ванни.

Подібно оглядом житла, **придбаного** за 163,6 тис. грн **УСЗН** Гайсинської РДА (начальник Семирунчик С. Г., голова районної комісії – заступник голови Гайсинської РДА Несвятий С. М.) особі з числа дітей-сиріт П. В., встановлено: **житловий будинок**, розташований у с. Мелешків Гайсинського району, **має візуальні ознаки руйнування фундаменту** (численні тріщини, просідання та руйнування відмостки), вертикальні суцільні тріщини по кутах цегляної кладки та вікон, руйнування дерев'яно-валькованого піддашку покрівлі; дерев'яні вікна та двері щільно не закриваються.

Візуальним оглядом внутрішнього оздоблення (опорядження) житлового будинку встановлено: стіни та стеля (вітальня, кухня, коридор та дві кімнати)

глиняні, дерев'яно-вальковані, пофарбовані вапняковим розчином. По периметру стін суцільні тріщини шириною 0,5-1,0 сантиметри. На час проведення огляду ознак ремонту немає.

У будинку є електро- та газопостачання (газова плита на кухні та газовий конвектор в одній кімнаті), при цьому **немає водопостачання та каналізації**. Водопостачання здійснюється з шахтного колодязю, розташованого на вулиці. Будинок не обладнаний туалетом та ванною кімнатою. Туалет та душова кабінка (каркас, збитий з дошок та обтягнутий поліетиленовою плівкою), розташовані на задньому дворі (**фото 8-14** додатка до Звіту).

Отже, технічний стан будинків, придбаних для громадян М. А., Ф. В., П. В., неналежний, що свідчить про непродуктивне використання коштів грошової компенсації у сумах 354,2, 315,4 та 163,6 тис. грн відповідно.

Таке використання коштів субвенції зумовлено неврегульованістю у Порядку та умовах надання субвенції критеріїв для визначення придатності житла для проживання, про що зазначено у розділі II Звіту.

Придбання житла у новобудовах

Одеська міська рада на виконання Міської цільової програми забезпечення житлом дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа на 2018–2020 роки рішенням від 12.06.2019 № 4724-VII надала згоду на придбання в комунальну власність територіальної громади м. Одеси 11 квартир у новобудовах у безпосередніх забудовників (ТОВ «Будівельно-конструкторська фірма «СК», ТОВ «Промислово-будівельна група Інтобуд», ТОВ «Промислово-будівельна група «Будова») та/або інших суб'єктів господарювання (ТОВ «Веснянка»).

Державна реєстрація прав власності на нерухоме майно – квартири на ім'я продавців (юридичних осіб, у яких пізніше було придбано квартири, у тому числі за рахунок коштів субвенції) проведена у липні-жовтні 2019 року, тобто після прийняття рішення Одеської міської ради про надання згоди на їх придбання в комунальну власність.

На підставі рішень від 12.06.2019 № 4724-VII, а також від 04.12.2019 № 426, яким затверджено протокольне рішення міської комісії з формування пропозицій стосовно потреби у коштах субвенції (протокол засідання від 25.11.2019 № 3) (голова міської комісії – заступник міського голови Вугельман П. В.), за кошти субвенції (1847,5 тис. грн) придбано житлові об'єкти у м. Одеса для трьох громадян: Ч. Р., Т. П. та К. Х. (по 615,85 тис. грн кожному), по вул. Героїв оборони Одеси загальною площею 51,2 м² (житловою – 21,4 м²), по вул. Марсельська загальною площею 58,3 м² (житловою – 18,6 м²), по вул. Середньофонтанська загальною площею 38,8 м² (житловою – 17,9 м²). З міського бюджету на умовах співфінансування для придбання житла для цих осіб виділено додатково 2047,94 тис. грн, тобто

середня вартість однієї квартири становила 1298,49 тис. грн (еквівалент 48,0 тис. дол. США).

Аудитом встановлено, що новобудови, в яких знаходились квартири, які у 2019 році були придбані розпорядником (управлінням капітального будівництва Одеської міської ради) з використанням коштів субвенції, здані в експлуатацію у 2015–2018 роках, проте технічні паспорти на квартири виготовлено у травні-серпні 2019 року. Виготовлення технічних паспортів та реєстрація права власності на нерухоме майно – квартири лише напередодні дати фактичного їх продажу, можуть свідчити про відсутність попиту та зацікавленості потенціальних покупців на ці об'єкти на вільному ринку.

Придбання у комунальну власність територіальної громади м. Одеси відповідних об'єктів нерухомості здійснювалося за результатами визначення ринкової вартості квартир.

Зокрема, вартість квартири № Х по вул. Марсельська у м. Одеса загальною площею 58,3 м², що придбана для гр. Т. П., згідно зі звітом про оцінку майна від 09.10.2019, складеним суб'єктом оціночної діяльності ФОП Півень А. В., становила 1544,95 тис. грн, або 57,22 тис. дол. США. Водночас моніторингом інтернет-ресурсів Dom.gia.ua та Olx.ua встановлено, що подібні квартири пропонуються за ціною від 38,50 до 46 тис. дол. США, тобто за ціною, меншою на 11-18 тис. дол. США (на 297,0 – 486,0 тис. грн). На придбанні лише однієї квартири **неекономно використано щонайменше 297 тис. гривень.**

Слід зазначити, що житловий будинок, розташований у м. Одеса, вул. Марсельська, в якому придбано квартиру для гр. Т. П., є найбільш проблемним з усіх житлових будинків забудовника ТОВ «Промислово-будівельна група Інтобуд», оскільки за відомостями з відкритих джерел⁷ дуже часто залишається без електроенергії (внаслідок неправильно спроектованого та прокладеного електрокабелю) та води. Вказується, що житлово-управляюча компанія пов'язана із забудовником, однак тарифи на послуги з утримання будинку та прибудинкових територій, електроенергію (3,0 грн замість 1,68 грн за 1 кВт), опалення та воду є надто високими. Проблеми цього будинку відомі міській владі (мешканці постійно скаржаться до всіх міських служб, Одеської міської ради та неодноразово з цього приводу перекривали дорогу).

Отже, уповноважені особи Одеської міської ради на виконання Міської цільової програми забезпечення житлом дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа на 2018–2020 роки прийняли рішення про придбання проблемних квартир у новобудові, розташовані у м. Одеса по вул. Марсельська, з оплатою їх частково коштами субвенції.

⁷ <https://limanpravda.com/2020/01/25/zhiteli-zhk-ostrova-perekryli-dorogu/>; https://timer-odessa.net/news/v_merii_hotyat_suditsya_s_teplovikami_obestochivshimi_novostroyki_na_marselskoy_112.html; <https://dumskaya.net/news/mnogie-odessity-prozhivayushchie-v-novostroyah-p-142847/>.

Придбання житла розпорядниками коштів субвенції

Комісією Гайсинської РДА Вінницької області за результатами засідання від **04.12.2019** (протокол № 5) рекомендовано РДА за рахунок коштів субвенції придбати житло для гр. П. В. як дитині, позбавленій батьківського піклування, інваліду з дитинства, для чого перерахувати кошти субвенції у сумі 163,58 тис. грн на рахунок продавця житла гр. К. М. та укласти з ним договір купівлі-продажу; під час оформлення зазначеного договору забезпечити дотримання вимог пункту 41 Порядку та умов № 877/2019.

Розпорядженням заступника голови Гайсинської РДА С. Несвятого від **06.12.2019** № 249 «Про придбання житлового будинку з господарськими спорудами особі з числа дітей-сиріт» (далі – розпорядження № 249) **зобов’язано** (не вказано кого) придбати житловий будинок для гр. П. В., який є дитиною з інвалідністю, загальною площею 36,9 м², житловою – 24,10 м², з господарськими спорудами за кошти субвенції та **укласти договір купівлі-продажу** (п. 1 розпорядження № 249), а також Управління соціальної та молодіжної політики РДА – **здійснити перерахування коштів у сумі 163,58 тис. грн** на рахунок продавця після укладання (не вказано ким) та нотаріального посвідчення відповідного договору (п. 3 розпорядження № 249).

Відповідно до договору купівлі-продажу житлового будинку від 06.12.2019, який внесено до реєстру за № 2678 (копія зареєстрована за № 2707, далі – договір № 2678), укладеного між гр. К. М. (**продавець**) та гр. П. В. (**покупець**), продавцем передано у власність покупця житловий будинок з господарськими будівлями, розташований у с. Мелешків Гайсинського району Вінницької області на земельній ділянці площею 0,25 га.

У пункті 2.1 договору № 2678 зазначено: «За домовленістю сторін продаж цей вчинено за 163,58 тис. грн, які перераховані на рахунок продавця № UA в АТ «Райффайзен Банк Аваль» згідно з платіжним дорученням від 06.12.2019 № 2482 з **рахунка Управління на виконання Порядку та умов № 877/2019 та розпорядження № 249**» (абзац перший пункту 2.1 договору № 2678).

Жодних положень, які б визначали права і зобов’язання Управління соціальної та молодіжної політики Гайсинської РДА у розумінні цивільного законодавства, договір № 2482 не містить.

Згідно зі статтею 49 БКУ розпорядник бюджетних коштів після отримання товарів, робіт і послуг відповідно до умов взятого бюджетного зобов’язання приймає рішення про їх оплату та надає доручення на здійснення платежу органу Казначейства, якщо інше не передбачено бюджетним законодавством, визначеним пунктом 5 частини першої статті 4 БКУ.

Отже, оплата бюджетними коштами проводиться за взятими бюджетними зобов’язаннями, а основним документом, що засвідчує їх взяття і є підставою

для оплати, є договір купівлі-продажу житла⁸. **Аудитори вважають**, що це має бути договір купівлі-продажу між продавцем і покупцем в особі управління або тристоронній договір між продавцем, покупцем в особі дитини і покупцем в особі розпорядника субвенції.

Фактично Управлінням соціальної та молодіжної політики Гайсинської РДА здійснено перерахування коштів без документів, які б свідчили про реалізацію третьої і четвертої стадій виконання бюджету за видатками та кредитуванням – «взяття бюджетних зобов'язань» і «отримання товарів, робіт і послуг», які передують п'ятій стадії – «здійснення платежів відповідно до взятих бюджетних зобов'язань» (стаття 46 БКУ).

Зокрема, на підставі платіжного доручення від 06.12.2019 № 2482 управлінням проведено перерахування коштів у сумі 163,58 тис. грн (у платіжці зазначено: «За придб. житло для П. В. згідно договору купівлі-продажу № 2678» (відмітка Казначейства у Гайсинському районі про оплату 09.12.2019).

Копія договору № 2678 знаходиться в управлінні. Придбане житло управлінням на баланс не бралось, що відповідає нормі пункту 5 Порядку та умов № 877/2019.

Таким чином, з порушенням порядку взяття бюджетних зобов'язань та без належних підтвердних документів управлінням використано **163,58 тис. гривень**.

4.2. Законність і ефективність використання коштів субвенцій на нове будівництво, капітальний ремонт/реконструкцію житла, придбання приміщень для дитячих будинків сімейного типу та виготовлення проєктної документації

Придбання приміщень для створення ДБСТ

Контрольними заходами у Дніпропетровській та Вінницькій областях встановлено при придбанні та будівництві приміщень для створення ДБСТ використання коштів субвенцій з порушенням законодавства.

Так, аудитом у Службі у справах дітей Дніпропетровської ОДА встановлено, що в серпні 2020 року регіональною комісією за поданням місцевої комісії Нікопольської міської ради **прийнято рішення⁹ про виділення коштів на придбання приміщення для створення ДБСТ загальною площею 272,0 м² в межах граничної вартості, визначеної в сумі 3417,4 тис. гривень**.

Згідно з договором купівлі-продажу від 01.12.2020 № 514, укладеним з фізичною особою-продавцем гр. П. О. (далі – договір № 514), територіальною

⁸ Додаток «Перелік підтвердних документів для реєстрації бюджетних зобов'язань та проведення платежів» до Методичних рекомендацій щодо переліку підтвердних документів для реєстрації бюджетних зобов'язань та проведення платежів, затверджених наказом Казначейства від 29.04.2013 № 68.

⁹ Протокол засідання від 13.08.2020 № 1.

громадою м. Нікополя в особі Нікопольської міської ради фактично придбано у власність житловий будинок з надвірними будівлями загальною площею **281,2 м²** та земельну ділянку площею **0,0699 га**, які знаходяться у м. Нікополь. Договором № 514 передбачено передачу у власність територіальної громади м. Нікополя (в особі Нікопольської міської ради) житлового будинку з надвірними будівлями загальною площею 281,2 м² та земельної ділянки площею 0,0699 га вартістю 4189,2 тис. грн і 82,6 тис. грн відповідно¹⁰.

Відповідно до звіту про незалежну оцінку житлового будинку загальною площею 281,2 м² з надвірними будівлями, що розташований на приватизованій земельній ділянці загальною площею 699 м², та звіту про експертну грошову оцінку земельної ділянки загальною площею 699 м², що надана для будівництва і обслуговування житлового будинку, господарських будівель та споруд, складених на 04.09.2020 **ПП «Югтехноексперт»** (виконавець К. Д.), **ринкова вартість** об'єктів оцінки становить **4225,0 тис. грн і 82,6 тис. грн** відповідно.

Згідно з копією технічного паспорта на будинок садибного типу з господарськими будівлями, виготовленого станом на 12.08.2019 і долученого до звіту про незалежну оцінку житлового будинку, **загальна житлова площа** придбаного для розміщення ДБСТ будинку становить **85,7 м²**, тобто **7,14 м² на 1 особу** – мешканця ДБСТ, що на 1,86 м² менше середнього показника забезпеченості громадян жилою площею для населених пунктів Дніпропетровської області, затвердженого постановою виконкому Дніпропетровської обласної ради народних депутатів і президії обласної ради профспілок від 27.12.1984 № 711, – **9 м²**.

Крім того, долучені до звіту про оцінку майна документи свідчать про перебудову будинку перед продажем, що не відображено у технічному паспорті. Так, згідно з технічним паспортом на першому поверсі будинку наявні **дві жилі кімнати** загальною площею 39,3 м², а також ванна кімната і туалет, на другому – **три жилі кімнати** загальною площею 46,4 м². Водночас в акті обстеження стану житлового будинку, складеному місцевою комісією Нікопольської міської ради 18.09.2020 № 1, засвідчено, що на другому поверсі фактично є дві жилі кімнати та санвузол, не передбачений технічним паспортом (ймовірно перероблений із жилої кімнати площею 7,8 м²). **Таким чином, житлова площа будинку на момент оцінки становила 77,9 м²**, а не 85,7 м², як це враховано оцінювачем. У розрахунку на одну особу це **6,49 м²**, а не 9 м².

Незважаючи на невідповідність цього будинку П. О. вимогам абзацу третього пункту 6 Порядку та умов № 877/2020 (жила площа приміщень для ДБСТ не може бути меншою за рівень середньої забезпеченості громадян жилою площею у відповідному населеному пункті), міською комісією Нікопольської міської ради (голова комісії – заступник міського голови

¹⁰ З яких 3417,4 тис. грн – кошти субвенції, 854,4 тис. грн – співфінансування з місцевого бюджету (або 20,0 відсотків).

Коник О. В.) **неправомірно прийнято рішення про придбання об'єкта**, на що спрямовано **3417,4 тис. грн** субвенції та **854,4 тис. грн** коштів міського бюджету.

Водночас попри **перевищення загальної площі будинку**, придбаного для створення ДБСТ, над визначеними нормативами на **9,2 м²** (281,2–272,0), Нікопольською міською радою станом на 23.11.2021, **тобто протягом 11 місяців, не забезпечено відшкодування витрат у сумі 109,6 тис. грн**, зумовлених перевищенням зазначених норм, за рахунок міського бюджету та/або інших джерел. Таким чином, створено **ризик заподіяння матеріальної шкоди** (збитків) державі у разі невідшкодування до державного бюджету **109,6 тис. грн** витрат, понесених з розрахунку площі у 9 м².

У звіті про незалежну оцінку житлового будинку від 04.09.2020 (додаток 2 «Паспорт-сертифікат об'єкта незалежної оцінки (нерухомості)» та Інформації зі звіту про оцінку щодо об'єкта житлової нерухомості від 05.09.2020 оцінювачем К. Д. вказано житлову площу 85,7 м² і зазначено про наявність 5 житлових кімнат.

За дорученням продавця гр. П. О. ФОП Мархоцький Олексій Миколайович проведено рецензування зазначених звітів: звіти у цілому відповідають вимогам нормативно-правових актів з оцінки нерухомого майна, але мають незначні недоліки, які не вплинули на достовірність оцінки.

Незважаючи на невідповідність площі придбаного будинку даним звіту про незалежну оцінку житлового будинку від 04.09.2020 та перепланування, яке не враховано у технічній документації, Нікопольською міською радою (голова Саюк О.) як покупцем рецензування звітів про оцінку придбаних об'єктів нерухомості не ініціювалося, тобто замовник не скористався правом, визначеним статтею 13 Закону № 2658, з метою використання його результатів для прийняття рішень.

Враховуючи використання при оцінці об'єкта житлової нерухомості недостовірних відомостей щодо житлової площі (85,7 м² замість 77,9 м²), а також неініціювання покупцем рецензування звіту про оцінку майна, Рахункова палата звернулася до ФДМУ (лист від 02.11.2021 №18-2724) з проханням здійснити рецензування звіту про незалежну оцінку житлового будинку, складеного К. Д.

ФДМУ у листі від 30.11.2021 № 10-66-28376 повідомлено: «**Фонд** відповідно до статті 13 Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну діяльність в Україні» **забезпечив рецензування** наданої копії звіту, за результатами якого встановлено, що **копія звіту класифікується** за ознакою абзацу четвертого пункту 67 Національного стандарту № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 10.09.2003 № 1440, **як така, що не повною мірою** відповідає вимогам нормативно-правових актів з оцінки майна і **має значні недоліки**, але може використовуватися з метою, визначеною у звіті, **після виправлення зазначених недоліків**».

Зокрема, рецензент вказав на відсутність у звіті аналізу ринку подібного майна, обґрунтування прийнятих оцінювачем у розрахунках корегувань, а також на те, що більшість об'єктів порівняння, які прийняті оцінювачем у розрахунках, це об'єкти нової побудови в центрі міста, хоча об'єкт оцінки 1999 року будівництва розташований у зоні низького рівня привабливості придбання житла.

Отже, за результатами рецензування звіту про оцінку житлового будинку в м. Нікополь встановлено, що проведена оцінка не відповідає законодавству, визначена нею вартість не є достовірною, і цю оцінку на даний час використовувати не можна.

Згідно з Положенням про порядок роботи Екзаменаційної комісії, затвердженим наказом ФДМУ від 13.11.2002 № 1997, ці недоліки є грубими порушеннями нормативно-правових актів з оцінки майна, за які передбачено позбавлення кваліфікаційного свідоцтва.

З огляду на допущені міською комісією Нікопольської міської ради і оцінювачем порушення, наслідком яких є **придбання за недостовірно визначеною вартістю житлового будинку неналежної житлової площі**, про зазначене необхідно поінформувати **Офіс Генерального прокурора**.

✓ Аудитом в **Управлінні будівництва Вінницької ОДА** встановлено завершення станом на **08.12.2020** (zareєстрована декларація про готовність об'єкта до експлуатації за № ВН 101201207541) виконання будівельних робіт по об'єкту «Будівництво дитячого будинку сімейного типу по вул. Соборна в с. Студена, Піщанського району Вінницької області». З огляду на оплачену вартість робіт (4849,0 тис. грн) та загальну площу будівлі ДБСТ за даними технічного паспорта (330,9 м²), вартість одного м² загальної площі вказаного будинку (з урахуванням ПДВ) становить 14,654 тис. грн (4849,0/330,9).

Отже, будівельні роботи виконано на площі, яка перевищує загальну площу для розміщення ДБСТ, визначену у пункті 6 Порядку та умов № 877/2019 (262 м²), на 68,9 м² (330,9 – 262). Відповідно, вартість будинку в частині перевищення його площі, сплачена коштами субвенції в сумі **1009,7 тис. грн** (68,9 * 14,654) мала бути відшкодована за рахунок місцевого бюджету та/або інших джерел, не заборонених законодавством.

***Довідково.** Загальна вартість будівлі (4849,0 тис. грн), виходячи з показників опосередкованої вартості спорудження житла за регіонами України (станом на 01.10.2019), визначеної наказом № 286¹¹ для Вінницької області, перевищувала вартість такої будівлі, за розрахунками контрольної групи Рахункової палати, на 837,5 тис. грн (4849 - (330,9 * 12,123)), що також свідчить про неекономне використання коштів субвенції.*

Оглядом будівлі ДБСТ у с. Студена 02.09.2021 встановлено фактичне виконання будівельних робіт та готовність закінченого будівництвом об'єкта

¹¹ Наказ Міністерства розвитку громад та територій України від 02.12.2019 № 286 «Про показники опосередкованої вартості спорудження житла за регіонами України».

ДБСТ до експлуатації, проте **на момент огляду за призначенням будинок не використовується.**

Управлінням будівництва (начальник Гринчук А. В.) надано до аудиту низку листів, надісланих керівництву Студенянської ОТГ, РДА, Вінницької ОДА, щодо виділення додаткових асигнувань по цьому об'єкту для завершення розрахунків за здійснення авторського та технічного наглядів, виготовлення технічного паспорта та забезпечення введення будівлі в експлуатацію.

Довідково. Повідомлено, що введення в експлуатацію цього об'єкта без оплати за здійснення авторського (16,2 тис. грн) і технічного (49,6 тис. грн) нагляду та виготовлення технічного паспорта (5,6 тис. грн) не є можливим. Видатки на зазначені цілі в кошторисних призначеннях по управлінню в 2020–2021 роках не передбачені.

Необхідно зазначити, що витрати, пов'язані з перевищенням норм площі, визначених у пункті 6 Порядку та умов № 877/2019, за рахунок місцевих бюджетів та/або інших джерел, не заборонених законодавством, у періоді, що перевірений, не здійснювались. Таким чином, створено **ризик заподіяння матеріальної шкоди** (збитків) державі у разі невідшкодування до державного бюджету **1009,7 тис. грн** понесених витрат з розрахунку площі у 68,9 м².

Одним із чинників, що зумовив невідшкодування до державного бюджету витрат, понесених у зв'язку із перевищенням площі ДБСТ, є лист-роз'яснення Мінсоцполітики від **29.07.2019** № 341/0/221-19/57, який надіслало в регіони, де зазначено: якщо житлове приміщення або будинок матимуть більшу площу, проте їх вартість не перевищуватиме граничну, розраховану за формулами, визначеними у пунктах 17, 22 Порядку та умов № 877/2019, здійснювати доплату з місцевого бюджету не потрібно.

За інформацією Служби у справах дітей Студенянської сільської ради (лист від 01.09.2021 № 148) у вказаному будинку передбачено розмістити кандидатів у батьки-вихователі К. Д. та Б. Т., які пройшли відповідне навчання, мають двох малолітніх дітей, четверо дітей віком від 1 до 10 років чекають на влаштування до вказаного ДБСТ (всі діти та батьки не мають групи інвалідності).

Отже, попри використання у 2019–2020 роках 4849,0 тис. грн субвенцій на виконання робіт на об'єкті «Будівництво ДБСТ с. Студена» і **завершення їх в повному обсязі у грудні 2020 року** з поданням декларації про готовність до експлуатації об'єкта, неухвалення управлінських рішень про виділення з сільського або обласного бюджету додаткових асигнувань у сумі 71 тис. грн не давало змоги понад 11 місяців використовувати будинок ДБСТ за призначенням.

Лише **17.11.2021** із повідомлення у ЗМІ стало відомо, що за присутності на позачерговій сесії Студенянської сільської ради голови Вінницької ОДА Борзова С. депутати сільської ради проголосували за виділення необхідних коштів для введення ДБСТ в експлуатацію.

Слід зазначити, що при визначенні вартості виконаних робіт по об'єкту «Будівництво ДБСТ в с. Студена» підрядником ТОВ «Подільські Будови»

(**Вінницька область**) в порушення вимог пункту 3.12 ДСТУ-Н Б Д.2.4.-21:2012¹² включено зайві витрати, які фактично ним не понесені, що призвело до завищення вартості виконаних будівельних робіт на загальну суму **14,7 тис. грн** (з ПДВ), які оплачені управлінням будівництва у повному обсязі, **чим завдано шкоди (збитки)** територіальній громаді на вказану суму. Так, до розділу II «Будівельні машини і механізми» підсумкових відомостей ресурсів акта приймання виконаних будівельних робіт за вказаним об'єктом цим підрядником включено вартість роботи автомобілів бортових (вантажопідйомністю 5 т) для горизонтального транспортування матеріалів, виробів і конструкцій від приоб'єктного складу, які не виконувалися.

Пояснення за цим фактом посадовими особами управління до аудиту не надано.

✓ Аудитом у ДКБ Харківської ОДА та Мереф'янській міській раді встановлено, що розпорядниками за місцевими бюджетами на підставі укладених договорів купівлі-продажу придбано 7 будинків для ДБСТ, **площа 5 з яких перевищує встановлений норматив загалом на 242,9 м²**. Оплата за цими 5 будинками здійснена виключно за рахунок коштів субвенції в загальній сумі 11897,1 тис. гривень. Витрати, пов'язані з перевищенням встановлених норм площ, за рахунок місцевих бюджетів або інших джерел не проводились. Отже, розпорядники за місцевими бюджетами, керуючись листом-роз'ясненням Мінсоцполітики від 29.07.2019 № 341/0/221-19/57, **не забезпечили дотримання вимог абзацу першого пункту 6 Порядку та умов № 877/2019**. Як наслідок, державний бюджет не одержав відшкодування в загальній сумі **1700,0 тис. грн**, зокрема, від купівлі-продажу будинків для ДБСТ у **2019 році**: Вовчанською РДА – за 66,3 м² на 451,2 тис. грн, Красноградською РДА – за 65,1 м² на 361,0 тис. грн, Дергачівською РДА – за 67,2 м² на 543,4 тис. грн, Мереф'янською міськрадою – за 28,5 м² на 150,8 тис. грн; у **2020 році**: Чугуєвською РДА – за 15,8 м² на 193,6 тис. гривень.

Невикористання приміщень, придбаних для створення ДБСТ

✓ Аудитом у Службі у справах дітей Донецької ОДА встановлено нерезультативне використання коштів субвенції на придбання житлового будинку для створення ДБСТ.

Так, Костянтинівською міською радою відповідно до договорів купівлі-продажу житлового будинку та земельної ділянки від 15.10.2020 № 944 і № 945 придбано житловий будинок (загальною площею 207,5 м², житловою – 117,0 м²) з надвірними будівлями і земельну ділянку площею 0,0591 гектара, що розташовані у м. Костянтинівка (Донецька область). Вартість житлового

¹² ДСТУ-Н Б Д.2.4.-21:2012 «Ресурсні елементні кошторисні норми на ремонтно-будівельні роботи», затверджений наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 28.12.2012 № 668 (чинний з 01.01.2014).

будинку разом із земельною ділянкою, на якій він розташований, становить 3500 тис. гривень.

Оплата за нерухомість проведена в повному обсязі, з них коштами субвенції – 2800,0 тис. грн (80 відс.), місцевого бюджету – 700,00 тис. грн (20 відсотків).

Згідно з наданим 04.10.2021 письмовим поясненням голови Костянтинівської міської ради Азарова О. А., придбання житлового будинку для створення ДБСТ обумовлено обліком у Службі у справах дітей Костянтинівської міської ради прийомної родини – Д. Г. і Д. А., які виявили бажання створити ДБСТ та 05.10.2020 надали до міської ради відповідну заяву.

На обліку Служби у справах дітей Костянтинівської міської ради на кінець 2020 року перебувало 11 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які потребували влаштування до сімейних форм виховання з державних закладів. Проте потенційні батьки-вихователі не змогли встановити контакту з цими дітьми і відмовилися від виховання такої категорії.

Бажання створити ДБСТ після проведеного у вересні 2021 року обласним центром соціальних служб навчання для батьків-вихователів висловила молода сімейна пара А., яка виховує малолітню дитину. Наразі ця сім'я збирає необхідні документи. У жовтні планувалося влаштування дітей та відкриття ДБСТ у придбаному будинку.

Водночас за інформацією Служби у справах дітей Костянтинівської міської ради, станом на 01.11.2021 ДБСТ, для якого придбано житловий будинок у м. Костянтинівка, не створено. Отже, придбана нерухомість не використовується за призначенням **більше 12 місяців**, що свідчить про **нерезультативне використання коштів субвенції в сумі 2800,0 тис. гривень**.

Будівництво приміщень для МГБ

Аудитом в **УБ Вінницької ОДА** встановлено факти розроблення та затвердження проектної документації на будівництво МГБ у смт Стрижавка, яка передбачає виконання будівельних робіт на загальній площі приміщень, що перевищує 300 м² (за відсутності відомостей щодо влаштування до вказаних МГБ дітей з інвалідністю). Це призвело до оплати у 2020 році замовником будівництва ДП «АБІ»¹³ за рахунок коштів субвенції та прийняття вартості виконаних будівельних робіт (на стадії реалізації проєкту) на загальній площі будівель, яка **перевищила на 126,4 м² (726,4 м² - 300 м² * 2)** загальний норматив площі приміщень для розміщення МГБ, визначений пунктом 6 Порядку та умов № 877/2020 (300 м²), за розрахунками контрольної групи Рахункової палати, на загальну суму **936,2 тис. гривень**. Це створило **ризики**

¹³ Головний розпорядник субвенції на регіональному рівні – Управління будівництва Вінницької ОДА; одержувач – Державне підприємство «Архітектурно-будівельний інжиніринг» (далі – ДП «АБІ»).

неефективного використання коштів субвенції у зазначеній сумі на стадії завершення будівництва вказаних об'єктів.

Необхідно зазначити, що Департаментом соцполітики Вінницької ОДА під час проведення аудиту не повідомлено про надання УБ Вінницької ОДА (правонаступник Департаменту будівництва, містобудування та архітектури Вінницької ОДА) вихідних даних про кількість дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, яку заплановано влаштувати до двох МГБ у смт Стрижавка, в тому числі дітей, які мають інвалідність, на стадії розробки проєктної документації у 2019 році та її коригуванні у 2020 році. Такої інформації не надано і під час аудиту станом на 12.10.2021.

Управлінням будівництва Вінницької ОДА як головним розпорядником коштів субвенції не забезпечено належного контролю за дотриманням одержувачем бюджетних коштів – ДП «АБІ» – вимог містобудівного законодавства при будівництві МГБ смт Стрижавка. Зокрема, останнім виконувались будівельні роботи без надання документа, що посвідчує право власності чи користування земельною ділянкою, або договору суперфіцію на ділянку, на якій розміщено забудову, а також повідомлення про початок виконання будівельних робіт відповідного органу державного архітектурно-будівельного контролю. Це свідчить про недотримання вимог пункту 1 частини першої статті 34 Закону № 3038¹⁴ та пункту 5 Порядку № 466¹⁵. При цьому замовником ДП «АБІ» у період з 02.10.2020 по 11.12.2020 по вказаному об'єкту будівництва оплачено підрядній організації ПБМП Фірма «Сфера» за рахунок коштів субвенції вартість виконаних будівельних робіт у загальній сумі **1975,1 тис. гривень.**

✓ Аудитом у ДКБ Дніпропетровської ОДА встановлено, що департаментом 16.12.2019 укладено з генеральним підрядником (ТОВ «КРЕДО») договір № 368/12-19, предметом якого є виконання будівельно-монтажних робіт з будівництва МГБ №1 (далі – договір № 368) за твердою договірною ціною в розмірі 11 914,0 тис. гривень.

Під час аудиту візуальним оглядом засвідчено **невиконання у 2020 році робіт** зі встановлення металевої огорожі з п'яти сітчастих панелей, а також контейнерного майданчика для баків ТПВ, які включені ТОВ «КРЕДО» до акта приймання виконаних робіт за формою № КБ-2в за вересень 2020 року № 9 і акта вартості устаткування, що придбавається виконавцем робіт, за вересень 2020 року № 9/1 до договору № 368.

Оплату невиконаних робіт здійснено департаментом всупереч вимогам пункту 11.3 договору № 368 (в частині визначення вартості виконаних робіт, що підлягають оплаті, з урахуванням обсягів виконаних робіт), пункту 6.4.3

¹⁴ Закон України від 17.02.2011 № 3038 «Про регулювання містобудівної діяльності».

¹⁵ Порядок виконання підготовчих та будівельних робіт, затверджений постановою Кабінет Міністрів України від 13.04.2011 № 466 (із змінами).

Національного стандарту ДСТУ Б Д.1.1-1:2013 «Правила визначення вартості будівництва», затвердженого наказом Мінрегіону від 05.07.2013 № 293 (в частині проведення взаєморозрахунків на підставі виконаних обсягів робіт), частини першої статті 193 Господарського кодексу України (в частині обов'язку виконання зобов'язання за договором), частини першої статті 629 Цивільного кодексу України (в частині обов'язковості виконання умов договору). У зв'язку із зазначеним територіальній громаді заподіяно **матеріальної шкоди (збитків)** в сумі **94,1 тис. грн** та незаконно оплачено видатків на утримання служби замовника (у тому числі технічний нагляд) в сумі **1,95 тис. гривень**.

Довідково. Під час аудиту ТОВ «КРЕДО» платіжним дорученням від 13.10.2021 № 1119 сплатило в дохід державного бюджету **94,1 тис. грн**, а ДКБ Дніпропетровської ОДА платіжним дорученням від 13.10.2021 № 2049 – **1,95 тис. грн** як відшкодування незаконної оплати видатків та видатків на утримання служби замовника відповідно.

Станом на 13.10.2021 з **шести МГБ**, будівництво яких завершено, на баланс органами місцевого самоврядування Дніпропетровської області прийнято **лише 5 МГБ** (крім МГБ №1, побудованого у м. Кам'янське, по бульвару Незалежності (Дніпропетровська область). Декларація про готовність об'єкта з будівництва МГБ №1 у м. Кам'янське прийнята **17.12.2020**.

Візуальним оглядом МГБ № 1 встановлено: на 12.10.2021 будівництво завершено, проте за **призначенням будинок не використовується**.

Дніпропетровська ОДА неодноразово зверталася до Кам'янської міської ради щодо визначення складу комісії для оформлення приймання-передачі введеного в експлуатацію МГБ № 1, проте цією міськрадою відповідних заходів не вжито, що обумовило **нерезультативне використання коштів субвенції в сумі 12200,2 тис. грн** на створення МГБ № 1 упродовж майже 10 місяців.

Довідково. У розмові з членами контрольної групи телефоном 26.11.2021 заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів міської ради, керуючий справами виконавчого комітету Кам'янської міської ради Колісниченко С. С. повідомила, що уже створено комісію з приймання вказаного об'єкта в комунальну власність.

Виготовлення ПКД

Аудитом у виконавчому комітеті Маріупольської міської ради Донецької області та ДКБ Дніпропетровської ОДА встановлено випадки **неефективного використання коштів субвенції на загальну суму 1116,6 тис. гривень**.

✓ Так, КП «Міське управління капітального будівництва» (Донецька область) за договором від 02.11.2020 № 201/2020 замовило у ТОВ «УКРЕКСПЕРТПРОЕКТ» **ПКД на нове будівництво приміщення для розміщення МГБ**. Остаточна ціна послуг, які мали бути надані протягом 2020 року, з урахуванням додаткових угод до договору визначена у сумі **575 тис. грн**, які сплачено проєктанту 29.12.2020.

Згідно з експертним звітом від 29.03.2021 № 03-1712-20/ЕП/КО, наданим ТОВ «УКРЕКСПЕРТИЗА ГРУПА», загальна кошторисна вартість проєкту

будівництва МГБ становить 27503,3 тис. грн, загальна площа будинку – 322 м² (перевищує нормативну площу будинку у 300 м², визначену Порядком та умовами № 877/2020). Ціна одного квадратного метра за ПКД становить більше ніж 60 тис. грн, що значно перевищує середню вартість спорудження квадратного метра за аналогічними проєктами.

ПКД затверджено наказом КП «Міське управління капітального будівництва» від 30.03.2021 № 04-19/23-21пр.

Водночас з огляду на суттєві відхилення щодо площі і вартості МГБ, начальником КП «Міське управління капітального будівництва» було запропоновано проєктну документацію переглянути з метою зменшення кошторису витрат та узгодження загальної площі приміщення для розміщення МГБ з нормативами (300 м²), визначеними Порядком та умовами № 877/2020.

Станом на 01.11.2021 виготовлена ПКД більше ніж 9 місяців не використовується (не переглянута), рішення про будівництво МГБ не прийнято. Це свідчить про **непродуктивне використання коштів субвенції** в сумі 575,0 тис. грн на виготовлення ПКД, яку неможливо використати за призначенням без додаткових витрат.

✓ У 2020 році ДКБ Дніпропетровської ОДА **непродуктивно** використано 541,6 тис. грн субвенції. Так, за кошти субвенції оплачено проєктно-вишукувальні роботи з будівництва МГБ № 2 у м. Кам'янське по пр. Дружби Народів, але в подальшому процедуру закупівлі будівельних робіт¹⁶ рішенням тендерного комітету від 21.12.2020 відмінено у зв'язку з відсутністю потреби в закупівлі цих робіт (згідно з пунктом 1 частини першої статті 32 Закону України «Про публічні закупівлі»).

Висновки до розділу IV

Рівень дотримання законності і ефективності використання у 2019 і 2020 роках коштів субвенцій дещо вищий, ніж у 2017–2018 роках, проте ще потребує покращення.

Використання коштів субвенцій з порушеннями законодавства встановлено за результатами вибіркової перевірки на 12 об'єктах у 6 з 9 регіонів, охоплених аудитом, на загальну суму **13,4 млн гривень**. Зокрема, оплата придбання житлового приміщення для ДБСТ з житловою площею, меншою за рівень середньої забезпеченості громадян у відповідному населеному пункті, – 3417,4 тис. грн, придбання житла із заниженою порівняно з нормативом загальною площею – 2996,0 тис. грн, придбання за рахунок грошової компенсації земельних ділянок для ведення особистого селянського господарства – 150,3 тис. грн, придбання житла, що не відповідає вимогам житлового законодавства, – 833,2 тис. гривень.

¹⁶ Номер закупівлі UA-2020-11-11-008858-а.

На 16 об'єктах у 8 регіонах встановлено факти **неефективного використання** коштів субвенцій на загальну суму **48,8 млн грн** (у т. ч. **неекономне використання** – 7524,4 тис. грн (придбання житла за опосередкованою вартістю у разі, коли ринкова вартість його суттєво нижча, – 1188,2 тис. грн; придбання житла за неналежною експертною оцінкою, вартість якого більше ніж на 10 відс. перевищує усереднені ринкові ціни у відповідному регіоні під час придбання, – 6841,9 тис. грн), **непродуктивне використання** – 2527,9 тис. грн (придбання житла, яке неможливо експлуатувати без проведення ремонту, – 1411,3 тис. грн, розроблення ПКД, у використанні якої відмовлено через вартість проєкту, – 575,0 тис. грн, розроблення ПКД на об'єкт, закупівлю будівельних робіт по якому скасовано, – 541,6 тис. грн), **нерезультативне використання** – 38789,4 тис. грн (невжиття належних організаційних заходів щодо введення об'єктів в експлуатацію – 30088,4 тис. грн, незабезпечення діяльності придбаних або збудованих об'єктів через відсутність фінансування на їх утримання з місцевих бюджетів – 9242,6 тис. гривень)).

Крім того, на 21 об'єкті у 8 регіонах встановлено **нефінансових порушень** на загальну суму **59,4 млн грн**: невідшкодування до державного бюджету витрат, пов'язаних із перевищенням норми загальної площі житлових приміщень, – 2819,3 тис. грн, безпідставна сплата особами з числі дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, збору на обов'язкове державне пенсійне страхування – 404,4 тис. грн, недотримання суб'єктами оціночної діяльності законодавчих норм щодо порядку оцінювання майна – 14637,6 тис. грн, непроведення рецензування звітів про оцінку майна, придбаного за кошти грошової компенсації, які мають ознаки недотримання методик оцінки, – 21647,9 тис. гривень.

5. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТНОЇ ПРОГРАМИ

Станом на 01.01.2019 кількість дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа, які мали право на отримання житла за рахунок субвенції, становила 19638 осіб, станом на 01.01.2020 – 19901 особа.

Динаміка щодо кількості дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа, які перебувають на квартирному обліку, в розрізі вікових груп наведена у табл. 2.

Кількість дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа, які перебувають на квартирному обліку

Період	Кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебувають на квартирному обліку, віком від 16 до 18 років	Кількість осіб з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебувають на квартирному обліку, віком від 18 до 23 років	Кількість громадян з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебувають на квартирному обліку, віком до 35 років	Кількість громадян з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебувають на квартирному обліку, віком старше 35 років	Разом за категоріями
2017 рік	5006	15633	6350	408	27397
2018 рік	4799	14839	8664	406	28708
2019 рік	5384	14517	10238	545	30684
2020 рік	5920	15623	11075	625	33243

Використання у 2019 і 2020 роках загалом **1618,7 млн грн** субвенцій дало можливість станом на 01.10.2021 придбати **3305** квартир та профінансувати будівельні роботи на низці ДБСТ та МГБ.

Придбання житла

За даними Мінсоцполітики, за рахунок коштів субвенції, виділеної у 2019 році, придбано **1943 квартири**: із використанням механізму грошової компенсації – 1889 та місцевими органами – 54 квартири.

Для придбання квартир із застосуванням механізму грошової компенсації у 2019 році у відділеннях банків відкрито 1917 спецрахунків, з яких придбано 1889 квартир. **28 пільговиків** не реалізували право на отримання житла: 6 осіб в Одеській області; 4 – у Луганській; по 2 – у Дніпропетровській, Донецькій, Закарпатській, Запорізькій, Кіровоградській, Миколаївській, Харківській; по 1 – у Полтавській, Рівненській, Хмельницькій та Чернівецькій областях.

За поясненням посадових осіб місцевих органів соціального захисту населення, зазначене спричинено відмовою від запропонованого житла, неможливістю придбання квартир за рахунок грошової компенсації, невстановленням місцезнаходження дітей, яким на спецрахунок перераховано грошову компенсацію, отриманням дітьми житла у спадщину.

Зокрема, департамент соціальної та сімейної політики **Одеської ОДА** повідомив Мінсоцполітики (лист від 23.12.2020 № 11269/12-20/7665), що дві особи набули право власності через спадщину (гр. Ч. Е та гр. Б. Є.), чотири – не використали право на придбання житла з інших причин (гр. Б. А. відмовився від усіх запропонованих варіантів, гр. Г. А. перебуває на території Молдови, гр. С. В. перебуває на території Російської Федерації, гр. Н. В. знаходиться в розшуку). Внаслідок цього кошти в сумі 2 111,5 тис. грн, передбачені для компенсації за 6 житлових приміщень, повернені до державного бюджету.

Запорізькою ОДА (лист від 23.12.2020 № 11796/08-36) повідомлено про невикористання грошової компенсації на придбання житла для двох осіб. Так,

гр. З. В. відмовився від соціального супроводу при придбанні житла, з вересня 2020 року на зв'язок не виходив; контактний мобільний телефон відключено; за місцем реєстрації не проживає, відомості про доходи у Пенсійному фонді України відсутні. Пологівським відділом поліції ГУНП в Запорізькій області не встановлено місцезнаходження зазначеної особи. У результаті кошти грошової компенсації в сумі 355,8 тис. грн повернені до державного бюджету.

Громадянин Н. О. розглядав запропоновані варіанти, але бажання купувати житло не виявив. Причина відмови – власники будинків бажують отримати більшу суму, ніж вказану в грошовій оцінці нерухомого майна. У зв'язку із завершенням терміну зберігання на спеціальному рахунку, кошти в сумі 355,8 тис. грн повернені до держбюджету.

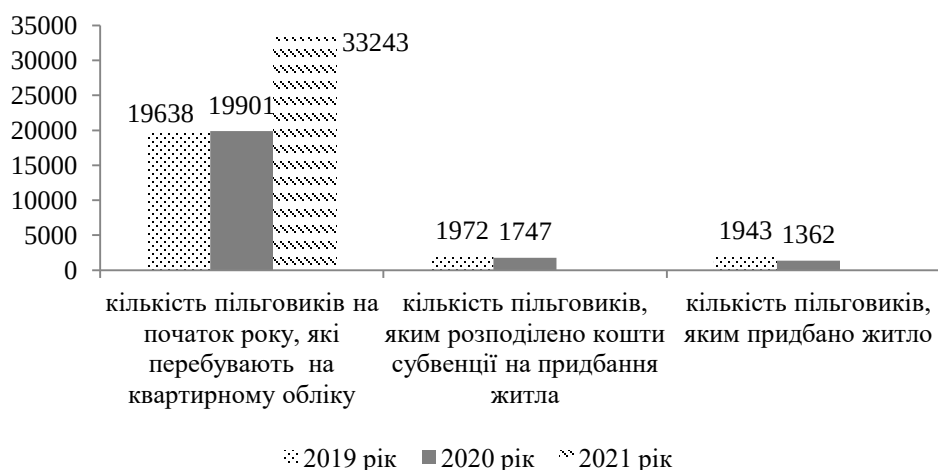
У Харківській області попри вжиті ДСЗН Харківської ОДА заходи для розшуку гр. Г. О. і гр. П. К., яким у 2019 році призначено грошову компенсацію, упродовж 2020 року кошти, що надійшли на спецрахунки (по 386,07 тис. грн кожному), не були використані, і загальна сума **772,1 тис. грн** у 2020 році повернена до держбюджету.

На кінець **2020 року** кошти субвенції розподілено для придбання 1747 квартир. За даними Мінсоцполітики, станом на 01.10.2021 придбано **1362 квартири**: місцевими органами – 5, решта (1357) – із використанням механізму грошової компенсації. Для використання механізму надання грошової компенсації у 2020 році відкрито 1742 спецрахунки, до кінця 2021 року необхідно придбати ще 385 квартир.

Узагальнені відомості щодо потреби у житлових приміщеннях та стану її задоволення наведені у діаграмі.

Діаграма

Відомості щодо використання коштів субвенції, виділеної у 2020 році, станом на 01.10.2021

Дані діаграми свідчать, що рівень задоволення потреби у придбанні житлових приміщень для пільгової категорії громадян протягом 2019 та 2020 років становить майже **10 відсотків**.

З огляду на те, що Порядком та умовами № 615/2021 категорію отримувачів компенсації за житло розширено ще 2-ма позиціями – від 23 до 35 років та старші 35 років, потреба у житлових приміщеннях зросла майже вдвічі. Водночас при такому значному зростанні потреби протягом 2019 – 2021 років капітальні видатки субвенцій є практично незмінними: 2019 рік – 843,5 млн грн, 2020 рік – 795,4 млн грн, 2021 рік – 795,4 млн гривень, що відтерміновує можливість отримання житла відповідною пільговою категорією громадян.

За розрахунками контрольної групи Рахункової палати, для задоволення потреби у забезпеченні житлом (з урахуванням збільшення) на час проведення аудиту необхідно щонайменше **12,8 млрд гривень**.

Розвиток сімейних форм виховання

Однією із підстав реалізації бюджетної програми за КПКВК 2511180 у бюджетному запиті визначено розпорядження Кабінету Міністрів України від 09.08.2017 № 526-р «Про Національну стратегію реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017–2026 роки та план заходів з реалізації її I етапу». Серед очікуваних результатів реалізації Національної стратегії визначено, зокрема, **припинення до 2026 року діяльності всіх типів закладів інституційного догляду та виховання дітей, в яких проживає більше ніж 15 вихованців**.

З урахуванням зазначеного, беручи до уваги, що у кожній області є діти, які перебувають в інтернатних закладах, кошти субвенції розподілялися Мінсоцполітики на створення ДБСТ та МГБ у кожній області.

Встановлено, що у 2019 році **на регіональному рівні взагалі не спрямовувалися кошти субвенції на створення ДБСТ та МГБ** у Донецькій, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Київській, Кіровоградській, Луганській, Львівській, Полтавській, Рівненській областях та м. Києві; у 2020 році – Волинській, Запорізькій, Івано-Франківській, Київській, Луганській, Одеській, Рівненській, Тернопільській, Херсонській, Хмельницькій, Чернівецькій, Чернігівській областях та м. Києві. У цих регіонах за рішенням місцевих органів влади кошти субвенцій використовувалися лише на придбання житла для дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа.

Як пояснили уповноважені представники об'єктів контролю під час обговорення проєкту Звіту, основною **причиною** невиконання результативних показників бюджетної програми щодо розвитку сімейних форм виховання є **значні видатки на утримання МГБ**, які місцеві територіальні громади мають здійснювати з власного бюджету у разі прийняття збудованих приміщень у комунальну власність.

Так, за розрахунками фінансового управління Яворівської РДА Львівської області, на утримання МГБ у с. Бірки необхідно 2212,7 тис. грн на рік, з яких 1668,0 тис. грн – заробітна плата обслуговуючого персоналу за умови перебування в МГБ 10 дітей. Через відсутність коштів в бюджеті Івано-Франківської селищної ради на 2021 рік на утримання цього будинку, на сесії селищної ради 11.08.2021 прийнято рішення про відмову у прийнятті в комунальну власність приміщення МГБ.

Таким чином, з метою використання за призначенням уже збудованих приміщень для створення у них МГБ, на будівництво і придбання яких витрачено десятки мільйонів бюджетних коштів, необхідно на певний перехідний період забезпечити часткове фінансування утримання МГБ за рахунок коштів державного бюджету.

Результати опитування

Під час контрольного заходу на виконання пункту 6 Програми аудиту контрольними групами Рахункової палати за єдиною методикою (анкета й алгоритм її застосування) в телефонному режимі опитано **178 осіб** із числа дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, які придбали житло за рахунок призначеної у 2019–2020 роках грошової компенсації. Не дали згоди на опитування 24 особи, не вдалося зв'язатися із відібраними для опитування 48 особами.

Результати опитування свідчать, що 51 респондент (28 відс. опитаних) на дату призначення грошової компенсації перебував на квартирному обліку більше 7 років, 82 (46 відс.) – від 3 до 7 років та лише 37 (21 відс.) – до 3 років. На момент отримання грошової компенсації 150 особам із числа опитаних (84 відс.) виповнилося не більше 23 повних років, решті (28) – вже було 23 роки.

Більшість респондентів підтвердили, що їм було роз'яснено членами місцевих комісій або працівниками центрів соціальних служб норми законодавства щодо порядку використання грошової компенсації та вибору житла: «так» відповіли 154 особи (86 відс.), «скоріше так, ніж ні» – 10 (6 відс.); заперечили надання відповідних роз'яснень 3 особи, ще 6 надали відповідь «скоріше ні, ніж так». При відповіді на контрольне питання рівень соціального супроводу 106 респондентів (59 відс.) оцінили на «відмінно»; 9 – «незадовільно», ще 7 осіб відповіли, що «такого супроводу не було».

На час опитування факт проживання у придбаному житлі підтвердили 130 осіб (73 відс. опитаних); 44 (25 відс.) – повідомили, що на час опитування не проживають у придбаному житлі, зокрема, через: необхідність здійснення або проведення ремонту; навчання в іншому населеному пункті; працевлаштування закордоном; проходження служби у Збройних Силах України; здавання житла в оренду; утримання в слідчому ізоляторі.

На питання «Чи задоволені Ви придбаним житлом» позитивну відповідь «так» надали щодо: розміру житлової площі – 166 респондентів (89 відс.);

санітарно-побутових умов – 160 (89 відс.); якості будівництва або ремонту приміщення – 149 осіб (83 відс. опитаних). **Незадоволення розміром площі, санітарно-побутовими умовами та якістю приміщень висловили 8, 13 і 24 особи** відповідно, або 4, 7 і 13 відс. опитаних.

Незважаючи на те, що незадоволення щодо придбаного житла в тій чи іншій мірі висловили всього 45 осіб, на питання про причини придбання житла, яке не відповідає встановленим критеріям, відповідь надали 67 осіб, тобто більше, ніж кількість невдоволених. З них 25 осіб (14 відс. опитаних) зазначили, що «краще мати хоча б таке житло, ніж не мати ніякого власного житла», а 29 (16 відс.) відповіли, що за кошти грошової компенсації кращого житла у регіоні не купиш.

Водночас на наступне уточнююче питання – чому респонденти не придбали житло кращої якості, але за ціною, що більша від суми грошової компенсації, відповідь надали не тільки 45 осіб, які висловили незадоволення житлом, що було б логічно, але й інші опитані особи (всього 107), що свідчить про гостроту питання. 64 особи (36 відс.) відповіли, що місцева комісія (центр соціальних служб) рекомендувала знайти інше житло в межах суми одержаної грошової компенсації; 37 (21 відс.) вказали, що місцева комісія (центр) рекомендувала (рекомендував) доплатити за житло власними коштами.

Несподіваною стала відповідь багатьох на питання: «Чи сплачували Ви окремо збір на обов'язкове державне пенсійне страхування в розмірі 1 відс. вартості житла?». 48 респондентів (27 відс.) повідомили про сплату цього збору (хоча така категорія законодавчо звільнена від нього).

За результатами опитування встановлено випадки, коли працівники соціальних служб не здійснювали соціального супроводу, не роз'яснювали норм законодавства щодо порядку використання грошової компенсації, а лише рекомендували ріелторів, нотаріусів або конкретних людей, які неофіційно займаються підбором та оформленням продажу квартир.

Найбільше зауважень до соціального супроводу під час використання грошової компенсації для придбання житла було висловлено особами з числа дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, що проживають в **Одеській, Вінницькій, Дніпропетровській та Київській областях**.

Так, в Одеській області респондентом **Д. А.** (м. Березівка) повідомлено про погрози членів місцевої комісії повернути кошти наприкінці року до бюджету, примушування підписання документів на придбання житла, щодо якого респондент мав застереження. З його слів, рішення треба було приймати у стислі терміни, начальник служби у справах дітей Березівської РДА замикала респондента в окремому приміщенні разом з продавцем, який погрожував побоями й образами.

Респондентом **Ч. Т.** (м. Березівка) вказано про відмову служби у справах дітей Березівської РДА у допомозі. Опитаний самотійно відкривав спецрахунок, знаходив нотаріуса та займався пошуком та оформленням житла. З його слів,

незважаючи на те, що при розгляді пропозицій продавець готовий був реалізувати квартиру за 324 тис. грн, було сплачено 382 тис. гривень. Після оформлення договору купівлі-продажу та отримання коштів попередній власник не пускав до помешкання, доки не зняв сантехніку, опалювальний котел та інше оздоблення. У результаті опалення в квартирі не працює.

Респондентом **Г. Т.** (м. Березівка) повідомлено, що йому не було роз'яснено умови: особа сама обирає житло за компенсацію і має можливість упродовж одного календарного року використовувати кошти. Він стверджує, що на обдумування варіантів житла дали лише декілька тижнів, а комісією було чітко визначені два варіанти. У результаті у 2021 році за підключення житла до води власними коштами сплачено 12,0 тис. гривень.

Респондентом **Б. В.** (м. Подільськ) вказано, що представники управління соціального захисту Подільської РДА самоусунулись від соціального супроводу, не погодили придбання будинку з ремонтом, вартість якого була в межах грошової компенсації (через дерев'яну підлогу). Комісія пропонувала варіанти житлового приміщення вартістю менше виділеної суми компенсації на 60-80 тис. гривень. Варіанти житла, які розглядалися ним у межах грошової компенсації, управлінням соціального захисту населення відхилено без аргументованих пояснень.

Респондентом **Х. А.** (с. Любашівка) зазначено, що допомогу у відкритті в банку спецрахунка йому надано, але консультування щодо вибору житла та оформлення права власності на житло не здійснено.

Респондентом **Т. А.** (м. Теплодар) повідомлено про сплату майже 2,0 тис. умовних одиниць за оформлення придбаного житла.

Висновки до розділу V

Кошти субвенцій у 2019–2020 роках переважно спрямовувалися на придбання житла для дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа та лише 10 відсотків – на розбудову сімейних форм виховання. Це стало можливим, оскільки згідно з Порядками та умовами № 877/2019 і № 877/2020 остаточне рішення про спрямування коштів субвенції приймають місцеві органи влади. З огляду на зазначене та враховуючи низькі темпи розбудови мережі ДБСТ та МГБ, існують суттєві ризики недосягнення визначеного Національною стратегією результативного показника у частині припинення до 2026 року діяльності всіх типів закладів інституційного догляду.

Внаслідок розширення з 2021 року вікових меж, практично удвічі збільшилась кількість осіб пільгової категорії, які мають право на забезпечення житлом, однак через незмінність обсягу видатків на зазначені цілі, строки забезпечення житлом будуть значно збільшені. За таких обсягів фінансування діти відповідної категорії та особи з їх числа, які стали дорослими, ще довгий час не будуть забезпечені власним житлом.

Результати телефонного опитування **179 осіб** із числа дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, які придбали житло за рахунок призначеної у 2019–2020 роках грошової компенсації, засвідчили наявність проблем із забезпеченням їх житлом. 4, 7 і 13 відс. опитаних висловили незадоволення площею, санітарно-побутовими умовами та якістю придбаних житлових приміщень відповідно, 27 відс. повідомили про сплату збору на обов'язкове державне пенсійне страхування (попри законодавче звільнення від нього), а також платежів, пов'язаних з оформленням договорів купівлі-продажу і перерахуванням коштів із спецрахунків на рахунки продавців.

Окремими респондентами зазначено про нездійснення працівниками соціальних служб соціального супроводу (не роз'яснювались норми законодавства щодо порядку використання грошової компенсації, рекомендувались ріелтори, нотаріуси або конкретні люди, які неофіційно займаються підбором та оформленням продажу квартир). Найбільше зауважень до соціального супроводу щодо використання грошової компенсації для придбання житла було висловлено особами з числа дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківства, що проживають в Одеській, Вінницькій, Дніпропетровській та Київській областях.

ВИСНОВКИ

1. Заходи, вжиті Мінсоцполітики у 2019–2020 роках на виконання Національної стратегії, забезпечили зростання у 2020 році порівняно з 2018 роком обсягу бюджетних призначень за бюджетною програмою (КПКВК 2511180) до 795,4 млн грн, або майже удвічі. Це дало можливість підвищити рівень забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа з 4 до 10 відс. загальної кількості таких осіб, які перебували на обліку громадян і потребували поліпшення житлових умов.

1.1. Водночас з урахуванням зростання за останні три роки на 21 відс. загальної кількості дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа, які потребують житла (на 01.01.2021 33243 особи), Мінсоцполітики як головний розпорядник коштів державного бюджету за загальнодержавними видатками та відповідальний за виконання бюджетної програми, структурні підрозділи з питань соціального захисту населення, капітального будівництва та служби у справах дітей Вінницької, Донецької, Дніпропетровської, Київської, Львівської, Одеської, Харківської обласних та Київської міських державних адміністрацій не забезпечили продуктивного, економного та результативного використання у 2019–2020 роках коштів субвенцій.

Внаслідок несвоєчасного та неналежного законодавчого врегулювання питання придбання житла за ринковою вартістю у разі, коли вона нижча за опосередковану, протягом трьох років з часу запровадження грошової

компенсації не враховуються при прийнятті рішень місцевими комісіями результати оцінки ринкової вартості житла, що здійснюється суб'єктами оціночної діяльності.

Майже 90 відс. обсягу субвенцій спрямовано на один із шести напрямів використання – придбання житла для дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа, що вплинуло на виконання інших завдань бюджетної програми, зокрема забезпечення дітей цієї категорії сімейним вихованням та вихованням в умовах, наближених до сімейних форм виховання.

1.2. За результатами попереднього аудиту із 7 рекомендацій Рахункової палати Мінсоцполітики повністю реалізувало 5, ще 2 рекомендації враховано частково (не забезпечено своєчасного затвердження порядку та умов надання субвенції; не встановлено критерії для визначення придатності житла для проживання).

Під час проведення аудиту у 9 регіонах встановлено неефективне використання коштів субвенцій на суму **48,8 млн грн**, використання з порушеннями законодавства – **13,4 млн грн** та нефінансових порушень – **59,4 млн грн**, що не сприяло досягненню запланованих результативних показників бюджетної програми.

2. Законодавством у цілому визначено порядок та умови надання субвенції у 2019 та 2020 роках. Водночас при встановленні у Порядках та умовах № 877/2019 і № 877/2020 нормативу загальної площі житла, який застосовується для придбання житла й обрахунку суми грошової компенсації, виявлено певні розбіжності. Крім того, не були належно врегульовані окремі питання використання коштів субвенції.

2.1. Так, норматив загальної площі житла, який застосовувався для придбання житла й обрахунку суми грошової компенсації за належні житлові приміщення, у 2019 і 2020 роках становив 31 м², тобто був меншим за норматив, який використовувався у 2018 році, – 31,5 м².

2.2. Норму про придбання житла за ринковою вартістю у разі, коли вона нижча за опосередковану, що визначена пунктом 5 Порядку та умов № 877/2020, неможливо застосувати при придбанні житла за кошти грошової компенсації, оскільки така норма стосується лише умов надання субвенції.

2.3. У Порядках та умовах № 877/2019 і № 877/2020 не визначено підстав для відмови дитині місцевою комісією в наданні дозволу на перерахування коштів із спеціального рахунка через технічний стан житла та/або відсутність приміщень санітарно-гігієнічного призначення, водопостачання і водовідведення.

2.4. Порядками та умовами № 877/2019 і № 877/2020 не визначено обставин, за яких рецензування звітів про оцінку житла, що придбавається на вторинному ринку за кошти грошової компенсації, є обов'язковим.

2.5. Порядками та умовами № 877/2019 і № 877/2020 не врегульовано питання використання коштів субвенцій для придбання житла розпорядниками бюджетних коштів у прийнятих в експлуатацію житлових будинках, зокрема, не встановлено порядку передачі придбаного ними житла особам з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

2.6. Застосування штрафних санкцій за несвоєчасне повернення банками коштів субвенції Порядками та умовами № 877/2019 і № 877/2020 та договором про надання послуг банками не передбачено.

3. Мінсоцполітики й окремими розпорядниками субвенцій Вінницької, Донецької, Дніпропетровської, Київської, Львівської, Одеської, Харківської областей та м. Києва не забезпечено повного і ефективного використання у 2019 і 2020 роках коштів субвенцій.

3.1. Законами про держбюджет на 2019 та 2020 роки видатки субвенцій затверджені в сумах **717,7 млн грн** та **795,4 млн грн** відповідно, що менше за визначену у бюджетних запитах Мінсоцполітики загальну потребу: лише на 10 відсотків задоволено потребу у житлі і розбудові сімейних форм виховання. Затвердження видатків субвенцій у цих обсягах не могло забезпечити досягнення очікуваних результатів реалізації Національної стратегії (визначені до 2021 року) в частині збільшення щороку (починаючи з 2018 року) чисельності забезпечених житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа на 20 відс. загальної кількості таких осіб, які перебувають на квартирному обліку, а також припинення до 2026 року діяльності всіх типів закладів інституційного догляду.

3.2. У 2019 та 2020 роках майже **90 відс.** коштів субвенцій використано місцевими органами **на придбання житла для дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа і лише 10 відс.** – на розвиток сімейних форм виховання, хоча при розподілі за регіонами коштів субвенцій, здійсненому Мінсоцполітики при складанні бюджетного запиту, таке співвідношення на 2019 рік становило 49 відс./51 відс. (350,7 млн грн на житло та 367,0 млн грн на розвиток сімейних форм виховання відповідно), на 2020 рік – 81 відс./19 відс. (646,9 млн грн та 148,4 млн грн відповідно). Зазначене зумовлено тим, що відповідно до Порядків та умов № 877/2019 і № 877/2020 формування пропозицій щодо розподілу обсягу субвенцій між місцевими бюджетами за напрямками є повноваженнями регіональних комісій. Оскільки остаточний розподіл коштів субвенцій проводиться на місцях, ці показники значно відрізняються від показників розподілу Мінсоцполітики при формуванні бюджетного запиту.

3.3. З огляду на довготривалий процес актуалізації Порядків та умов № 877/2019 і № 877/2020, **виділення коштів субвенцій розпочато із затримкою у чотири та три місяці** відповідно. Крім того, через незадовільну роботу місцевих та регіональних комісій, станом на 01.10.2019 кошти субвенції взагалі **не були розподілені** за місцевими бюджетами у

16 областях та м. Києві, станом на 01.10.2020 – у **6 областях**, що призводило до невикористання коштів протягом тривалого часу. Додаткові кошти субвенції в сумі 125,8 млн грн, виділені розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.11.2019 № 1081-р, надійшли регіонам 27.12.2019, тобто за три дні до завершення року, що створило ризики при їх використанні.

3.4. З огляду на те, що житло за рахунок коштів субвенції 2019 року фактично придбавалося у 2020 році, за звітними даними регіонів встановлено: фактичний обсяг невикористаних та повернутих коштів субвенції 2019 року на 01.01.2021 становить **28,1 млн грн, або 3,3 відс. профінансованого обсягу.**

З цієї суми в регіонах, де проведено аудит, **внаслідок неефективного управління коштами субвенції не використано 9,6 млн грн**, зокрема у **Дніпропетровській області 6,2 млн грн (3,3 відс. профінансованого), Одеській – 1,6 млн грн (1,1 відс.), Харківській – 1,1 млн грн (1,5 відсотка).**

3.5. Через взяття на облік громадян, що потребують поліпшення житлових умов, осіб пільгової категорії віком до 16 років, що суперечить нормам законодавства, та, відповідно, більший період їх перебування на обліку, створено передумови для пріоритетного отримання такими особами житла порівняно з іншими особами, взятими на облік з дотриманням законодавства.

3.6. Встановлено, що місцеві комісії в багатьох випадках за наявності фактів недотримання суб'єктами оціночної діяльності законодавства в частині обов'язкової реєстрації звітів про оцінку в Єдиній базі звітів **не вимагали рецензованого звіту про оцінку майна**, що придбавалося за кошти грошової компенсації, через відсутність норми про обов'язковість рецензування.

3.7. Стан звітування про використання коштів субвенцій, виділених у 2019 та 2020 роках, засвідчив: внутрішній контроль Мінсоцполітики потребує вдосконалення в частині узгодження форм звітування з напрямками використання субвенцій, визначеними пунктом 4 Порядків та умов № 877/2019 і № 877/2020; необхідно посилити логічний контроль у частині заповнення форми звітування розпорядниками коштів субвенції на місцях. Крім того, дані Казначейства, які за окремими територіями надаються у згорнутому вигляді, не дають змоги головному розпорядникові здійснювати контроль за напрямками використання коштів субвенцій.

4. Загалом за результатами аудиту на 26 об'єктах, розташованих у Вінницькій, Донецькій, Дніпропетровській, Київській, Львівській, Одеській, Харківській областях та м. Києві, встановлено використання розпорядниками бюджетних коштів з порушеннями законодавства 13,4 млн грн, неефективне використання – 48,8 млн грн (в т. ч. неекономно – 7,5 млн грн, непродуктивно – 2,5 млн грн, нерезультативно – 38,8 млн грн), нефінансових порушень – 59,4 млн гривень.

4.1. Встановлено численні порушення Порядків та умов № 877/2019 і № 877/2020, які не спричинили фінансових втрат для держави та територіальних громад, проте мали негативні соціальні наслідки.

Так, з порушенням нормативів загальної площі (31 м²) у 2019–2020 роках в **11 випадках** використано **2996,0 тис. грн** субвенцій, з них у **Київській області** – 1896,1 тис. грн, **Одеській** – 1713,9 тис. грн, **Харківській** – 386,0 тис. гривень.

У **Вінницькій, Київській та Харківській** областях встановлено **14 випадків** придбання житла за рахунок грошової компенсації за опосередкованою вартістю, що загалом на **1188,2 тис. грн** перевищувала його ринкову вартість. Крім того, у **Київській, Донецькій, Дніпропетровській** областях мали місце випадки придбання за рахунок грошової компенсації житла, яке має ознаки завищення ринкової вартості на **1938,6 тис. грн** порівняно з вартістю купівлі цього житла продавцями в недалекому минулому.

Через неналежне роз'яснення нотаріусами прав громадян пільгової категорії на отримання житла за рахунок грошової компенсації, **95 осіб** з числа дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебували у черзі на одержання житла і придбавали його вперше, в порушення пункту 9 статті 1 Закону України «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування» **сплатили збір на обов'язкове державне пенсійне страхування** в розмірі 1 відс. вартості придбаного житла на загальну суму **404,4 тис. грн**: у Вінницькій області – 84,5 тис. грн, Донецькій – 80,4 тис. грн, Дніпропетровській – 30,5 тис. грн, Київській – 113,1 тис. грн, Харківській – 87,7 тис. грн, м. Києві – 8,2 тис. гривень.

Крім того, у Шевченківському районі м. Києва 5 одержувачів грошової компенсації в 2020 році **сплатили 6,2 тис. грн за рецензування звітів** про оцінку майна, що не відповідає положенням пункту 4 Порядку та умов № 877/2020, згідно з яким оплата послуг з рецензування здійснюється за рахунок коштів субвенції.

4.2. У Дніпропетровській області з порушеннями вимог законодавства за недостовірно визначеною вартістю придбано на вторинному ринку житловий будинок для створення ДБСТ.

Зокрема, міською комісією Нікопольської міської ради, члени якої знали про невідповідність будинку, відібраного у м. Нікополь для ДБСТ, вимогам абзацу третього пункту 6 Порядку та умов № 877/2020 (жила площа приміщень для ДБСТ не може бути меншою за рівень середньої забезпеченості громадян жилою площею у відповідному населеному пункті), де в розрахунку на одну особу вона становила 6,49 м² замість 9 м², **неправомірно прийнято рішення про придбання такого будинку**, на що спрямовано **3417,4 тис. грн** субвенції та **854,4 тис. грн** коштів міського бюджету.

Водночас за фактом перевищення загальної площі придбаного будинку над визначеними нормативами, Нікопольською міською радою станом на 24.09.2021 **не забезпечено відшкодування до державного бюджету витрат у сумі 109,6 тис. грн** за рахунок міського бюджету та/або інших джерел. Цим

створено **ризика заподіяння матеріальної шкоди (збитків)** державі у разі невідшкодування понесених витрат.

4.3. Не забезпечено відшкодування до державного бюджету також коштів субвенцій, витрачених на будівництво і придбання житла з понаднормативною площею у **Вінницькій та Харківській** областях.

Так, у **Вінницькій** області за рахунок коштів субвенції профінансовано будівництво будинку для створення ДБСТ у с. Студена Піщанського району, площа якого перевищує нормативну на 68,9 м². Попри повне завершення будівництва станом на 08.12.2020, вартість будинку в частині перевищення його площі в сумі **1009,7 тис. грн** за рахунок місцевих бюджетів та/або інших джерел, не заборонених законодавством, до державного бюджету не відшкодовано, чим створено **ризика заподіяння матеріальної шкоди (збитків)** державі. Будинок понад 11 місяців за призначенням не використовується, що свідчить про **нерезультативне використання** на його будівництво 4849,0 тис. гривень. Зазначене спричинено несвоєчасним ухваленням на рівні територіальної громади рішення про додаткове фінансування за рахунок сільського бюджету видатків у сумі 71 тис. грн, необхідних для виконання заходів із відкриття ДБСТ та передачі на баланс Студенянської сільської ради (рішення про додаткове фінансування прийнято лише в листопаді 2021 року).

Подібно у **Харківській** області розпорядниками за місцевими бюджетами на підставі укладених договорів купівлі-продажу придбано сім будинків для ДБСТ, площа п'яти з яких перевищує встановлений норматив загалом на 242,9 м². Оплата за вказаними п'ятьма будинками здійснена виключно за рахунок коштів субвенцій. Витрати за перевищення зазначених норм площ за рахунок місцевих бюджетів або інших джерел не проводились. Внаслідок цього державний бюджет не одержав відшкодування в загальній сумі **1700,0 тис. грн**, зокрема, від купівлі-продажу будинків для ДБСТ: Вовчанською РДА – за 66,3 м² на 451,2 тис. грн; Красноградською РДА – за 65,1 м² на 361,0 тис. грн; Дергачівською РДА – за 67,2 м² на 543,4 тис. грн; Мереф'янською міськрадою – за 28,5 м² на 150,8 тис. грн; Чугуєвською РДА – за 15,8 м² на 193,6 тис. гривень. Невиконання норм Порядків та умов № 877/2019 і № 877/2020 зумовлено, зокрема, листом-роз'ясненням Мінсоцполітики від 29.07.2019 № 341/0/221-19/57 про непроведення такого відшкодування.

Крім того, у **Вінницькій** області встановлено факт розроблення та затвердження проєктної документації на об'єкт «Будівництво МГБ смт Стрижавка», що передбачає виконання будівельних робіт на загальній площі приміщення, яка перевищує норматив 300 м². Це призвело до оплати у 2020 році замовником будівництва за рахунок коштів субвенції та прийняття вартості виконаних будівельних робіт на загальній площі будівлі, яка **перевищувала на 126,4 м²** загальну площу приміщення для розміщення МГБ, визначену пунктом 6 Порядку та умов № 877/2020 (300 м²), у сумі **936,2 тис. грн** (за розрахунками

Рахункової палати). Цим створено **ризик неекономного використання коштів субвенції у зазначеній сумі.**

4.4. За нецільовим призначенням та з порушеннями законодавства, якими заподіяно матеріальної шкоди (збитків) територіальним громадам, використано коштів субвенції на **0,3 млн гривень.**

Зокрема, у **Вінницькій та Донецькій** областях для окремих осіб з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, поряд з житловими будинками та земельними ділянками, на яких вони розміщуються, придбані за рахунок субвенції ще й земельні ділянки для ведення особистого селянського господарства. Зазначене суперечить законодавству і свідчить про нецільове використання коштів субвенцій на загальну суму **150,3 тис. гривень.**

ДКБ Дніпропетровської ОДА сплачено підрядній організації за невиконані будівельні роботи **94,1 тис. грн**, УБ Вінницької ОДА за транспортні роботи, не передбачені ПКД, – **14,7 тис. гривень.**

4.5. У **Вінницькій** області окремими особами з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, за кошти грошової компенсації придбано житло вартістю **833,2 тис. грн**, що за якістю не відповідає вимогам житлового законодавства. За рішенням **Одеської міської ради** житло придбавалося у новобудовах за вищою вартістю, ніж вартість житла на вторинному ринку, при цьому об'єкти мали проблеми з водозабезпеченням та електропостачанням.

4.6. В окремих регіонах не забезпечено використання за призначенням коштів субвенції, спрямованих на забезпечення сімейних форм виховання дітей.

Зокрема, у **Дніпропетровській** області внаслідок нестворення Кам'янською міською радою комісії для приймання-передачі введеного 17.12.2020 в експлуатацію МГБ № 1 (м. Кам'янське, бульвар Незалежності) та невжиття інших належних заходів, упродовж 10 місяців 2021 року не використовується за призначенням приміщення МГБ вартістю **12 200,2 тис. грн**, що свідчить про **нерезультативне використання** цих коштів.

Костянтинівською міською радою **Донецької області** через невстановлення потенційними батьками-вихователями контакту з дітьми, вже більше ніж на 12 місяців відтерміновано створення ДБСТ, а отже, **не використовуються за призначенням** придбані в м. Костянтинівка за договорами купівлі-продажу від 15.10.2020 житловий будинок та земельна ділянка загальною вартістю 3500,0 тис. грн (з них кошти субвенції – 2 800,0 тис. грн, міського бюджету – 700,0 тис. гривень).

5. Використання у 2019 і 2020 роках коштів субвенцій у загальній сумі **1618,7 млн грн** дало можливість станом на 01.10.2021 придбати **3305** квартир та розпочати створення з урахуванням співфінансування з місцевих бюджетів **21** ДБСТ та **12** МГБ. Введення в експлуатацію **6** ДБСТ (**29 відс.** профінансованого) і **3** МГБ (**25 відс.**) (загальна кількість дітей – 90), а також придбання квартир дало можливість поліпшити житлові умови **3395** дітей-сиріт,

дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа. Потребу у придбанні житлових приміщень для цієї пільгової категорії громадян задоволено в середньому на рівні **10 відсотків**.

Законодавством категорію отримувачів грошової компенсації за належні житлові приміщення доповнено ще двома позиціями – від 23 до 35 років та старші 35 років, відповідно, потреба у житлі зросла майже вдвічі.

5.1. На розбудову ДБСТ і МГБ у 2019 та 2020 роках використано лише 10,6 та 9 відс. загального обсягу субвенції, що створило ризики для досягнення очікуваних результатів реалізації Національної стратегії в частині припинення до 2026 року діяльності всіх типів закладів інституційного догляду та виховання дітей, в яких проживає більше ніж 15 вихованців.

Як встановлено аудитом, у 2019–2020 роках взагалі не спрямовувалися кошти субвенцій на створення ДБСТ і МГБ у Запорізькій, Івано-Франківській, Київській, Луганській, Рівненській областях та м. Києві. Збудовані та придбані у цей період житлові приміщення для створення ДБСТ і МГБ у Вінницькій, Донецькій та Дніпропетровській областях за цільовим призначенням не використовувалися.

За поясненнями уповноважених представників об'єктів контролю, невиконання результативних показників бюджетної програми щодо розвитку сімейних форм виховання спричинено, зокрема, браком у місцевих бюджетах відповідних територіальних громад коштів, необхідних для утримання МГБ у разі передачі збудованих приміщень їм у комунальну власність. Отже, необхідно спільно з громадами визначити механізм додаткового стимулювання до розвитку сімейних форм виховання.

5.2. Результати опитування осіб із числа дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, які придбали житло за рахунок грошової компенсації, засвідчили у низці випадків неналежну комунікацію посадових осіб органів соціального захисту населення з пільговиками, що спричинило вкрай критичні зауваження щодо соціального супроводу, організованого в Одеській, Вінницькій, Дніпропетровській та Київській областях.

ПРОПОЗИЦІЇ

1. Звіт про результати аудиту ефективності використання коштів субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на проектні, будівельно-ремонтні роботи, придбання житла та приміщень для розвитку сімейних та інших форм виховання, наближених до сімейних, та забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа та рішення Рахункової палати надіслати Верховній Раді України протягом 15 днів з дня затвердження Звіту.

2. Рішення Рахункової палати надіслати Комітетові Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики у порядку інформування.

3. Відомості про результати аудиту у формі рішення Рахункової палати надіслати Кабінетові Міністрів України та рекомендувати:

- з метою забезпечення використання за призначенням збудованих приміщень МГБ доручити Мінсоцполітики спільно з Мінфіном внести Кабінетові Міністрів України пропозиції щодо забезпечення на перехідний період фінансування утримання МГБ частково за рахунок державного бюджету;

- доручити Мінсоцполітики підготувати та внести на розгляд Кабінетові Міністрів України проєкт змін до Порядку та умов № 615/2021, що мають забезпечити економне використання коштів субвенції та придбання житла, яке відповідає технічним і санітарним вимогам;

- з огляду на розширення категорії осіб, які мають право на забезпечення житлом за рахунок коштів субвенції, доручити Мінфіну спільно з Мінсоцполітики внести Кабінетові Міністрів України пропозиції щодо збільшення видатків субвенції у Законі України «Про Державний бюджет України на 2022 рік»;

- доручити Казначейству забезпечити безумовне виконання пункту 19 Порядку та умов № 615/2021.

4. Рішення Рахункової палати та Звіт про результати аудиту надіслати Міністерству соціальної політики України та рекомендувати:

- підготувати та внести на розгляд Кабінетові Міністрів України в установленому порядку проєкт змін до Порядку та умов № 615/2021 щодо:

- встановлення нормативу загальної площі житла, який застосовується для його придбання у власність й обрахунку грошової компенсації, в розмірі 31,5 м²,

- визначення, що однією з умов, за яких місцева комісія приймає рішення про перерахування коштів із спеціального рахунка як оплати за відповідним договором купівлі-продажу, є придбання житла за кошти субвенції (грошової компенсації) за ринковою вартістю у разі, коли вона нижча за опосередковану,

- визначення, що недотримання умови про придбання житла за кошти субвенції (грошової компенсації) за ринковою вартістю у разі, коли вона нижча за опосередковану, є підставою для відмови місцевою комісією у наданні дозволу на перерахування коштів із спеціального рахунка як оплати за відповідним договором купівлі-продажу,

- встановлення чітких критеріїв придатності житла для проживання та підстав, за яких місцева комісія може відмовити дитині в наданні дозволу на перерахування коштів із спеціального рахунка як оплати за відповідним договором купівлі-продажу через технічний стан житла,

- визначення обставин, за яких рецензування звітів про оцінку житла, що придбавається на вторинному ринку за кошти грошової компенсації, є обов'язковим, зокрема у разі придбання за кошти субвенції житла, перепроданого в межах одного року; відсутності обов'язкової реєстрації звіту про оцінку в Єдиній базі звітів;

встановлення порядку передачі житла, придбаного розпорядниками бюджетних коштів на вторинному ринку, у власність особам з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, який відповідає вимогам статті 165 ПКУ в частині звільнення від оподаткування податком на доходи фізичних осіб;

застосування штрафних санкцій за несвоєчасне повернення банками коштів субвенції;

- вжити додаткових заходів для розвитку сімейних форм виховання (створення на базі придбаних і збудованих приміщень ДБСТ та МГБ);

- посилити внутрішній контроль за використанням коштів субвенції, узгодити форми звітування з напрямками використання коштів, визначеними у Порядку та умовах № 615/2021;

- забезпечити спільно з Міністерством юстиції України вжиття заходів щодо неухильного дотримання нотаріусами вимог пункту 9 статті 1 Закону України «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування», згідно з якими громадяни, які придбавають житло і перебувають у черзі на одержання житла або придбавають житло вперше, не є платниками збору на обов'язкове державне пенсійне страхування в розмірі 1 відсотка.

5. Рішення Рахункової палати і Звіт про результати аудиту надіслати Департаменту соціалітики Вінницької ОДА, УБ Вінницької ОДА, УПСЗН Вінницької РДА, УСЗН Гайсинської РДА, ДСЗН Донецької ОДА, Службі у справах дітей Донецької обласної державної адміністрації, виконкому Маріупольської міськради, Бахмутській міській раді, ДСЗН Дніпропетровської ОДА, Службі у справах дітей Дніпропетровської обласної державної адміністрації, ДКБ Дніпропетровської ОДА, ДСЗН Дніпропетровської міськради, УСЗН Кам'янської РДА, Департаменту соціальної політики Ужгородської міської ради, УСЗН Мукачівської міськради, ДСЗН Київської ОДА, Службі у справах дітей Київської ОДА, ДСЗН Львівської ОДА, Службі у справах дітей Львівської обласної державної адміністрації, УСЗН Львівської міськради, Департаменту соціалітики Одеської ОДА, Департаменту праці Одеської міськради, УСЗН Роздільнянської РДА, Мологівській сільраді, ДСЗН Харківської ОДА, ДКБ Харківської ОДА, Департаменту служб у справах дітей Харківської міської ради, Мереф'янській міській раді, Службі у справах дітей КМДА, Службі у справах дітей Шевченківської РДА, Службі у справах дітей Солом'янської РДА з рекомендаціями:

- не зволікати зі створенням місцевих комісій з метою формування пропозицій щодо потреби у коштах субвенції та забезпечити ефективну роботу таких комісій;

- забезпечувати обов'язкове рецензування звітів про оцінку житла у разі сумнівної обґрунтованості експертної оцінки або nereєстрації звіту про оцінку в Єдиній базі звітів;

- забезпечити відшкодування до державного бюджету видатків, здійснених не за цільовим призначенням, та витрат, пов'язаних із перевищенням норми загальної площі житлових приміщень;
- забезпечити відшкодування до відповідних бюджетів територіальних громад встановленої матеріальної шкоди (збитків).

6. Рішення Рахункової палати надіслати Вінницькій, Донецькій, Дніпропетровській, Київській, Львівській, Одеській, Харківській обласним та Київській міській державним адміністраціям для розгляду результатів аудиту та вжиття заходів щодо:

- забезпечення відшкодування відповідними місцевими бюджетами Вінницької, Дніпропетровської та Харківської областей до державного бюджету витрат, пов'язаних із перевищенням норми загальної площі житлових приміщень;
- забезпечення оперативного введення в експлуатацію придбаних/збудованих житлових приміщень для створення ДБСТ і МГБ та використання їх за призначенням.

7. Повідомити Міністерство юстиції України про факти, які свідчать про незабезпечення нотаріусами дотримання вимог Закону України «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування» в частині сплати 1 відс. збору на обов'язкове державне пенсійне страхування при придбанні житла.

8. Повідомити Фонд державного майна України як орган, що здійснює державне регулювання оціночної діяльності, про виявлені факти, що мають ознаки неналежного оцінювання суб'єктами оціночної діяльності ринкової вартості житла, для прийняття відповідних управлінських рішень.

9. Поінформувати Офіс Генерального прокурора про допущені міською комісією Нікопольської міської ради та оцінювачем порушення, наслідком яких є придбання у м. Нікополь за недостовірно визначеною вартістю будинку неналежної житлової площі для потреб ДБСТ, а також про факти незабезпечення відшкодування до державного бюджету коштів субвенцій, витрачених на будівництво і придбання житла з понаднормативною площею, у Вінницькій, Дніпропетровській та Харківській областях.

Заступник Голови
Рахункової палати

А. В. Майснер

**Результати обстеження
окремих придбаних житлових приміщень у Вінницькій області**

Житловий будинок у с. Василівка (Тиврівський район)

Фото 1. Зовнішній вигляд будинку

Фото 2, 3. Укріплення будинку

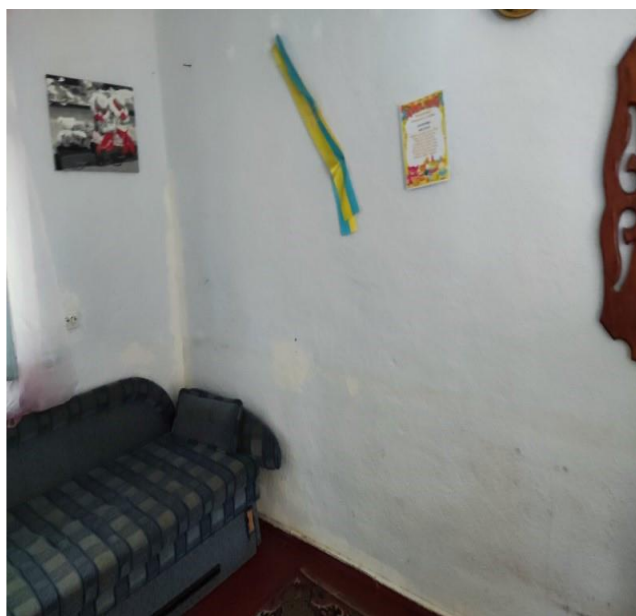

Фото 4, 5. Стан житлових кімнат

Фото 6, 7. Стан котельні та кухні

Житловий будинок у с. Мелешків (Гайсинський район)

Фото 8. Зовнішній вигляд будинку

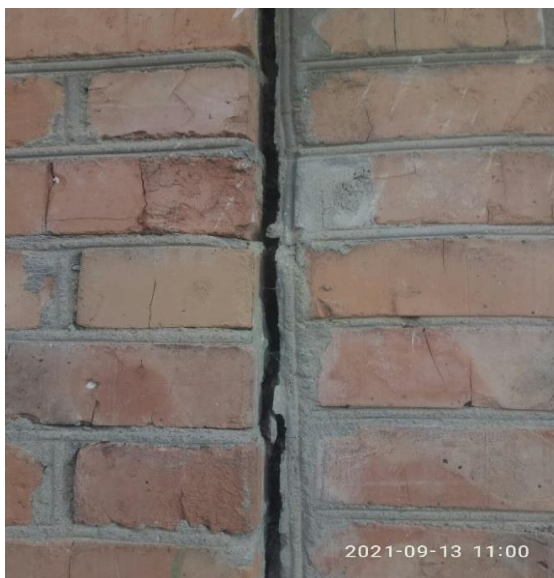

Фото 9, 10. Вертикальні суцільні тріщини по кутах цегляної кладки та вікон.

Фото 11. Дерев'яні вікна щільно не закриваються.

Фото 12. Стіни та стеля в кімнатах, кухні, коридорі глиняні дерев'яно-вальковані, з суцільними тріщинами орієнтовною шириною 0,5-1,0 сантиметри. Ознак ремонту не виявлено.

Фото 13. Газова плита на кухні.

Фото 14. Душова кабінка на задньому дворі (каркас збитий з дошок та обтягнений поліетиленовою плівкою).